

JAARVERSLAG 2013

www.leefmilieubrussel.be

INHOUDSTAFEL

Over Leefmilieu Brussel	3	5. Duurzaam beheer van energie en gebouwen	65
Opdrachten	3	5.1 De ontwikkeling van een technische expertise duurzaam bouwen	68
Intern milieubeleid	4	5.2 De Energieprestatie van Gebouwen (EPB)	69
Organisatorische structuur	4	5.3 De bevordering van energie-efficiëntie en van duurzaam bouwen	70
Lokalisatie	5	5.4 Vrijgemaakte elektriciteits- en gasmarkten	76
1. Enkele kerncijfers	6	6. Communicatie	77
2. Milieubehoud ten dienste van economie en tewerkstelling	9	6.1 De professionalisering	77
2.1 Bevordering van de circuits van de groene economie	9	6.2 Toegang tot informatie	77
2.2 Acties ten gunste van duurzame ontwikkeling	14	6.3 De campagnes, acties en evenementen	79
2.3 De toekenning van milieuvergunningen	21	6.4 Milieu- en energie-educatie	82
2.4 De Milieupolitie	26	7. De inter- en bovengewestelijke betrekkingen	84
3. Strategische en thematische plannen	33	7.1 De intergewestelijke betrekkingen	84
3.1 Het Afvalplan	33	7.2 De bovengewestelijke betrekkingen	85
3.2 Het Lucht-Klimaatplan	38	7.3 De internationale partnerschappen	87
3.3 Het Geluidsplan	42	7.4 Door Europa gefinancierde projecten	87
3.4 Een gewestelijke strategie "Leefmilieu – Gezondheid"	45	8. Gegevensvergaring en –analyse	88
3.5 Beheer en sanering van verontreinigde bodems	46	8.1 De laboratoria	88
3.6 Duurzaam waterbeheer	54	8.2 De milieugegevens	90
4. De ontwikkeling, het behoud en het beheer van groene ruimten en biodiversiteit	57	9. De interne administratie	91
4.1 Beheer van de groene ruimten	57	9.1 Het personeelsbeheer	91
4.2 De aanlegwerken	59	9.2 Het economaat	92
4.3 De bescherming van de natuur en van de biodiversiteit	60	9.3 De juridische coördinatie	93
4.4 Het woud	64	9.4 Informatica	93
		9.5 Het beheer van het patrimonium	95

OVER LEEFMILIEU BRUSSEL

Het Brussels Instituut voor Milieubeheer (BIM) is de **milieu- en energieadministratie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest**.

Het BIM is een Autonome Bestuursinstelling (ABI) van eerste categorie, opgericht bij koninklijk besluit van 8 maart 1989.

Om de herkenbaarheid van de administratie bij de burger te vergroten, werden in 2006 de algemene benaming "Leefmilieu Brussel" en een nieuw logo ingevoerd.

OPDRACHTEN

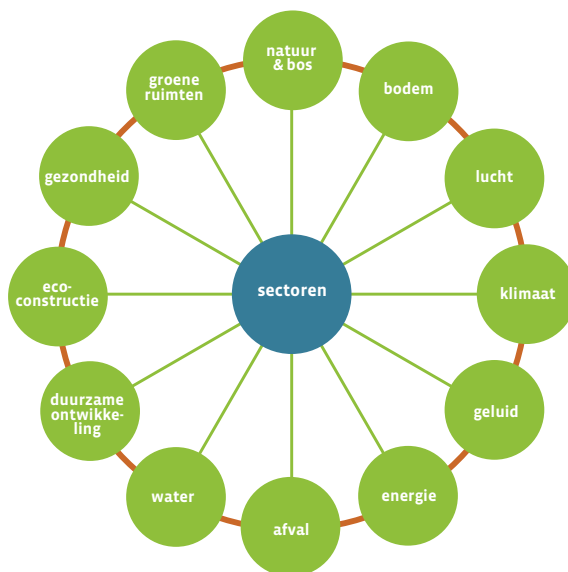
Aansluitend op de grote uitdagingen van het Gewest heeft Leefmilieu Brussel specifiek tot taak:

- ▶ het verrichten van onderzoek en studies rond leefmilieu en energie;
- ▶ het verstrekken van milieu- en energieadvies;
- ▶ de bevolking bewustmaken voor en opvoeden rond milieuproblemen;
- ▶ het uitreiken van milieuvergunningen en erkenningen;
- ▶ het inspecteren en het bestrijden van milieuovertredingen;
- ▶ de strijd tegen de klimaatverandering en voor de luchtkwaliteit, tegen water- en bodemverontreiniging, tegen geluidshinder en tegen afvalstoffen;
- ▶ het opstellen van sectorale plannen en de coördinatie van de uitvoering ervan;
- ▶ de bescherming van de natuur en de biodiversiteit;
- ▶ het beheer van het grondwater, het oppervlaktewater en de vijvers;
- ▶ het beheer van het Zoniënwoud;

INSTRUMENTELE BENADERING

SECTORALE BENADERING

ONZE ENGAGEMENTEN VOOR DE TOEKOMST

- ▶ De dynamiek van het “Ecodynamische onderneming”-label voortzetten met het specifieke doel de internationale EMAS-certificering te verwerven. Zo werd het ecolabel behaald in 2012 voor de administratieve site Gulledele en de technische sites te Laken en Oudergem.
- ▶ Het personeel concreet blijven sensibiliseren en ondersteunen op het vlak van ecobeheer: verplaatsingen, eetgewoonten op kantoor, papier-, energie- en waterverbruik, afvalpreventie, hergebruik, composteren, sorteren van afval...
- ▶ De eisen ten aanzien van de onderaannemers versterken opdat ze bij opdrachten voor aanneming van werken en diensten “duurzame” prestaties zouden verstrekken.
- ▶ Een voorbeeldfunctie nastreven in de acties die Leefmilieu Brussel organiseert en waarvoor het de toelating geeft, gebaseerd op de talrijke initiatieven die in het kader van het Milieufest werden opgezet.

- ▶ de inrichting en het beheer van de groene ruimten;
- ▶ het bevorderen van energie-efficiëntie en de coördinatie van het beleid aangaande de vrijmaking van de energiemarkt;
- ▶ ...

[Raadpleeg hier](#) het detailoverzicht van de opdrachten van Leefmilieu Brussel.

INTERN MILIEUBELEID

Als promotor van meer bepaald een specifiek label voor **ecobeheer** (het Brusselse “ecodynamische onderneming”-label) wil Leefmilieu Brussel graag het voorbeeld geven en zelf de talrijke maatregelen toepassen die het Instituut aanbeveelt: zie kader ‘Onze engagementen voor de toekomst’.

ORGANISATORISCHE STRUCTUUR

Om zijn opdrachten te kunnen uitvoeren, heeft Leefmilieu Brussel een betrekkelijk soepele en dynamische interne organisatiestructuur: enerzijds is er de uitgebreide administratieve werking, en anderzijds zijn er themagebonden afdelingen, dit alles met een evenwichtige verdeling van de verantwoordelijkheden.

[Raadpleeg hier](#) het organigram van Leefmilieu Brussel.

Het project waarbij de **administratieve zetel van Leefmilieu Brussel wordt overgeplaatst naar de site van Thurn & Taxis**, biedt het Instituut de gelegenheid om zijn rol van milieu- en energieadministratie in het Brussels Gewest te vernieuwen wat betreft werkwijze, impact en relatie met de bevolking en de stad.

In deze context werden alle veranderingen in verband met de verhuizing rond vier grote pijlers gestructureerd:

- ▶ **ecogebouw** (voorbeeldfunctie van het gebouw op vlak van milieuprestaties op Europees niveau, gekoppeld aan het welzijn van het personeel dat er werkt);
- ▶ **ecocentrum** (een informatie-/animatiecentrum, met inbegrip van een voorbeeldrefter op het vlak van duurzame voeding die zal uitgroeien tot een referentie in het Brussels Gewest en de integratie van dit centrum en zijn omgeving in een dynamiek van groene openbare ruimten en duurzame wijken);
- ▶ **eco-organisatie** (nieuwe interne werkwijzen, met het oog op een grotere ecodoeltreffendheid en een beter ecobeheer);
- ▶ een 4de pijler houdt verband met **de directe omgeving van het gebouw**; de integratie ervan in de wijk, de groene ruimte op de T&T-site alsook haar link met het Groene Netwerk.

LOKALISATIE

Op 6 december 2007 keurde de Brusselse Hoofdstedelijke Regering de **verhuizing** goed **van de administratieve zetel** van Leefmilieu Brussel, die zich op dit ogenblik in Woluwe bevindt, **naar de site van Thurn & Taxis**. In 2008 werd een huurovereenkomst getekend tussen de nv Project T&T en Leefmilieu Brussel voor de bouw (door Project T&T) en de huur (door Leefmilieu Brussel) van een voorbeeldgebouw dat aan erg strikte milieukwaliteitscriteria zal voldoen en ook een “ecocentrum” zal omvatten. De bouwwerken zijn gestart in augustus 2012 en zouden – overeenkomstig de bepalingen in het huurcontract – in de lente van 2014 klaar moeten zijn. Vervolgens zal worden gestart met de afwerking en eerste installatie voor rekening van Leefmilieu Brussel. De verhuizing zal in elk geval in november 2014 plaatsvinden.

KOOLSTOFBALANS VAN DE ACTIVITEITEN VAN LEEFMILIEU BRUSSEL

- ▶ Voor elektriciteit werd er 0 ton CO₂ uitgestoten, omdat 100% van de elektriciteit gedekt wordt door groenestroomcertificaten;
- ▶ voor verwarming (gas, stookolie, propaan) werd er 820 ton CO₂ uitgestoten;
- ▶ voor dienstverplaatsingen werd er 300 ton CO₂ uitgestoten;
- ▶ ofwel 1,35 ton CO₂ per voltijds equivalent.

1 ENKELE KERNCIJFERS

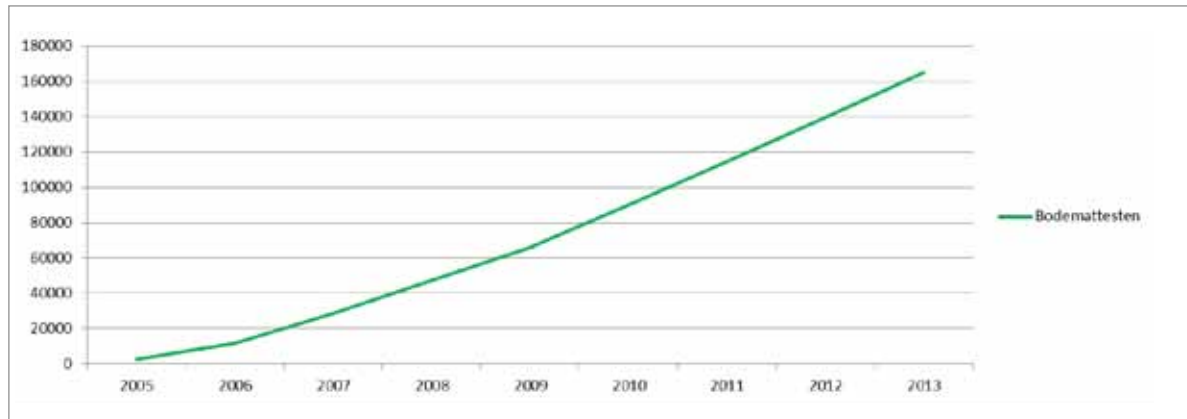
Iedere dag zetten ca. **850 personeelsleden** zich in voor het behoud van het leefmilieu.

Actief op het volledige gewestelijke grondgebied via het beheer van meer dan **200 gebouwen** en van een oppervlakte van **2.260 ha**, waarvan 400 ha park, 1.735 ha bos en 125 ha natuurreservaat.

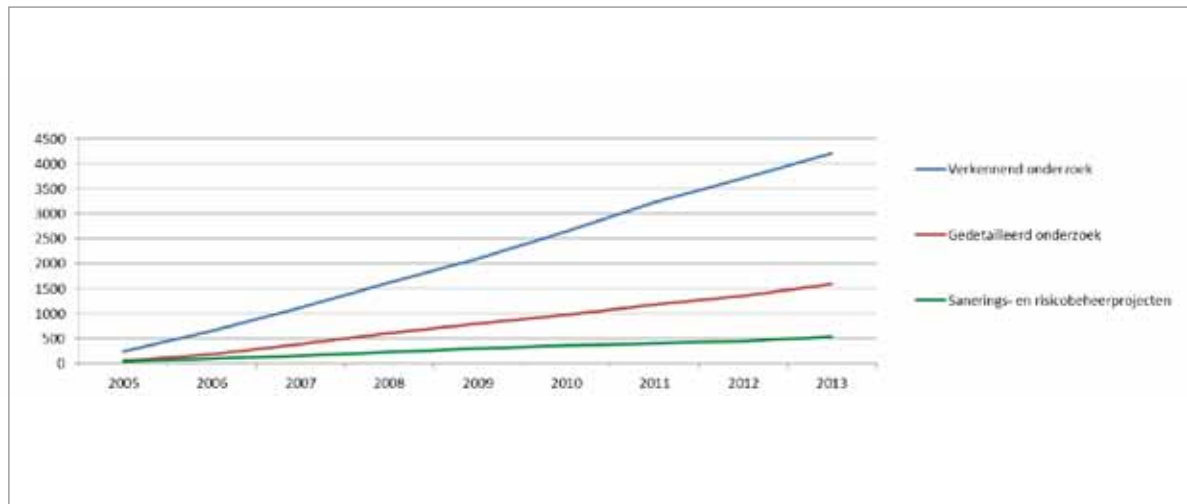
12.077 planten – waarvan 2.500 beuken en 6.150 eiken – werden aangeplant in het Zoniënwoud.

EVOLUTIE VAN HET GECUMULEERDE AANTAL BODEMATTESTEN: 2005-2013

EVOLUTIE VAN HET GECUMULEERDE AANTAL BESTUDEERDE EN GESANEERDE KADASTRALE PERCELEN: 2005-2013

Sinds 2005 werden er 165.000 bodemattesten afgeleverd in het kader van vastgoedtransacties.

De inventaris van de bodemtoestand bevat op dit ogenblik ongeveer 15.000 verontreinigde, of potentieel verontreinigde kadastrale percelen. Per 31/12/2013 was een totaal van 4.211 percelen bestudeerd. 1.579 ervan bleken daarbij verontreinigd (38%) en 527 ervan werden gesaneerd (13%). In totaal werd er 460 hectare verontreinigd terrein gesaneerd en opnieuw ter beschikking gesteld in het economische circuit (industrie, huisvesting en infrastructuur van collectief belang). De percentages van verontreinigde en behandelde percelen zijn in werkelijkheid onderschat wegens het tijdsverschil tussen de verschillende studies (soms gebeurt een sanering een jaar nadat de eerste studie werd uitgevoerd).

Via het nr. 02 775 75 75 en het adres info@leefmilieu.irisnet.be liepen er bijna **45.000 informatieaanvragen** binnen. 87% van die aanvragen was afkomstig van particulieren en 64% ging over energie.

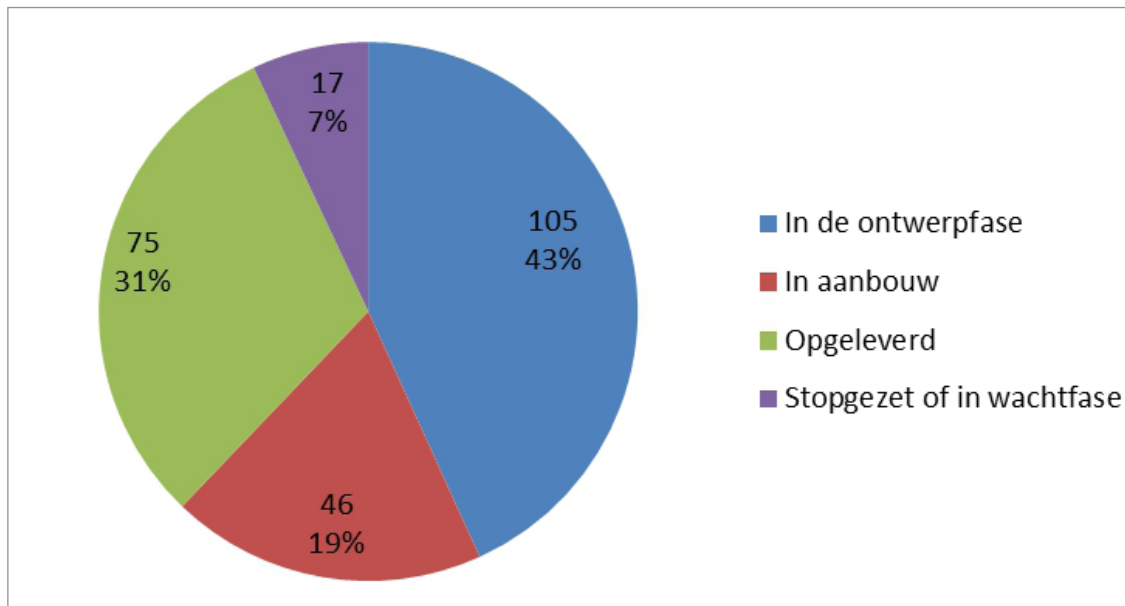
Dagelijks werden meer dan 50.000 maaltijden bereid door grootkeukens die deelnamen aan het project “duurzame voeding” (sinds 2008 namen 59 grootkeukens hieraan deel). Dit betekent dat 1/8 van de maaltijden in grootkeukens in het Gewest betrokken was bij het project.

Voor 873 lozingsites van industrieel afvalwater werd een berekening uitgevoerd dat het bedrag oplevert dat moet worden gefactureerd of terugbetaald door Hydrobru of de BMWB.

Voorbeeldgebouwen: voortaan telt het Brussels Gewest een totaal van **243 voorbeeldgebouwen**, wat overeenstemt met een grondoppervlakte van **621.000 m²**.

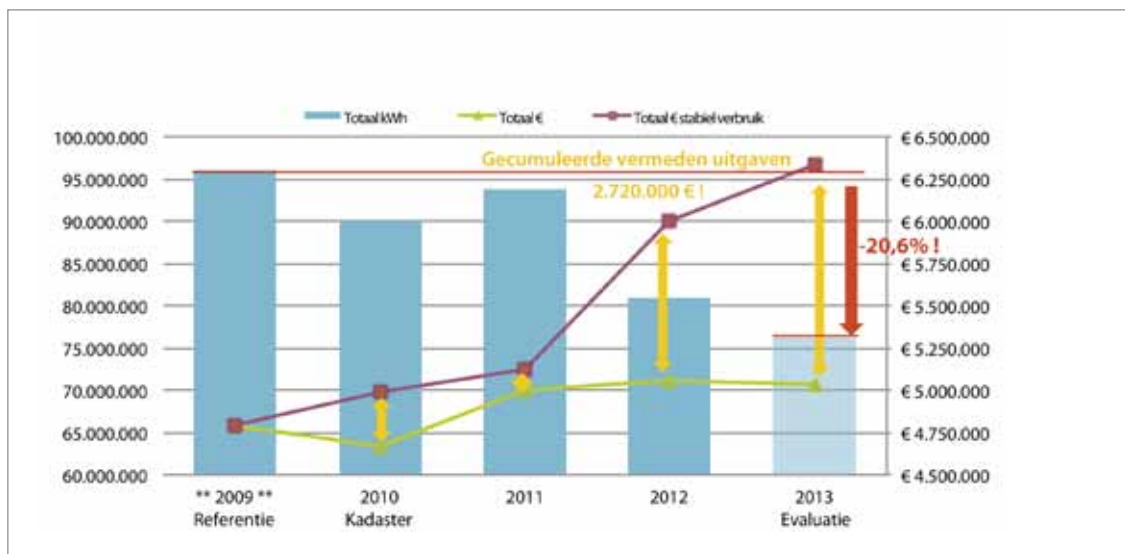
PASSIEF EN HOGE ENERGIE-EFFICIËNTIE: Brussel telt bijna 800.000 m² passiefgebouwen die werden opgeleverd, in aanbouw of in de ontwerpfasen zijn, wat het Gewest in de TOP 5 van de Europese steden plaatst. Er zijn 2.365 gebouwen met een hoge energie-efficiëntie, waaronder zich 90,6% gerenoveerde gebouwen bevinden.

VERDELING VAN DE DOSSIERS (VAN DE 6 OPROEPEN) OP BASIS VAN HUN VORDERINGSSTAAT

PLAGE: sinds de lancering van PLAGE in 2005 werd een gemiddelde jaarlijkse vermindering van het brandstofverbruik met 16% en van 10.000 ton CO₂ opgetekend, een stabilisering van het elektriciteitsverbruik, als ook een besparing van ongeveer 4,25 miljoen euro per jaar. PLAGE werd tot nu toe toegepast in 15 gemeenten, 5 ziekenhuizen, 2 collectieve huisvestingsmaatschappijen en 11 sociale huisvestingsmaatschappijen (23.000 wooneenheden) alsook in 110 Brusselse scholen.

EVOLUTIE VAN HET BRANDSTOFVERBRUIK VAN PLAGE VOOR SCHOLEN

2 MILIEUBEHOUD TEN DIENSTE VAN ECONOMIE EN TEWERKSTELLING

2.1 BEVORDERING VAN DE CIRCUITS VAN DE GROENE ECONOMIE

Sinds 2009 voert Leefmilieu Brussel zijn werking op het gebied van stimulering van de groene economie op om:

- ▶ de ontwikkeling van activiteiten te ondersteunen in economische sectoren die verband houden met het leefmilieu;
- ▶ banen te scheppen voor de (laaggeschoolde) Brusselaars, onder meer via het stimuleren van korte economische circuits;
- ▶ de koopkracht van de gezinnen te verbeteren en de rekeningen van de ondernemingen en de overheid te sarenen door middel van besparingen die ze door een rationeel gebruik van energie en grondstoffen realiseren;
- ▶ de ecologische voetafdruk van de economische activiteiten te verbeteren via de kringlooplogica en door onze Brusselse ondernemingen tegelijk vernieuwender en concurrentiëler te maken.

In 2013 hadden die doelstellingen betrekking op:

1. Het stimuleren van de circuits van de groene economie via de **Alliantie Werkgelegenheid-Leefmilieu**: deze dynamiek streeft naar een vermindering van de ecologische voetafdruk van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest door de economie te stimuleren en banen voor Brusselaars te scheppen in circuits die verband houden met het leefmilieu. Tot nu toe werden er 4 pijlers gelanceerd: duurzaam bouwen, water, afval-/grondstoffen en duurzame voeding. In 2013 werden concrete acties rond de twee laatste pijlers opgestart.

Pijler 1 – Duurzaam bouwen: het hoofddoel is om de Brusselse marktspelers uit de bouwsector te stimuleren en te begeleiden om een concurrentieel aanbod op het gebied van duurzaam bouwen en duurzaam renoveren te ontwikkelen, en dit om te kunnen inspelen op de vraag naar rationeel energiegebruik en de passiefnorm tegen 2015.

Pijler 2 – Water: in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest moeten aanzienlijke investeringen worden gedaan in de watersector. Dat biedt veel Brusselse ondernemingen de gelegenheid om zich in die sector te ontwikkelen of zich op die sector te richten. De watersector biedt dus economische en tewerkstellingskansen.

Pijler 3 – Afval-/grondstoffen: het Gewest evolueert naar een kringloopeconomie waar afval niet meer wordt vernietigd, maar wordt hergebruikt of gerecycleerd. Doel is om de grondstoffen rationeel te gebruiken en te beginnen bij preventie. Hiertoe vinden sinds juni 2012 ontmoetingen plaats tussen de spelers van de productieketen, de consumenten en de afvalbeheerders. Er werden 43 actiefiches uitgewerkt, die mikken op het sluiten van de cyclus voor bouwafval, afval van elektrische en elektronische apparaten en andere afvalstromen. Die fiches gaan over ecodesign, opleiding, zaken- en tewerkstellingskansen die zich zowel situeren voor- en nadat de producten de consument bereiken...

Pijler 4 – Duurzame voeding: deze pijler streeft zowel een economische doelstelling na –(her)vestigen van volledige circuits en banen scheppen voor de Brusselaars– als een milieu- en sociaal doel –verminderen van verontreiniging en verspilling, ervoor zorgen dat iedereen toegang heeft tot levensmiddelen van hoge kwaliteit om welzijn en gezondheid veilig te stellen.

Momenteel heeft de Alliantie Werkgelegenheid-Leefmilieu 54 acties gepland voor de pijler 'duurzaam bouwen', 35 voor de pijler 'water', 43 voor de pijler 'afval-/grondstoffen' en 50 voor de pijler 'duurzame voeding'. Die acties brengen geschoold personeel, technische expertise, financiering, gedeelde ervaringen, groeperingen van ondernemingen samen... De acties van de Alliantie Werkgelegenheid-Leefmilieu worden door zo'n 300 marktspelers uitgevoerd.

Het concept van de Alliantie Werkgelegenheid – Leefmilieu vertrekt vanuit de vaststelling dat de uitdagingen inzake leefmilieu een aanzienlijke bron voor banen en economische ontwikkeling vormen voor ondernemingen die zich snel zullen weten aan te passen. De Alliantie Werkgelegenheid-Leefmilieu brengt beroepsfederaties, vakbonden, overheden (op het gebied van leefmilieu, economische activering, opleiding, onderzoek), en spelers uit het verenigingsleven samen in een participatieve dynamiek.

2. Het opstarten van proefprojecten via Europese fondsen om de haalbaarheid van de kringlooeconomie aan te tonen:

► **invoeren van een duurzame strategie in de bedrijfs-wereld:** lancering van het project Resilient Web, dat gefinancierd wordt door het Europees INTERREG IVB-programma dat streeft naar samenwerking tussen de Europese regio's door het uitwerken van gemeenschappelijke oplossingen voor economische ontwikkeling en milieubeheer. In 2013 selecteerde Leefmilieu Brussel de 20 ondernemingen die zullen worden begeleid om de interne en externe factoren in kaart te brengen die hun marktpositie beïnvloeden. Zo worden ze geholpen om een bedrijfsstrategie te ontwikkelen die hun slagkracht en duurzaamheid bevordert.

► **uitwerken van hulpmiddelen waarmee de plaatselijke overheden een plaatselijke en slagkrachtige economie kunnen bevorderen:** Leefmilieu Brussel beheert het economisch onderdeel van het onderzoeksproject FP7 TURaS (Transitioning Towards Urban Resilience and Sustainability), dat gaat over de transitie naar stedelijke slagkracht en duurzaamheid. In het TURaS-project bundelen stedelijke gemeenschappen, ondernemingen, plaatselijke overheden en onderzoekers hun krachten om samen nieuwe praktische oplossingen te vinden voor meer duurzaamheid en slagkracht in de Europese steden. Er gaat bijzondere aandacht naar adaptief bestuur en een functionele economie (het gebruik van een goed bevorderen in plaats van het bezit ervan).

3. Het stimuleren van innoverende groene ondernemingen en van onthaalinfrastructuren via EFRO-projecten:

► **Brussels Sustainable Economy (BSE):** afsluiting van het door het EFRO gefinancierde project dat de ontwikkeling steunt van bedrijfsniches in de economische circuits op het gebied van leefmilieu in de kanaalzone ([zie kaart van Brussels Greenfields – hoofdstuk 3.5 – Het beheer en de sanering van verontreinigde bodems](#)).

► **Brussels Greenbizz:** Leefmilieu Brussel engageert zich verder bij de ontwikkeling van de incubator voor bedrijven waarvan de bouwwerf op de TIVOLI-site in 2013 werd opgestart.

4. Aanmoedigen en belonen van ondernemingen die vrijwillig een systeem van milieumanagement invoeren via de **Steun voor Brusselse ondernemingen die vernieuwende uitvindingen lanceren en volop inzetten op innovatie:** Leefmilieu Brussel is een partnerschap aangegaan met een aantal instellingen om ze te begeleiden bij de steun aan ondernemingen:

UCM-ecoconception www.eco-conception.be (FR)

Village Finances www.villagefinance.be/?lang=nl

NEW-B newb.coop/nl

SEA www.sust-econ-ass.be/nl

STG (Enterprise, Innovation & Sustainable Development Circle...) www.stg.be

Het label 'Ecodynamische onderneming'

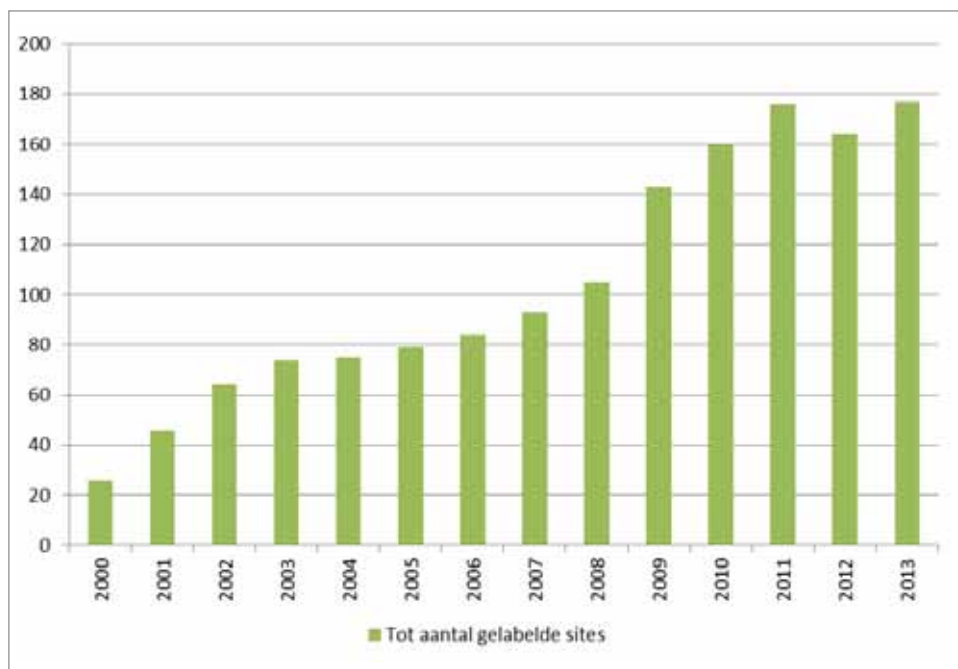
Op 31 december 2013 beschikten 177 sites over een label. 27 ervan hebben een label met 3 sterren.

Het label 'Ecodynamische onderneming' bestaat uit 3 niveaus (1, 2 en 3 sterren) naargelang de milieuprestaties van de onderneming. Door deze groeiomgelegenheid kunnen ondernemingen hun aanpak verder uitwerken om het hoogste niveau te behalen.

Het aantal sites dat per jaar gelabeld wordt (en dus het aantal gecontroleerde dossiers) blijft stijgen. Sommige ondernemingen of instellingen zijn intussen al toe aan hun vierde vernieuwing. Dat betekent dat ze al meer dan 10 jaar meewerken aan het labelinitiatief. Dat toont het belang aan van deze aanpak voor diegenen die ermee begonnen zijn.

Daarnaast waren er in 2013 ook 39 nieuwe kandidaten voor het label.

TOTAAL AANTAL SITES MET HET LABEL "ECODYNAMISCHE ONDERNEMING"

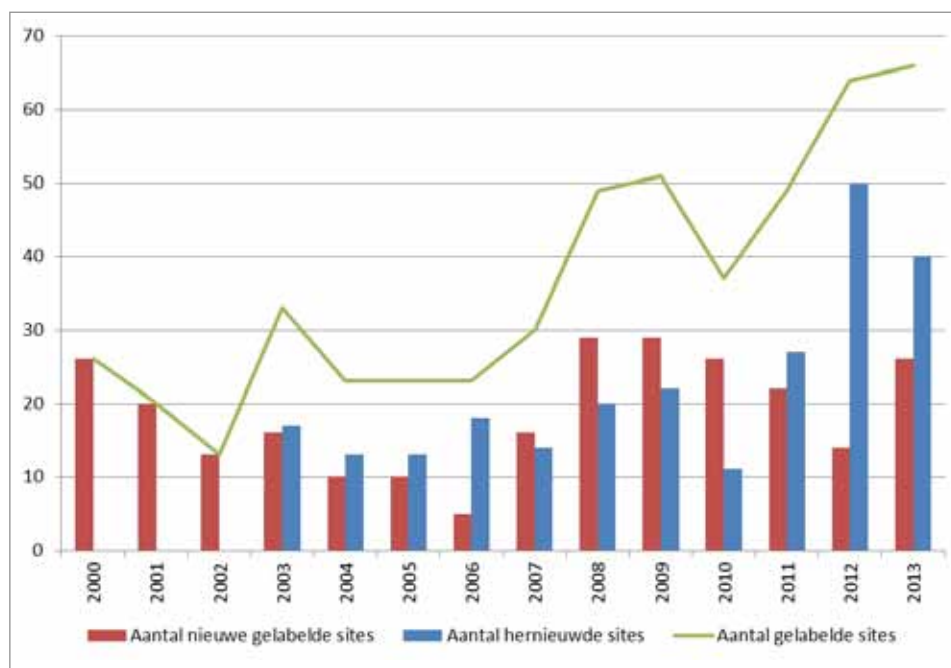
In 2013 ontvingen 66 sites het label: 26 nieuwe sites en 40 sites waarvan het label werd vernieuwd.

Leefmilieu Brussel werkte een hulpmiddel uit voor de ondernemingen: een rekenblad voor de follow-up van de indicatoren. Met deze tool kunnen de ondernemingen hun verbruik beter opvolgen en hun indicatoren (water- en energieverbruik, afvalproductie...) op de voet volgen. Anderzijds kan hiermee over enkele jaren een benchmarking van de gelabelde ondernemingen worden uitgevoerd en kunnen zo de in het Brussels Gewest beschikbare gegevens worden aangevuld. De nieuwe versie van de tool werd met succes getest bij een vijftiental gelabelde ondernemingen, die er heel tevreden over zijn.

Momenteel bestaat dat rekenblad alleen voor 'kantoor'-bedrijven. De tool zal geleidelijk aan worden ontwikkeld voor de andere bedrijfssectoren en het gebruik ervan zal gaandeweg worden uitgebreid tot alle gelabelde ondernemingen en ondernemingen die zich kandidaat stellen voor het label. Ook werd er een communicatieplan over het label uitgewerkt. Het doel is tweevoudig: de promotie van de gelabelde ondernemingen verbeteren en het label bekendmaken bij andere ondernemingen. In 2014 zullen verschillende projecten worden opgestart.

AANTAL SITES MET HET LABEL "ECODYNAMISCHE ONDERNEMING" PER JAAR

2.2 ACTIES TEN GUNSTE VAN DUURZAME ONTWIKKELING

Onze westerse levenswijze vereist enorme hoeveelheden energie en materiaal en brengt indrukwekkende hoeveelheden afval voort. Onze dagelijkse, zelfs meest onbeduidende, handelingen hebben een impact op het leefmilieu en op de duurzaamheid van onze ontwikkeling.

Leefmilieu Brussel heeft diverse projecten rond duurzame ontwikkeling lopen. Die hebben betrekking op ondernemingen, besturen, gezinnen, scholen. Dit jaar werd bijvoorbeeld voorrang gegeven aan de bevordering van duurzame wijken en gebouwen, en aan duurzame voeding. Dankzij de vele contacten met de professionele wereld slaagden we er in de context van het Contract voor Economie en Tewerkstelling in om stimuleringsstructuren voor de Brusselse economie in het leven te roepen.

Naar een meer duurzame consumptie van de gezinnen

In het kader van de acties inzake duurzaam verbruik bij de gezinnen werkte Leefmilieu Brussel in 2013 rond de kostprijs van duurzame voeding (voor gezinnen, in kantines) en aan informatiefiches voor het grote publiek over pesticiden. Het **proefproject met de complementaire munt eco-iris** die het voorwerp uitmaakte van een haalbaarheidsstudie in 2010 en 2011 werd in de herfst van 2012 in 2 proefwijken gelanceerd (Vorst, Schaarbeek) en werd in 2013 in diezelfde wijken voortgezet. Er worden twee doelstellingen beoogd: duurzaam/participatief han-

delen aanmoedigen en de lokale economie versterken. Eind 2013:

- ▶ hadden ongeveer **600 personen in totaal 56.000 eco-irissen** ontvangen voor het uitvoeren van 1.698 milieuvriendelijke handelingen;
- ▶ het netwerk van handelaars die deze plaatselijke munt aanvaardden, telt **37 handelszaken** die gelijk zijn verdeeld over de twee proefwijken;
- ▶ aan het project nemen **37 partners** deel (vzw's, handelszaken, OCMW's...) die de plaatselijke munt ondersteunen door milieuvriendelijke handelingen voor te stellen die met eco-irissen worden beloond.

In januari 2013 vond een **kwalitatieve evaluatie** plaats. Wat waren de resultaten?

- ▶ de belangrijkste reden die deelnemers ertoe aanzet om deel te nemen aan het project is dat het om een milieuproject gaat;
- ▶ 55,5% van de respondenten verklaart dat hij/zij dankzij het project ten minste één nieuwe handeling heeft gesteld;
- ▶ 54,2% van de respondenten gaf zijn eco-irissen uit in een handelszaak waar hij/zij vroeger niet kwam;
- ▶ met de eco-irissen worden vooral voedingsmiddelen aangekocht.

Een prioriteit: duurzame voeding voor alle doelgroepen

Het “actieprogramma ter ondersteuning van de vraag voor een duurzame voeding in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest”, dat eind 2012 werd gepubliceerd, werd in 2013 voortgezet.

Na de beëindiging medio 2012 van een studie naar het werkgelegenheidspotentieel in de sector van de duurzame voeding (waaruit een potentieel tot 7.000 banen bleek), werd in juni 2013 een 4e pijler van de ‘Alliantie Werkgelegenheid-Leefmilieu’ over duurzame voeding na goedkeuring door de Regering officieel gelanceerd. De fase van participatieve uitwerking liep tijdens het 1e semester van 2013. De uitvoeringsfase ging van start in december 2013 met de ondertekening van het akkoord waarin de 51 concrete acties zijn opgenomen die tijdens participatieve ateliers werden uitgetekend. Een eerste reeks van overheidsopdrachten en subsidies werd nog eind 2013 toegewezen.

Daarnaast positioneerde Leefmilieu Brussel zich ook als lead partner van een **Europees URBACT-project genaamd “sustainable food in urban communities”** (‘duurzame voeding in stedelijke gemeenschappen’), waarvan fase 1 in april 2012 werd goedgekeurd (voor de periode mei tot oktober 2012). In januari 2013 ontving het Instituut een positief antwoord van het URBACT-Secretariaat om ‘uitvoeringsfase 2’ van het project te lanceren van februari 2013 tot april 2015. Dit zal leiden tot de ontwikkeling van een “local action plan” (‘lokaal actieplan’).

Het betreft hier een uitwisselingsnetwerk tussen 10 Europese steden rond de consumptie, de distributie en de productie van duurzame voeding.

Leefmilieu Brussel verstrekte opnieuw **financiële steun aan talrijke organismen die tot doel hebben duurzame voeding te bevorderen**: het “Convivium Slow Food” voor de actie “Proef Brussel” (promoten van duurzame gastronomie bij het grote publiek en het slow foodparcours van restauranthouders), de vzw “EVA” voor de ruime verspreiding van een veggie day in Brussel, het netwerk van Brusselse actoren voor duurzame Voeding (RABAD) voor het bevorderen en de netwerking van actoren van duurzame voeding (met name een specifieke actie rond brood), les Jardins de Pomone voor het bevorderen van het kweken van vergeten groenten (conferenties, kookcursussen...), Nature & Progrès voor de 3de editie van de Valeriaanbeurs

op de site van Thurn & Taxis alsook POSECO (Landelijk Brussel voedingsspecial), Vredeseilanden (vakbeurs Your Choice), Bioforum, Biogids...

In het kader van de promotie van korte ketens tussen producent en consument geniet het Brusselse netwerk “Solidaire AankoopGroep voor Artisanale Landbouw” sinds 2009 financiële steun.

Leefmilieu Brussel zette ook de ontwikkeling van het **project “duurzame voeding in grootkeukens”** voort: afwerking van een gids, de realisatie van voorbeeldfiches, de opmaak van een stand van zaken, een benchmarkingstudie, een studie naar de kostprijs van de overschakeling en een studie naar de haalbaarheid van een erkenningssysteem (dat werd getest). Het Instituut lanceerde ook een projectoproep (13 ondersteunde projecten), die werd gekoppeld aan een opleidingscyclus en een helpdesk. Sinds het begin van het programma in 2008 heeft Leefmilieu Brussel 93 grootkeukens begeleid voor een totaal van 69.085 maaltijden (waarbij voor +/- 60 grootkeukens voor 50.000 maaltijden de begeleiding werd afgerond, wat goed is voor +/- 1/8 van de grootkeukenmaaltijden van het Gewest).

Er werd voor de 3^e keer een projectoproep gelanceerd bij burgers, verenigingen, in de openbare sector en bij ondernemingen om diverse projecten te ontwikkelen die verband houden met duurzame voeding: daarop werden er meer dan 70 projecten ingediend, waarvan er 16 geselecteerd werden door een jury (viswijzer, proefproject in restaurants en sportclubs, bier gemaakt van oud brood, gedeelde tuinen/moestuinen, sensibilisering van gezinnen, meer duurzame voedingspakketten, project met adolescenten/jongeren, bevordering van innoverende stedelijke voedselproductie, duurzame markt...). De 19 projecten van de oproep van 2012 bleken bijna allemaal voltooid eind 2013.

De acties ter **bevordering van de individuele moestuinen** waarmee in 2011 werd begonnen, werden in 2013 voortgezet met de uitreiking van een diploma aan 24 nieuwe "moestuinmeesters" (wat het totaal op 50 meesters brengt), gevolgd door de start van een nieuwe opleiding met 37 kandidaat-moestuinmeesters. Via rechtstreeks voor de bevolking bestemde opleidingen konden er ook nog eens 289 inwoners van Brussel worden opgeleid. De

in de loop van het jaar opgestarte helpdesk beantwoordde 104 oproepen en bovendien werd er een starterskit "Mijn stadsmoestuin" met 4 zakjes zaad verspreid in een oplage van 7.500 exemplaren, gekoppeld aan een maandelijkse nieuwsbrief. Uit de verrichte evaluatie bleek dat 66%

van de deelnemers dankzij deze kit met een moestuin was begonnen en dat de algemene tevredenheid over dit project 84% bedroeg! Tot slot werd in de zomer van 2013 een project "Eetbaar park" opgestart (aperitief, degustatiestands en moestuindemonstraties).

Bevordering van duurzame overheidsaankopen

In toepassing van de rondzendbrief betreffende de opname van ecologische criteria en duurzameontwikkelingscriteria in de overheidsopdrachten voor leveringen en diensten, zette Leefmilieu Brussel zijn acties ter bege-

leiding van de overheidsbesturen en gemeenten voort: het organiseren van opleidingsmodules en workshops (in 2013 namen 218 overheidsaankopers deel aan de "duurzame overheidsaankopen", dat is een stijging met 15% in vergelijking met 2012), voortzetting van een webplatform, helpdesk (20 aanvragen in 2013)... Uit de uitgevoerde evaluatie bleek dat een groter aandeel van de overheidsbesturen voortaan milieubepalingen opneemt in zijn bijzondere bestekken (van 89,5% voor de overheidsopdrachten in 2009 en 2010 naar 95% voor de overheidsopdrachten in 2011 en 2012).

De inkoopcentrale voor ecologische kantoorbenodigdheden voor alle Brusselse administraties die in 2011 werd opgericht, telde eind 2013 32 deelnemende besturen, goed voor een bestellingstotaal van 660.779 € (in 2013) en een aandeel aan bestelde ecologische producten van 56%.

Promotie van de lokale Agenda 21

In partnerschap met de Vereniging van de Stad en de Gemeenten van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (VSGB) en de Stichting voor Toekomstige Generaties, kende ook het project “Agenda Iris 21” in 2013 een vervolg bij de gemeenten en OCMW's. Eind 2013:

- ▶ beschikten **15 gemeenten en 6 OCMW's** over een actieplan dat door hun bestuur was gevalideerd;
- ▶ werden 23 gemeenten en OCMW's gesubsidieerd voor de ontwikkeling of de invoering van de agenda via projectoproepen.

Voor de tweede maal werd een **thematische projectoproep** gericht aan de gemeenten die de 4 jaar van ondersteuning hadden afgerond: zo konden ze de lancering van de in hun Agenda 21-actieplannen omschreven milieumaatregelen financieren. 18 projecten ontvingen subsidies in dat kader (5 rond voeding, 5 rond verbruik, 5 rond biodiversiteit, 3 rond milieumanagement). Op 23 oktober 2013 werden tijdens een colloquium de plaatselijke Agenda's 21 van de Brusselse gemeenten en

OCMW's voorgesteld aan ongeveer 150 deelnemers, alsook de belangrijkste verwezenlijkingen, hun plaats in het werkprogramma van Leefmilieu Brussel en de denkspites voor de toekomst. Uit de uitgevoerde evaluatie bleken vooral positieve kwalitatieve resultaten op het vlak van intern beleidsdraagvlak, transversaliteit, betrokkenheid van het personeel, maar minder betrokkenheid van de bevolking.

Steun aan duurzame evenementen

Leefmilieu Brussel subsidieerde organisatoren van evenementen die milieuvriendelijke criteria integreren in de voorbereiding en het verloop van hun evenement. Enkele voorbeelden daarvan zijn het festival Couleur Café, Landelijk Brussel, Nuits Blanches, Jam'in Jette, Green Track Brussel.

Sinds 2011 staat een **facilitator “duurzame evenementen”** garant voor een individuele begeleiding van de organisatoren. Door middel van een projectoproep konden 13 projecten (van de 28 die waren ingediend) worden ondersteund.

[Zie ook 3.1. – Verpakkingsafval.](#)

De ontwikkeling van duurzame wijken

De wijk is een belangrijke schakel tussen het individueel en het gewestelijk niveau en vormt het interventieniveau bij uitstek van een beleid dat ecologische voorbeeldpraktijken geleidelijk aan wil uitbreiden van gebouwniveau naar stadsniveau.

Nu al zijn talrijke openbare en privémarktspelers, groepe-

ringen en burgers in de weer om de stad te veranderen en samenlevingsvormen te ontdekken die rekening houden met de milieuvraagstukken, en dit in het hart van het Gewest.

Leefmilieu Brussel wil deze acties en experimenten verstevigen en waarderen, de verwerving van kennis in dat verband ondersteunen, de invloed ervan uitbreiden en er lering uit trekken om nieuwe normen uit te werken. Hiertoe worden verschillende middelen ingezet: facilitatoren voor vastgoedontwikkelaars uit de privé- en overheidssector, projectoproepen voor bewoners, technische studies, een hulpmiddel voor het ontwerpen van wijkprojecten, een studieopdracht...

Ondersteuning voor professionals

Ter ondersteuning van de initiatiefnemers of de aannemers van grote vastgoedprojecten op wijkschaal werd de dienst 'Facilitator Duurzame Wijken' uitgebouwd en werd een praktische gids, genaamd "**Memento voor Duurzame Wijken**" opgesteld en online geplaatst. Eind 2013 werd van start gegaan met een structurele bijwerking van het Memento. Net als de vorige jaren voor andere stedelijke typologieën, vond in het kader van de uitwerking van hulpmiddelen voor ontwikkelaars en ontwerpers, een denkoefening plaats en werd er een 'toolbox' ontwikkeld over de "Tuinwijken": hoe kunnen deze stadswijken met grote stedelijke en erfgoedwaarde duurzaam worden gerenoveerd en herontwikkeld?

Om het concept van de Duurzame Wijken te promoten en een ontmoeting te organiseren tussen alle stakeholders die met de uitdagingen van die wijken te maken hebben, werd een **tweedaags colloquium** gehouden 'De Dagen van de Duurzame Wijken 2013'. Op deze dagen maakten zo'n 200 personen uit verschillende sectoren gebruik van de gelegenheid om Brusselse wijken te bezoeken, te luisteren naar presentaties over Europese duurzame stadswijken, lezingen bij te wonen en deel te nemen aan themaworkshops met internationale, Belgische en Brusselse deskundigen. Naar aanleiding van dat colloquium werd een tentoonstelling van toonaangevende realisaties op wijkniveau uitgewerkt. Die tentoonstelling reist sindsdien naar verschillende locaties (wat in 2014 zal worden voortgezet).

Studies

Om te voldoen aan de steeds dringender behoefte naar definiëring van wat een duurzame wijk is en om onder meer een einde te maken aan de groeiende trend om zichzelf labels toe te kennen, werd intern gestart met de uitwerking van een **reeks van DW-indicatoren**. Die reeks indicatoren is gebaseerd op tal van bestaande referentiesystemen, haalt er de meest markante factoren uit en past ze aan de specifieke Brusselse kenmerken aan. Die reeks indicatoren zal worden gevalideerd voordat ze vermoedelijk zal worden gebruikt voor grote vastgoedprojecten waarbij de overheid is betrokken.

Er werd een **studie** uitgevoerd over **waterbeheer op wijkniveau**. Die heeft geleid tot de gids en de tool "QuaDEau", een tool voor het ontwerpen en specificeren van alternatieve maatregelen voor het beheer van het regenwater in de openbare en collectieve ruimten, in interactie met de tool voor waterbeheer op perceelniveau, die eerder werd ontwikkeld in het kader van Duurzaam Bouwen.

Ook werd een **studie over het beheer van grondstoffen en van afval op wijkniveau** aangevat. Die studie zal in de loop van 2014 resulteren in het nul-afvalvademeccum op het niveau van de Duurzame Wijk in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Participatieve duurzame wijken

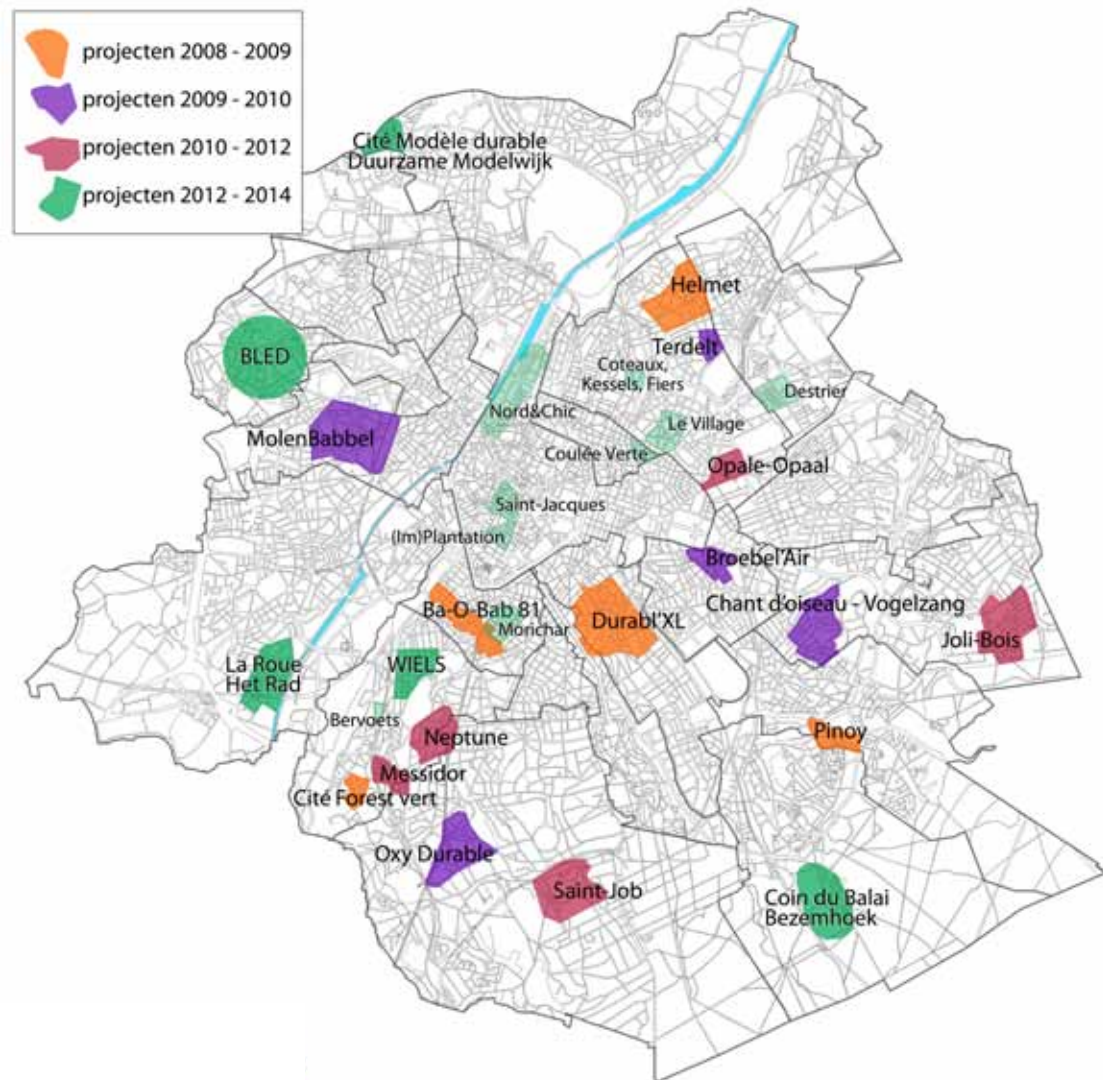
Sinds 2008 streeft de jaarlijkse projectoproep “Participatieve duurzame wijken” ernaar om bewonersgroepen die de duurzaamheid van hun wijk willen versterken te ondersteunen en te begeleiden door middel van een collectieve participatieve aanpak. In totaal hebben meer dan een veertigtal wijken zich voor deze aanpak geëngageerd.

In 2013 werd de progressieve en participatieve dimensie van het proces opgevoerd, en werd door middel van de DuurzameWijkvergadering feedback van burgers ingebracht. De regels werden aangepast om meer wijken (25 in 2013) langer te ondersteunen (begeleiding over een periode van 2 jaar), een soepeler en beter op de specifieke plaatselijke kenmerken afgestemde begeleiding te bieden, waarbij tegelijk de middelen efficiënter worden gebruikt.

In 2013 werd aan de projectoproep ook een participatief budget toegewezen dat iedereen de mogelijkheid biedt om deel te nemen aan de beslissingen over de toekenning van de subsidies. Dit is een eerste experiment van dergelijke omvang in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, waarvoor specifieke tools nodig zijn waarmee de spelers moeten leren werken. In 2014 zal een eerste evaluatie worden uitgevoerd om de tools aan te passen voor de volgende oproep.

Doorheen dit proces van gezamenlijk opbouwen en zoeken naar gedeelde waarden, van begeleiding en kansen om actie te ondernemen, kiezen we er resoluut voor om de burgers de mogelijkheden te geven om te handelen en bij te dragen tot het nemen van beslissingen over productie in de stad.

Meer info op: www.participatieveduurzamewijken.be

Ontwikkeling van synergieën tussen projectoproepen van Leefmilieu Brussel

Participatie, waaronder informatie, raadpleging en coproduceren valt, is een concept dat vandaag verschillende vormen aanneemt in het creëren van de stad. Des te meer wanneer men zich inzet voor het bouwen van een “duurzame stad”, waarmee een stad wordt bedoeld waarvan de gebouwen, de openbare ruimten en het gebruik ervan

rekening houden met de planeet en met de toekomstige generaties.

Leefmilieu Brussel investeert in de ontwikkeling van tools die betrokkenheid bij en ondersteuning van plaatselijke projecten mogelijk maken die worden gedragen door burgers, gemeenschappen, private of openbare marktspelers. De verschillende projectoproepen (compost en collectieve moestuinen, groene wijken, duurzame grootkeukens, lokale agenda's 21, duurzame voeding, scholen...) zijn allemaal gelegenheden om actie te ondernemen, terwijl de verschillende opleidingen, helpdesks en coachingmogelijkheden het vermogen van de burgers om te handelen, versterken.

Na de vaststelling dat deze steunregelingen onvoldoende zijn gecoördineerd op het vlak van synergieën, communicatie, timing, uitwisseling van goede praktijken, tools (voor mobilisering, duurzaamheid, opvolging/evaluatie...), werd een werkgroep opgestart om na te gaan hoe die coördinatie kan worden verbeterd.

Een eerste realisatie was de ontwikkeling van een gemeenschappelijke database voor de projectoproepen. Hiermee kunnen enerzijds onze gegevens worden gegroepeerd en anderzijds kan een gemeenschappelijke dynamische cartografische tool worden uitgebouwd met een interne interface voor de analyse van de projectoproepen alsook een openbare interface voor de burger of elke andere speler die wil weten welke duurzame initiatieven er in een bepaalde perimeter bestaan.

Studieopdracht

In 2013 werd er voor een delegatie van 50 inwoners van Brussel, actoren en openbare en private besluitvormers, een studiereis naar Kopenhagen georganiseerd. Het doel was om concrete realisaties op het vlak van wijkontwikkeling en duurzaam bouwen met eigen ogen te aanschouwen. Dankzij uitwisselingen met de Deense experts, ontwerpers en private en openbare besluitvormers die deze projecten tot een goed einde brachten, konden de deelnemers inspiratie opdoen met het oog op de uitwerking van voorbeeldprojecten op het gewestelijke grondgebied.

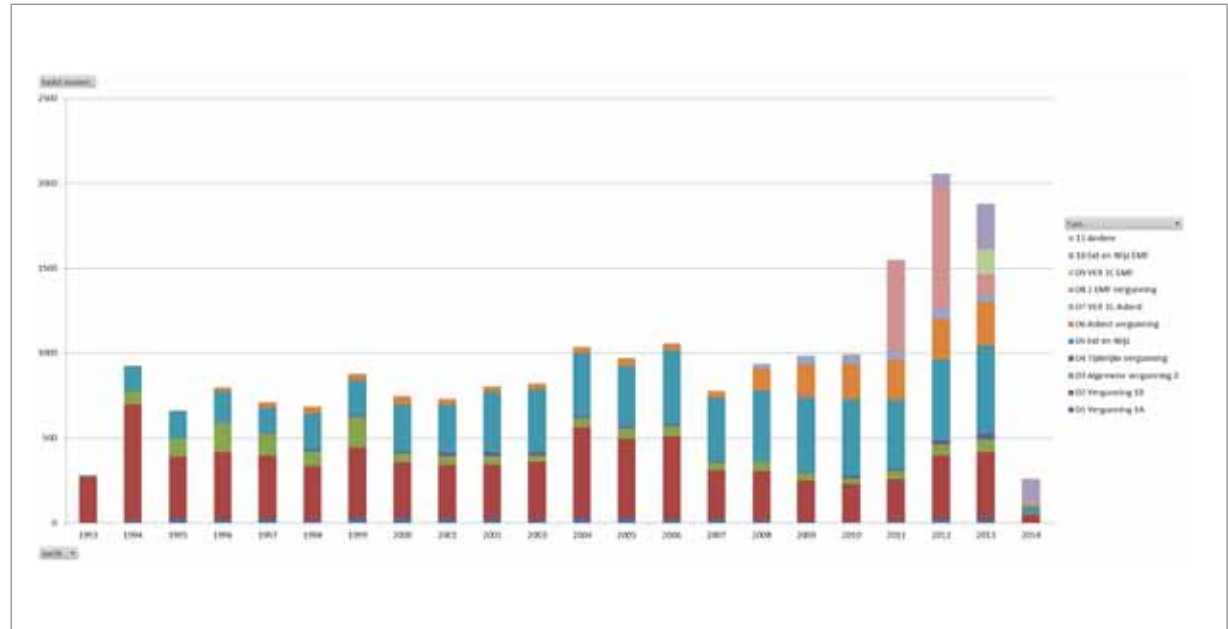
De opvolging van de plannen en grote projecten

Het Gewestelijk Plan voor Duurzame Ontwikkeling (GPDO) en zijn Milieueffectenrapport werden opgevolgd en gecoördineerd door de thematische experts van Leefmilieu Brussel. Daarnaast werd de uitwerking van het Kanaalplan opgevolgd in samenwerking met alle gewestelijke besturen en politieke beleidsmakers.

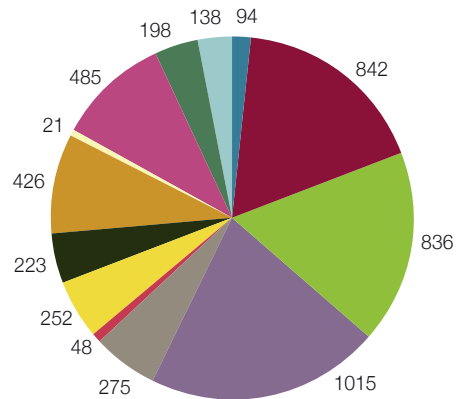
Leefmilieu Brussel stond ook in voor de opvolging en voor het verstrekken van adviezen over grote vastgoed(her)ontwikkelingen, hoofdzakelijk Tivoli (CityDev) en Peterbos (BGHM/Anderlechtse Haard en Assam-Sorelo), maar ook voor de logistieke ontwikkeling van TACT bij Thurn & Taxis (Haven van Brussel, CityDev) en voor bepaalde DuurzameWijkcontracten.

2.3 DE TOEKENNING VAN MILIEUVERGUNNINGEN

De laatste drie jaar stelt Leefmilieu Brussel een gevoelige stijging vast van het aantal aangevraagde milieuvergunningen. Deze stijging is te wijten aan drie essentiële factoren: een nauwere opvolging van de ondernemingen, wat leidt tot een aanzienlijke toename van het aantal wijzigingen van vergunningen (uitbreidingen en verbouwingen), de regularisatie van de gsm-masten ten gevolge van de inwerkingtreding van de reglementering (in 2013 ging dit vooral om indoorantennes) en de aanpassing van de gsm-masten voor de ontwikkeling van 4G.

**VERDELING VAN DE GEWESTELIJKE VERGUNNINGEN
PER ACTIVITEIT**

- Recreatieve, culturele en sportieve activiteiten
- Zendmasten
- Voor huisvesting bestemde gebouwen
- Voor de tertiaire sector of voor openbare diensten bestemde gebouwen
- Kleinhandel, horeca en persoonlijke diensten (wasserijen, ...)
- Groothandel
- Energieverdeling
- Instellingen voor onderwijs, gezondheidszorg en sociale actie
- Automobielsector (handel, werkplaatsen)
- Primaire sector (herbergen van dieren, bosbouw, waterwinning)
- Secundaire sector (nijverheid, fabrieken, afvalverwerking)
- Benzinstations
- Vervoer over land

De industrie is goed voor 10% van de vergunningen met een erg sterke vertegenwoordiging van de afvalverwerkingssector. Grote collectieve wooncomplexen nemen 17% van het totaal voor hun rekening, terwijl de tertiaire sector een aandeel van 21% vertegenwoordigt. Dat betekent dat bijna 40% van alle dossiers verband houdt met gebouwen (parkings, verwarmingsketels, HVAC, warmtekraftkoppeling...). De telecommunicatiesector is met haar gsm-masten ten slotte goed voor een aandeel van 17%.

Vereenvoudigde administratie en begeleiding van de ondernemers

Leefmilieu Brussel zette zich actief in om de gewestelijke doelstellingen van administratieve vereenvoudiging te behalen:

- ▶ deelname aan het gewestelijk platform van administratieve vereenvoudiging;
- ▶ online zetten van diverse formulieren ter vereenvoudiging van de taak van exploitanten (verandering van titularis, wijziging van ingedeelde inrichtingen...);
- ▶ uitwisseling van gegevens tussen administraties via het gebruik van het “NOVA”-platform;
- ▶ enz.

Verder dienen we hier ook nog de invoering van een elektronisch loket te vermelden voor de vereenvoudigde vergunningsaanvragen ten gevolge van een wijziging, een uitbreiding of een verbouwing, alsook de ontwikkeling van een elektronisch loket voor bepaalde vergunningsaanvragen (bv. voor gsm-masten). **Doelstelling op termijn (2014): over een centraal elektronisch loket (IRISBOX) beschikken voor alle belangrijke procedures.**

In samenwerking met COMEOS (Belgische federatie van handel en diensten) werd er gestart met het PIEK-project. Net als in Vlaanderen en in Wallonië ondersteunt dit project COMEOS en het Europese Straightsol-initiatief in de stappen die ze zetten om het effect van eventuele nachtleveringen op de buurt in te schatten. Dit project heeft tot doel de bevoorradingsvoorwaarden van de grootwarenhuizen in het Brussels Gewest te omschrijven bij nachtleveringen. Daarbij zou gebruik worden gemaakt van aangepast

materiaal, waardoor de invloed van de geluidspieken bij het lossen wordt beperkt en de geluidsnormen in het Gewest worden nageleefd.

Anderzijds werd er voor het tweede jaar op rij ook een “bezoek na vergunning”-dienst aangeboden aan de exploitanten die een bevoorrecht contact wensen met de administratie bij de uitvoering van hun vergunning.

In de loop van het jaar werden er op die manier meer dan 80 organisaties begeleid.

Ten slotte werden de houders van een aflopende vergunning op de hoogte gebracht van de noodzaak van een vernieuwing en in het bijzonder diegenen die na 15 jaar van een vereenvoudigde procedure kunnen genieten.

HET “NOVA”-PLATFORM

Het door het CIBG ontwikkelde NOVA-platform wordt gebruikt voor informatie-uitwisseling tussen gewestelijke besturen onderling en tussen het Gewest en de gemeenten, voor een gecoördineerd beheer van stedenbouwkundige vergunningen, milieuvergunningen en EPB-verklaringen.

Het systeem werd in 2012 in gebruik genomen voor de milieuvergunningsaanvragen die door Leefmilieu Brussel worden beheerd. In de loop van het jaar werden er diverse verzoeken tot aanpassing aan het CIBG bezorgd, met het oog op een verbetering van het systeem.

Het systeem zelf zal op termijn de basis worden van een volledig elektronisch beheer van de aanvragen en zal daarnaast ook gebruikt worden in het kader van de invoering van een “centraal loket”.

De grote stedenbouwkundige projecten

In Brussel moet er voor het merendeel van de grote projecten een effectenstudie worden verricht. Dat biedt Leefmilieu Brussel de kans om zijn knowhow op verschillende vlakken, zoals mobiliteit, waterbeheer, energiebesparingen, enz., over te brengen.

In de meeste gevallen gaat het om grote vastgoedprojecten in de tertiaire sector of de sector van de collectieve huisvesting.

Dit jaar hebben we een beslissing genomen in 15 dossiers van klasse 1A waarvoor tussen 2011 en 2013 een aanvraag werd ingediend.

Vier milieuvergunningen (MV) werden geweigerd, maar voor 3 daarvan werd in 2013 een nieuwe aanvraag ingediend. Eén milieuattest werd geweigerd.

Anderzijds werden 13 nieuwe aanvragen voor milieuvergunningen en milieuattesten van klasse 1A ingediend. Hiervoor zal in de komende jaren een milieueffectenstudie worden afgerond.

In totaal ontving het departement Milieueffectenstudies dit jaar 136 dossiers en nam het 141 beslissingen. Dit komt neer op een gemiddelde van 69 behandelde dossiers per personeelslid.

De grote tertiaire projecten situeerden zich in de buurt van belangrijke verbindingswegen: de stations, de metrolijnen en, in minder mate, de per tram ontsloten verkeersaders.

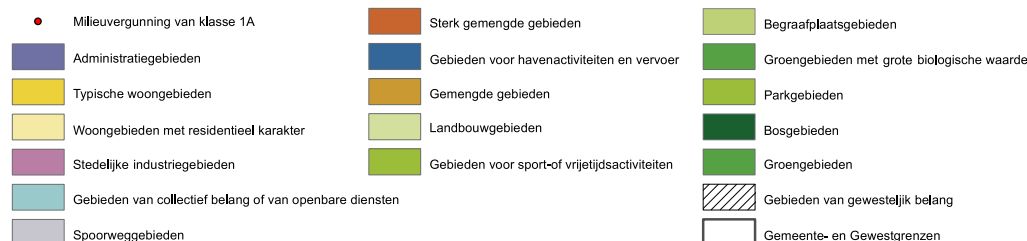
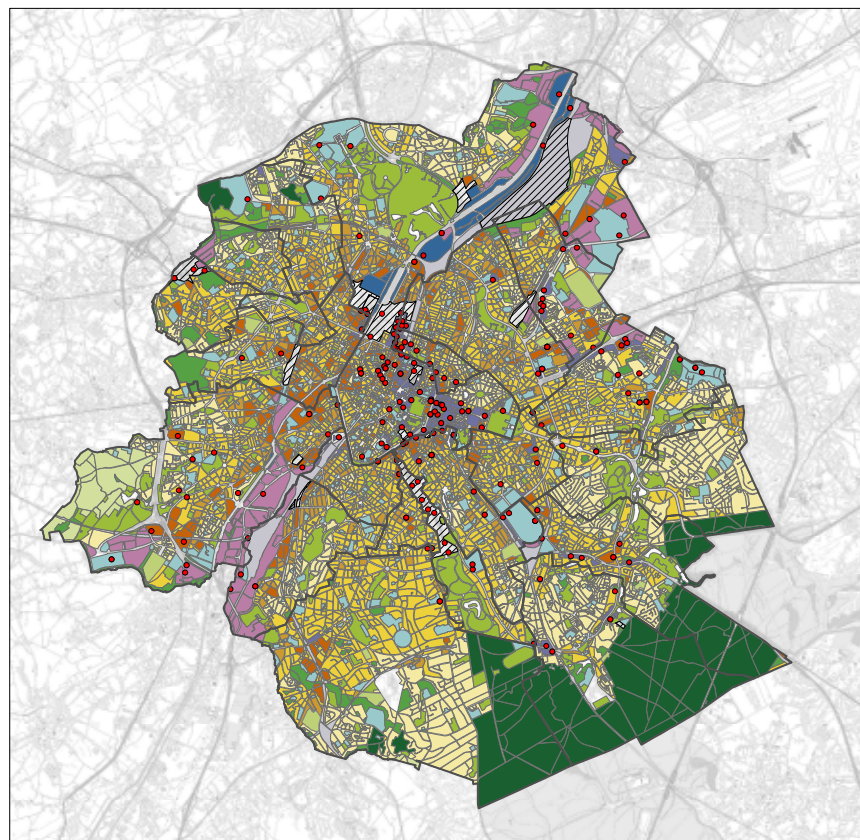
De projectontwikkelaars achter dergelijke grote projecten mikken er dan ook op dat er bij voorkeur gebruikgemaakt wordt van het openbaar vervoer.

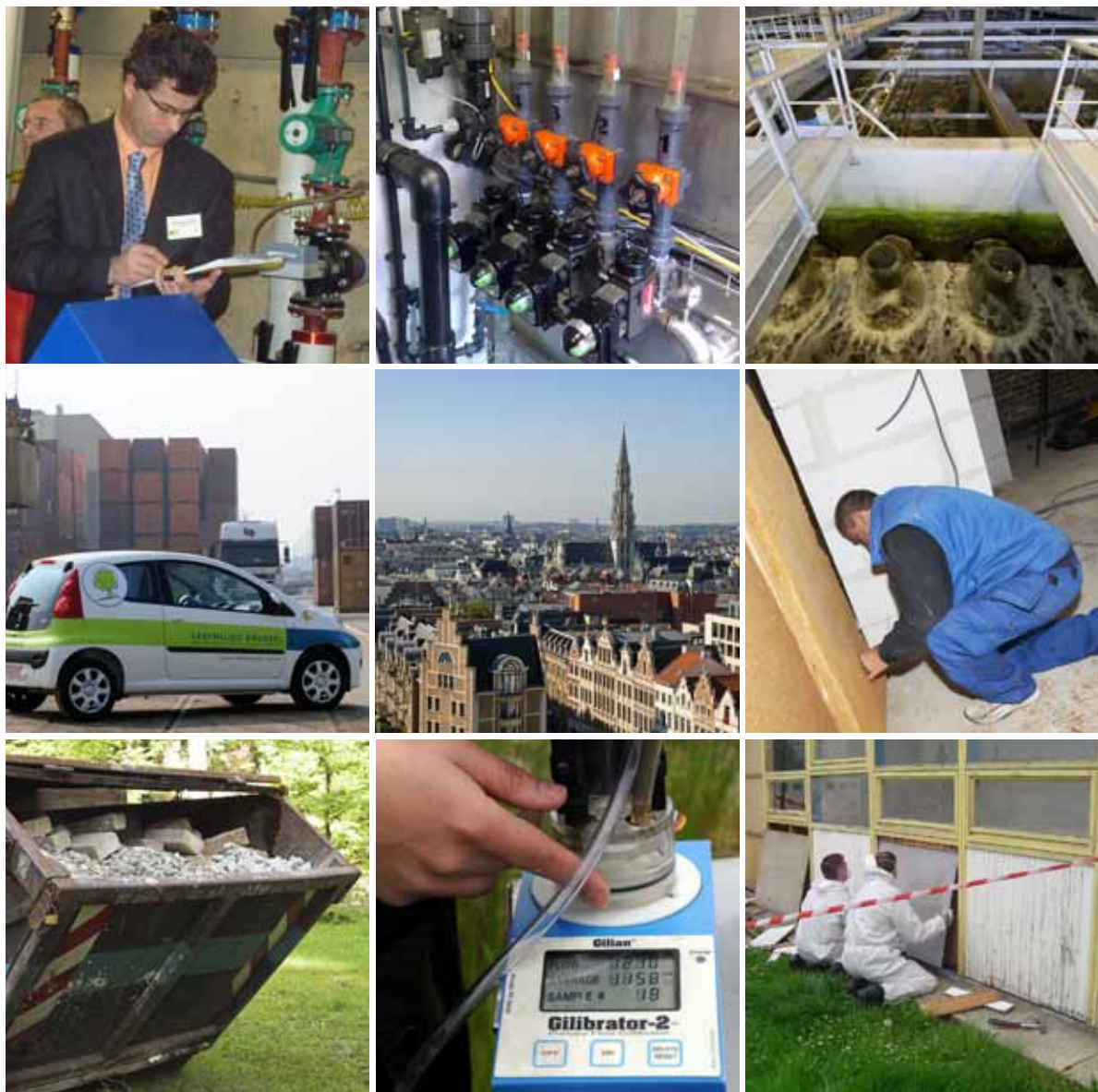
De verkeersopstoppingen op de Ring maken projecten in de rand minder aantrekkelijk, tenzij het gaat om de inplanting van grote gespecialiseerde handelszaken.

Zoals we op de kaart kunnen zien, concentreren de grote vastgoedprojecten zich eerder in de richting van het cen-

trum van het Gewest, niet alleen in de buurt van Brussel-Centrum, de Europese wijk en de Louizalaan maar ook rond het Oefenplein (nabij Delta), de Vorstlaan of langs de Leopold III-laan.

UITTREKSEL VAN DE NOVA-DATABANK – GEVALIDEERDE DOSSIERS VERGUNNING 1A

De thematische aspecten

De acties opgezet in het kader van de milieuvergunningen zijn van nature uit transversaal en raken aan heel uiteenlopende activiteitensectoren. Leefmilieu Brussel zette binnen die verschillende sectoren talrijke acties rond milieuvergunningen op. Hieronder enkele voorbeelden daarvan.

- ▶ **Energie:** invoering van een verplicht auditsysteem voor grote energieverbruikers om het energieverbruik van bestaande gebouwen onderworpen aan de milieuvergunning te beperken.
- ▶ **Lucht en klimaat:** registratie van de koeltechnici en erkenning van de opleidingscentra, coördinatie, opvolging en evaluatie van de noodplannen bij verontreinigingspieken, enz.
- ▶ **Geluidshinder:** metingen van geluid veroorzaakt door bouwplaatsen op wegen, enz.
- ▶ **Afval:** beheer van vergunningen voor het verwijderen van asbest, erkenning van ophalers van gevaarlijke afvalstoffen, afgewerkte olie en PCB's, enz.
- ▶ **Bodem:** preventie van het risico van bodemverontreiniging door ingedeelde inrichtingen.
- ▶ **Water:** preventie van de verontreiniging ten gevolge van lozingen van ingedeelde inrichtingen, preventie van het risico op overstromingen, bv. door de verplichting van systemen die het regenwater vasthouden...
- ▶ **Veiligheid en gezondheid:** GGO-beheer, beheer van de dossiers en van de voorafgaande aangiftes bij werken voor het verwijderen van asbest, advies over het starten van nieuwe projecten in de buurt van Seveso-installaties, beheer van vergunningsaanvragen in het

kader van de goedkeuring van de REACH-ordonnantie betreffende de toepasselijke sancties in het geval van niet-naleving van de Verordening (EG) nr. 1907/2006 van het Europees Parlement en de Raad van 18 december 2006 inzake de registratie en beoordeling van en de autorisatie van chemische stoffen.

DE BLOOTSTELLING AAN ELEKTROMAGNETISCHE STRALING

In 2013 is de regularisatiefase voor de gsm-masten afgelopen en alle antennes voldoen nu aan de strengste immissienorm (hoeveelheid waaraan een mens mag worden blootgesteld) ter wereld.

Eind 2013 werd ook heel wat werk verzet om de komst van de nieuwe 4G-technologie voor te bereiden (talrijke aanvragen tot wijziging van de vergunning...).

Voor elke antenne gaat Leefmilieu Brussel na of de norm wordt nageleefd en verricht het Instituut een simulatie van de gegenereerde straling.

[Klik hier](#) voor meer informatie.

Momenteel stelt het besluit van de Regering betreffende transformatoren drempelwaarden voor magnetische velden vast van maximaal 100 micro Tesla bij permanente blootstelling en 1000 μT bij kortstondige blootstelling. Deze voorwaarden worden over het algemeen gebruikt in alle milieuvergunningen met betrekking tot ingedeelde statische transformatoren.

Geïnspireerd op de toepassing van het voorzorgsbeginsel met betrekking tot elektromagnetische velden die door zendmasten (hoge frequentie) worden gegenereerd, stelt de ministeriële omzendbrief van 29 maart 2013 op meer formele wijze de richtlijnen vast die moeten worden gevolgd met betrekking tot het magnetisch veld dat door statische transformatoren (lage frequentie) wordt gegenereerd. Voortaan wordt dat principe geïntegreerd in alle vergunningen die nieuwe ingedeelde statische transformatoren omvatten.

Dit is: hetzij een richtwaarde van 0,4 μT , hetzij een zo laag mogelijke grenswaarde die nooit hoger is van 10 μT . De drempelwaarde van 0,4 μT wordt aanbevolen door de Hoge Gezondheidsraad. Het gaat om een waarde voor langdurige blootstelling van kinderen die jonger zijn dan 15 jaar (voor alle gebruikelijke verblijfplaatsen, zoals woningen, scholen...).

2.4 DE MILIEUPOLITIE

Het is de taak van de Milieupolitie om de naleving van de wetgeving te controleren. Bij een klacht of probleem kan zij de verantwoordelijke ook verplichten om maatregelen te treffen die nodig zijn om elk gevaar voor de volksgezondheid en het leefmilieu te verhelpen. Speciaal daarvoor beschikt zij over meerdere actiemiddelen die dialoog en informeren steeds boven bestraffing stellen. Bij overtredingen kan ze een proces-verbaal opstellen, administratieve maatregelen treffen of administratieve boetes opleggen.

HERZIENING VAN DE ORDONNANTIE MILIEUPOLITIE

De beleidsverklaring van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 16 juli 2009 voorziet dat de ordonnantie van 25 maart 1999 wordt geëvalueerd teneinde de procedures te verbeteren ter controle en bestraffing van milieu-inbreuken. Zodoende heeft Leefmilieu Brussel na meer dan 10 jaar praktijkervaring en een toepassingsgebied dat doorheen de jaren veel groter is geworden het aannemingsproces van het voorontwerp van nieuwe wetgeving door de Regering begeleid. Na de eerste en tweede lezing door de Regering werden over het voorontwerp van nieuwe wetgeving adviezen uitgebracht door de Economische en Sociale Raad, de Raad voor het Leefmilieu en de Raad van State. Op basis van die adviezen werkte Leefmilieu Brussel mee aan de aanneming van het voorontwerp van wetgeving met het Kabinet van de Voogdijminister en de advocatenkantoren die instonden voor de voorbereiding van deze wettekst.

Leefmilieu Brussel stelde ook de nieuwe hoofdprincipes die door deze nieuwe wetgeving worden ingevoerd voor aan zijn personeelsleden die instaan voor het toezicht en aan de gemeentelijke personeelsleden.

De preventieve controles

De inspecteurs verrichten preventieve controles in heel wat ondernemingen. Die controles kunnen thema- of sectorgericht zijn, door bv. te focussen op zwembaden of laboratoria die werken met genetisch gewijzigde organismen. Daarnaast kunnen deze controles ook gericht zijn op ondernemingen waarbij er sprake is van risico op een aanzienlijke uitstoot van verontreinigende stoffen of op incidenten met ernstige gevolgen. We hebben het dan voornamelijk over ondernemingen die onder bijlage I van de Europese richtlijn betreffende industriële emissies (RIE, vroeger de IPPC-richtlijn) ressorteren of ondernemingen die onderworpen zijn aan de richtlijn betreffende de beheersing van de gevaren van zware ongevallen waarbij gevaarlijke stoffen zijn betrokken (die over het algemeen de SEVESO-richtlijn wordt genoemd). De desbetreffende inrichtingen worden jaarlijks gecontroleerd. Alle ondernemingen die zijn opgenomen in bijlage I van de RIE als ook enkele andere bedrijven zijn bovendien verplicht om jaarlijks aangifte te doen bij Leefmilieu Brussel van hun uitstoot van verontreinigende stoffen en van hun afvaltransfers. Die gegevens worden jaarlijks gepubliceerd op de website van Leefmilieu Brussel.

Ook de kanaalzone met haar concentratie van industriële ondernemingen wordt gecontroleerd. Verder worden er eveneens controles verricht bij ondernemingen vóór en na het verkrijgen van hun milieuvergunning; een groot deel van deze controles wordt verricht op verzoek van de agenten van het Instituut die de milieuvergunningen afleveren, wanneer ze vaststellen dat de aanvraagdossiers onvolledig zijn. Ondanks de opgestarte dialoog, moeten er in tal van gevallen ook herinneringen en ingebrekestellingen worden verstuurd, alvorens de situatie gereguleerd wordt.

Om te voldoen aan de nieuwe vereisten van de richtlijn betreffende industriële emissies (RIE) op het vlak van follow-up van de betrokken ondernemingen, lanceerde Leefmilieu Brussel in 2013 een ontwerp van inspectieplan voor de ondernemingen die onder bijlage I van de RIE vallen. Ook is een inspectieplan in voorbereiding voor de ondernemingen die in de Kanaalzone zijn gelegen, waar nog de meeste industriële activiteiten zijn geconcentreerd. Leefmilieu Brussel droeg ook bij aan het ontwerp van een nieuw samenwerkingsakkoord over de beheersing van de gevaren van zware ongevallen, dat geactualiseerd moest worden om de nieuwe SEVESO III-richtlijn om te zetten. SEVESO III is noodzakelijk om de nieuwe indeling van gevaarlijke stoffen en mengsels (CLP-verordening) te integreren en heeft ook tot doel de doeltreffendheid van de preventie te verhogen door de regels op het gebied van het inspectiesysteem te specificeren en de bepalingen met betrekking tot actieve voorlichting en participatie van het publiek te versterken...

PREVENTIEVE CONTROLES IN 2013	
Aantal bezoeken en controles van lozingen	1.574
Aantal verstuurd brieven	1.522
Aantal verstuurd waarschuwingen	884
Aantal herinneringen verstuurd vóór ingebrekestelling	649
Aantal verstuurd ingebrekestellingen	498
Aantal opgestelde processen-verbaal	48

Afval

Naast de preventieve controles bestaan er nog andere instrumenten die de naleving van de milieuwetgeving controleren.

Specifiek wat het beheer van afvalstoffen betreft, worden om en bij de 200 afvalophalers en -verwerkingscentra gevolgd door de **afvalstoffenregisters** die regelmatig aan Leefmilieu Brussel moeten worden overgemaakt.

Sommige afvaltransfers vereisen een **invoer-uitvoervergunning** uitgereikt door het Instituut. Wat betreft de afvalstoffen waarvoor een **terugnameplicht** geldt, richten de acties van de inspecteurs zich onder meer op het opsporen van producenten/invoerders die niet tot het collectieve systeem toetreden of geen afzonderlijk plan indienen. Verder worden er eveneens controles verricht in de hele bevoorradingsketen, met een gerichte actie ten aanzien van de sector van de motoroliedistributie en de producenten van gebruikte frituurolie. In 2013 is een nieuwe verplichting in werking getreden, nl. de verplichting om het beheer van het niet-huishoudelijke afval te bewijzen (onder meer voor de papier- en kartonstromen, het gevaarlijk afval, het afval waarvoor een terugnameplicht geldt en het restafval). In deze context voerde Leefmilieu Brussel in 2013 een controleactie uit bij 1.200 ondernemingen. Eind 2013 waren nagenoeg 50% van die ondernemingen in orde of hebben na deze actie aanpassingen doorgevoerd.

De opvolging van **asbestafval** via de **controle van vergunde werven**, blijft een aandachtspunt.

De energie- en milieuprestaties van verwarmingsinstallaties

Er werden meer dan 182 verwarmingsinstallaties van meer dan 100 kW gecontroleerd om na te gaan of ze beantwoorden aan de bepalingen van de ordonnantie van 07/06/2007 betreffende de energieprestatie en het binnenklimaat van gebouwen en hun milieuvergunning. De gecontroleerde installaties werden gekozen op basis van het jaar waarin hun milieuvergunning werd afgeleverd, ontvangen klachten, de ontvangst van het attest van oplevering of een periodieke controle of diagnose waaruit de niet-naleving van een wettelijke bepaling blijkt (niet-gehaalde prestaties, ontbreken van vergunningen...). **7 installaties waren op het tijdstip van de controle in orde en 76 installaties werden na deze acties in orde gebracht.** De andere installaties zullen in 2014 in orde worden gebracht.

Met betrekking tot de verplichting om te beschikken over een EPB-attest en om dat openbaar te maken bij de verkoop of de verhuring van een onroerend goed, werd een dossier opgemaakt in het kader van 64 procedures die hoofdzakelijk willekeurig werden geselecteerd op basis van advertenties op de belangrijkste vastgoedwebsites. Bij de meeste van die procedures werden de wettelijke verplichtingen na het versturen van een waarschuwing in orde gebracht.

Bij 7 bouwerven of zware renovatiewerven werd een controle uitgevoerd van de verplichtingen inzake energieprestaties van de gebouwen en werd nagegaan of

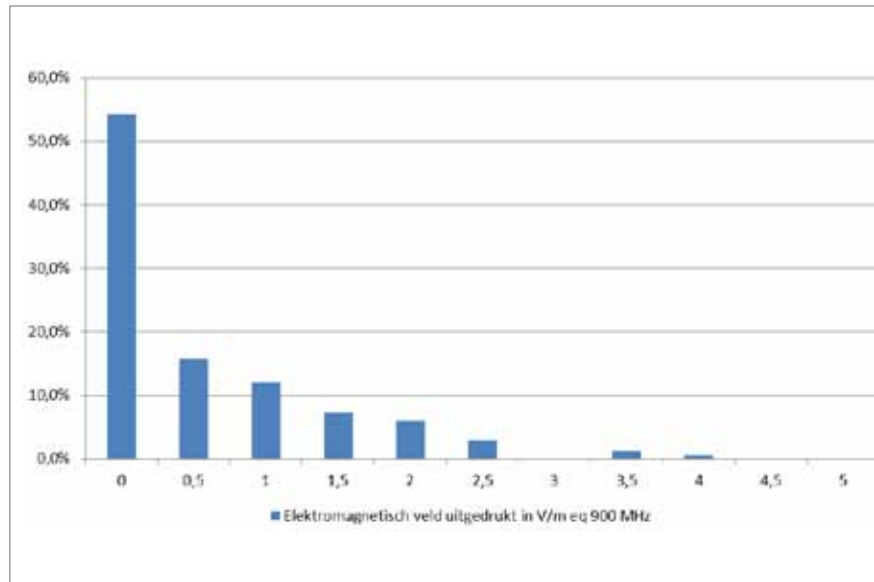
de 'milieuvergunningen'-wetgeving werd nageleefd als de werf een ingedeelde inrichting vormde (rubriek 28 van de lijst van de ingedeelde inrichtingen – klasse 3-voorafgaande aangifte).

Vermindering van de blootstelling aan elektromagnetische straling

Uit controles op 104 mastsites is gebleken dat 19,2% ervan de geldende normen niet naleefde (in 9 gevallen was er geen milieuvergunning, in 9 gevallen werd het toegewezen emissiequotum overschreden en in 2 gevallen was er geen kennisgeving voor het kadaster). Het aantal klachten dat werd ingediend in verband met de straling van gsm-masten is in vergelijking met vorig jaar met 20% gedaald. Van deze afname werd gebruikgemaakt om de volledige achterstand bij de ontvangen klachten weg te werken en het aantal geplande controles te verhogen (+ 46,7%) voor mastsites die zich onder meer in de buurt van gevoelige locaties bevinden (crèches, scholen, ziekenhuizen...).

VERDELING VAN DE RESULTATEN VAN DE METINGEN VAN ELEKTROMAGNETISCHE VELDEN UITGEVOERD MET EEN SPECTRUMANALYSATOR

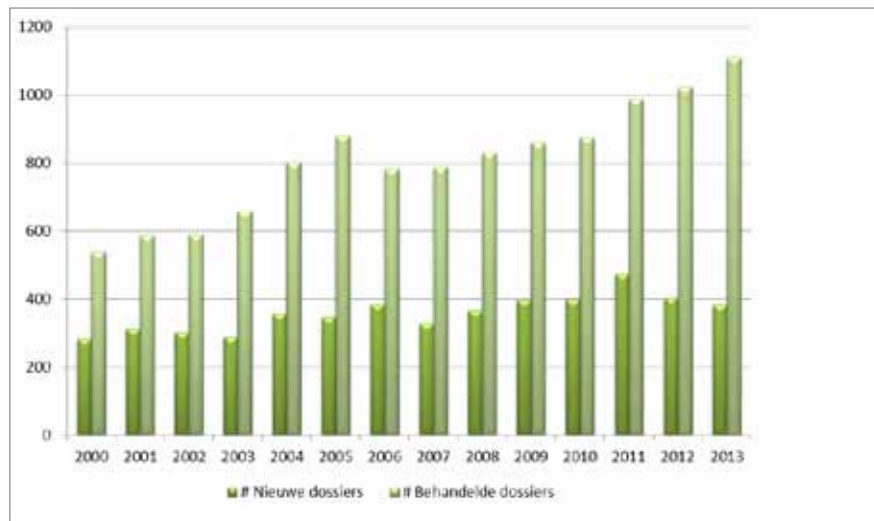

Klachtenbeheer

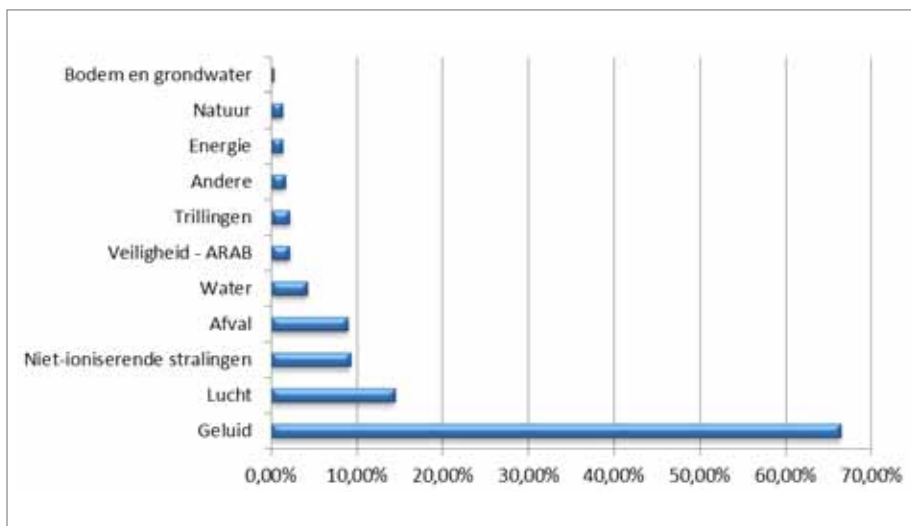
De daling van het aantal bij Leefmilieu Brussel ingediende milieuklachten die in 2012 was ingezet, zette zich door in 2013, waardoor we uitkwamen op een peil dat vergelijkbaar is met het aantal klachten dat in 2008 werd ingediend. In 2013 werd een stijgend aantal klachten behandeld om een oplossing te vinden voor de hinder die de Brusselse burgers ervaren.

Geluidshinder blijft de voornaamste klachtenbron binnen het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

EVOLUTIE VAN HET AANTAL KLACHTENGERELATEERDE DOSSIERS

**VERDELING VAN
HET AANTAL
KLACHTENDOSSIERS
DAT IN 2013
GEOPEND WERD**

**VERDELING VAN DE SANCTIES IN FUNCTIE VAN DE PERIODES VASTGELEGD
DOOR HET BESLUIT EN DE UITBATING VAN DE LUCHTHAVEN**

	Periode Besluit	Periode lucht- haven	WAARSCHUWING		PV		Totaal	
			VERTR.	AANK.	VERTR.	AANK.	VERTR.	AANK.
7u00- 22u59	OVER- DAG	OVER- DAG	3398	22	95	0	3493	22
			3420 (64,7%) -6,3%*		95 (1,8%) -11,2%*		3515 (66,5%) -6,4%*	
23u00- 5u59	'S NACHTS	'S NACHTS	308	17	215	8	523	25
			325 (6,1%) + 31,6%*		223 (4,2%) +15,5%*		548 (10,4%) +24,5%*	
6u00- 6u59	'S NACHTS	OVER- DAG	806	5	411	0	1217	5
			811 (15,3%) -39,8%*		411 (7,8%) -23,7%*		1222 (23,1%) -35,2%*	
Totaal			4556 (86,2%) -13,1%*		729 (13,8%) -13,1%*		5285 -13,1%*	

* ten opzichte van het hele jaar 2012

Controle van de door het luchtverkeer veroorzaakte geluidshinder

In 2013 werden er 5.764 overschrijdingen op de door het besluit vastgelegde geluidsnormen vastgesteld.

Aangezien een vlucht meerdere meetstations kan overvliegen, kunnen bepaalde geluidsevenementen waarbij de normen worden overschreden, worden veroorzaakt door eenzelfde vlucht. Voormelde 5.764 geluidsevenementen hebben zo betrekking op 5.285 vluchten, wat al een daling is met 13,1% in vergelijking met alle vluchten die de normen het jaar voordien overschreden.

De vluchten die minstens één geluidsevenement veroorzaken dat groter is dan of gelijk is aan 9 dB(A) tussen 7u00 en 22u59 of aan 6 dB(A) tussen 23u00 en 6u59, maken het voorwerp uit van een aan de Procureur des Konings gericht proces-verbaal. De andere krijgen simpelweg een waarschuwing. De verdeling van de sancties voor dergelijke vluchten in functie van de periodes vastgelegd door het besluit en de uitbating van de luchthaven, ziet u in de tabel linksonder. De resultaten van de vaststellingen voor het jaar 2013 wijzen op een algemene daling (13,1%) van de vastgestelde inbreuken, met een sterke daling (35,2%) tijdens de ochtendperiode (6u00-6u59) en een sterke stijging (24,5%) voor de nachtperiode (23u-5u59). De algemene daling van de vastgestelde inbreuken is identiek (13,1%) voor de vluchten die met een waarschuwing of met een proces-verbaal bestraft worden. Ook blijft de verdeling tussen het aantal waarschuwingen (86,2%) en het aantal processen-verbaal (13,8%) identiek in vergelijking met de vaststellingen van 2012.

De 5.285 **gesanctioneerde vluchten vertegenwoordigen** 2,5% van de 211.347 vluchten van en naar de luchthaven Brussel-Nationaal¹ in 2013.

¹ Informatie afkomstig van de door Belgocontrol bezorgde verkeersgegevens

Toegang tot informatie

In 2013 registreerde Leefmilieu Brussel bijna 110 verzoeken om toegang tot informatie. 85 ervan hadden te maken met geluidshinder.

Voorts dient nog opgemerkt dat in 2013 een aanzienlijke herziening van de procedures en formulieren werd afgerond om met name tegemoet te komen aan de doelstelling van een eenvoudigere administratie voor de bedrijven en van een gemakkelijker toegang tot de informatie via Irisbox.

Beheer van dringende problemen

Bij onverwachte gebeurtenissen die ernstige milieuhinder kunnen veroorzaken, stelt de Milieupolitie onmiddellijk de eventuele inbreuken vast en neemt zij maatregelen die de schade moeten beperken en/of herstellen.

In 2013 kwam de Milieupolitie tussen naar aanleiding van **19 gesignaleerde milieu-incidenten**. Het merendeel daarvan (47%) had te maken met geurhinder (geur van koolwaterstoffen afkomstig van riolen en styreengeur afkomstig van rioolbekledingswerven).

Processen-verbaal en administratieve boetes

Leefmilieu Brussel, de gemeenten, de politie en Net Brussel (uitsluitend voor het toezicht op sluikestorten en het vervolgen van gedrag dat getuigt van een gebrek aan respect voor de stad) zijn gemachtigd om processen-verbaal op te stellen als er milieuovertredingen worden vastgesteld. Deze processen-verbaal worden naar het parket van de Procureur des Konings van Brussel gestuurd.

Alleen de processen-verbaal die niet door het parket van de Procureur des Konings worden vervolgd en opgesteld werden door de gemeenten, de politie en Leefmilieu Brussel, worden overgedragen aan het Instituut dat eventueel een administratieve boete kan opleggen. Leefmilieu Brussel kan administratieve boetes opleggen tot maximaal 125.000 €.

AANTAL DOOR LEEFMILIEU BRUSSEL OPGELEGDE ADMINISTRatieve BOETES (AB) IN 2013

	Op niveau van de gemeente en de politie	Op niveau van Leefmilieu Brussel Geluidshinder zonder vliegtuigen	Op niveau van Leefmilieu Brussel Geluidshinder door vliegtuigen
Aantal seponeringen vóór 'administratieve boete'-procedure	20	8	1
Aantal beslissingen tot administratieve boete (AB)	50	147	30
Bedragen in euro	19.373	122.087	445.301

Tegen alle beslissingen in verband met onze administratieve boetes kan beroep worden aangetekend en dat in eerste instantie bij het Milieucollege en daarna bij de Raad van State.

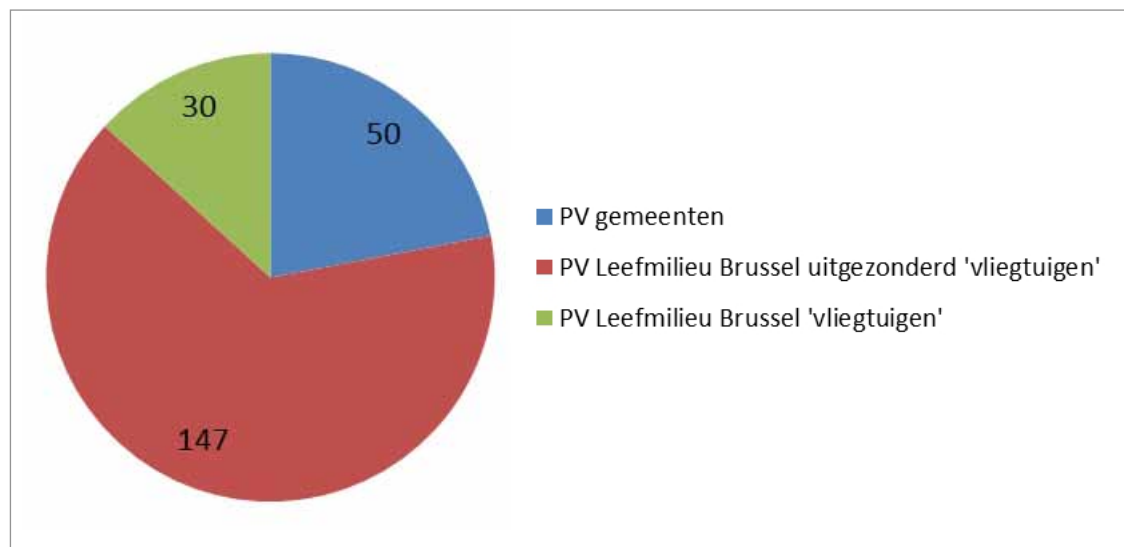
De tabel rechts onderaan bevat een korte samenvatting van de beroepen die Leefmilieu Brussel volgde en voor zijn rekening nam.

In 2013 werden er 71 beroepen bij de Raad van State ingediend, waarvan er 69 betrekking hadden op door vliegtuigen veroorzaakte geluidshinder. Van die 69 beroepen maakten er 31 het voorwerp uit van een vordering tot intrekking, gevolgd door 27 nieuwe beroepen tot vernietiging.

In 2013 bracht de Raad van State 29 arresten uit, waarvan er 26 betrekking hadden op door vliegtuigen veroorzaakte geluidshinder. Van die 26 arresten werden er 12 vorderingen ontvankelijk en ongegrond verklaard en werd er in de 14 andere afstand van geding gedaan. Van de resterende 3 arresten die geen betrekking hadden op door vliegtuigen veroorzaakte geluidshinder, werden 2 vorderingen ontvankelijk en gegrond verklaard en de andere vordering werd ontvankelijk en ongegrond verklaard.

De arresten die door de Raad van State worden geveld en de prejudiciële vragen die aan het Grondwettelijk Hof werden gesteld in het kader van die vorderingen hadden tot gevolg dat het Instituut almaar meer tijd besteedt aan het onderzoek van geluidshinder veroorzaakt door vliegtuigen.

BESLISSINGEN ADMINISTRATIEVE BOETES ≥ 0 € IN 2013

BEROEPEN BIJ HET MILIEUCOLLEGE IN 2013

	Bevestigde beslissingen	Niet-bevestigde beslissingen	Hangende
Leefmilieu Brussel*	4	1	3
Leefmilieu Brussel/vliegtuigen**	9	-	1
Gemeenten en politie	1	-	1
TOTAAL	14	1	5

* Met uitzondering van de processen-verbaal in verband met door vliegtuigen veroorzaakte geluidshinder

** Alleen de processen-verbaal in verband met door vliegtuigen veroorzaakte geluidshinder

3 STRATEGISCHE EN THEMATISCHE PLANNEN

3.1 HET AFVALPLAN

In Brussel wordt elk jaar ongeveer 2 miljoen ton afval geproduceerd. Voor de productie van dit afval waren energie en grondstoffen nodig en ook de inzameling en recyclage vereisen energie. Bovendien zorgt de verbranding van het niet-gerecycleerde afval voor verontreiniging. Dit alles betekent een belangrijke verspilling voor de maatschappij, zowel vanuit ecologisch als vanuit financieel oogpunt. Daarom zijn en blijven afvalvermindering en -preventie een cruciale opdracht. Brussel heeft immers nog altijd een enorm potentieel voor afvalvermindering en dat zowel bij gezinnen als bij openbare instanties en ondernemingen.

In 2013 werden verschillende reglementeringen inzake afval voorbereid:

- ▶ het voorontwerp van besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering betreffende de uitgebreide producentenverantwoordelijkheid en het beheer van bepaalde afvalstromen werd afgewerkt en is klaar om te worden behandeld door de Regering. Dit voorontwerp zet meer bepaald de richtlijn 2012/19/EU van het Europees Parlement en van de Raad van 4 juli 2012 betreffende afgedankte elektronische en elektrische apparatuur (AEEA) om;
- ▶ het voorontwerp van besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering tot vaststelling van het model van belastingaangifteformulier voor de verbranding van afval werd afgewerkt en is klaar om te worden behandeld door de Regering;
- ▶ een eerste voorstel van kaderbesluit over afval werd aan het Voogdijkabinet voorgelegd.

De doorvoering van het 4de Afvalplan

Het in maart 2010 goedgekeurde 4de “plan voor de preventie en het beheer van afvalstoffen” werd verder doorgevoerd. Tegelijkertijd werd de Alliantie Werkgelegenheid-Leefmilieu Afval/Grondstoffen uitgewerkt en uitgevoerd. De combinatie van de doelstellingen van het Afvalplan met de doelstellingen die werden voorgesteld door de partners van de Alliantie, was de rode draad van het jaar 2013.

Huishoudelijk afval

Een belangrijk deel van het 4de Afvalplan betreft het voorkomen van afval en het ter zake bewustmaken van de bevolking. In die optiek heeft Leefmilieu Brussel aan verschillende Europese projecten deelgenomen:

- ▶ de “**Europese Week van de Afvalvermindering (EWAV)**”: een nieuwe Europese Life+-financiering werd goedgekeurd voor de periode 2013-2017 om de organisatie van deze week voort te zetten en uit te breiden. Voor de Brusselse editie 2013 werden in november 2013 176 acties georganiseerd door 129 projectdragers (zie hierna voor de gevoerde informatiecampagne);
- ▶ het **Green Cook-project** dat strijdt tegen voedselverspilling werd voortgezet: projecten in refters (scholen, ondernemingen), proefprojecten (niet-verkochte producten van supermarkten, sociaal restaurant...), brochure, campagne gericht op de gezinnen, studie naar verspilling in de horecasector.

De continue activiteiten ter bevordering van de **anti-reclamesticker** en het **composteren** bij het grote publiek werden verdergezet. Wat de antireclamesticker betreft, was eind 2013 22,8% van de brievenbussen van zo'n sticker voorzien. Wat het composteren betreft, gaan de acties nog steeds uit van dezelfde principes (netwerk van compostmeesters, opleiding van de bevolking, projectoproep wijkcomposteren). Sinds meer dan 10 jaar geleden zijn er meer dan 448 compostmeesters opgeleid (waarvan 23 nieuwe in 2013). Aan de opleidingen voor burgers namen 170 personen deel, met de wijkcomposteurs konden 8 nieuwe projecten worden gefinancierd en tijdens evenementen werden 39 stands georganiseerd...

Wat **hergebruik en kleine herstellingen** betreft, zette Leefmilieu Brussel haar steun voort aan de sociale economie die zich toelegt op hergebruik (Terre, Spullenhulp, Oxfam Solidariteit, la Poudrière, Emmaüs, het Leger des Heils, Giga Services). De toelage aan de vereniging "Resources" werd hernieuwd zodat de coördinatie van de verenigingen uit deze sector kan worden voortgezet.

Aan Resources werd ook steun toegekend voor de opleiding van personen die gespecialiseerd zijn in nuttige toepassing van afval en voor de ontwikkeling van projecten om de toegang tot de geproduceerde hoeveelheden afval, onder meer van AEEA, en de labeling van hergebruikt materiaal te verbeteren. Ook werden twee nieuwe initiatieven voor herstelling en hergebruik ondersteund (het Repair Café en een centrum van de gemeente Molenbeek waar met meubelafval wordt gewerkt).

Wat het **beheer van gemeentelijk afval** betreft, zette

Leefmilieu Brussel haar steun aan de afvalbeheernetwerken voort via onder meer de toekenning van een subsidie aan de 4 gemeenten met een containerpark.

Daarnaast werd er ook een studie afgerond met het oog op de invoering van een betalingssysteem voor de ophaling en verwerking van huishoudelijk afval.

Verpakkingsafval

In het kader van het samenwerkingsakkoord betreffende de preventie en het beheer van verpakkingsafval werden verschillende acties gevoerd, medegefinancierd door Fost Plus:

► voortzetting van de acties inzake duurzame evenementen:

- facilitator duurzame evenementen die in 2013 de projectoproep 'duurzame evenementen' beheerde die door Leefmilieu Brussel werd gelanceerd (13 projecten kregen financiële steun). De facilitator bood ook geïndividualiseerde begeleiding bij bepaalde evenementen die voor het eerst aandacht schonken aan duurzame ontwikkeling, startte een leernetwerk op, beheerde een helpdesk en bundelde ervaringen (modeltools, infoches en aanbevelingen over de beste manier om Brusselse evenementen te begeleiden);
- uitbesteding van de verhuurdienst van herbruikbare bekertjes: het aantal verhuurde bekertjes schommelt tussen de 65.000 en 100.000 bekertjes/jaar. Het aantal organisaties dat er gebruik van maakt schommelt tussen de 65 en 100. Meer dan 55% van de aanvragen gaat over heel kleine evenementen (maximaal 500 verhuurde bekertjes);
- afronding van een studie naar de milieu-impact van wegwerpbekertjes;

► **acties rond oververpakking:** afronding van 2 studies naar overbodige verpakkingen en hun alternatieven, lancering van een nieuwe projectoproep die meer specifiek

verband houdt met de distributiesector (5 ontvangen projecten, waarvan er 4 werden geselecteerd, o.a. over herbruikbare verpakkingen voor meeneemmaaltijden, vermindering van de plastic draagtasjes op de vroegmarkt, stimulering van bulkverkoop...), ondersteuning van de Greener Packaging Award.

Industrieel afval en specifieke afvalstromen

Door de Alliantie Werkgelegenheid-Leefmilieu konden de acties op het gebied van bouw- en sloopafval worden opgevoerd. Twee in 2011 aangevatte projecten werden afgerond (Opalis en de Hergebruikgids) en vier nieuwe projecten ter ondersteuning van het recycleren en hergebruik van bouw materiaal werden opgestart.

Er werd gezorgd voor de verdere terbeschikkingstelling van een adviseur "afvalstoffen" die de ondernemingen begeleidt in hun programma collectief afvalbeheer. In 73 ondernemingen werd een afvalaudit uitgevoerd en het netwerk "Brussels Waste Network" zette zijn activiteiten verder.

De contacten met de privésector en het Gewestelijk Agentschap voor Netheid voor een mogelijke terugname van asbestafval van particulieren werden verder uitgebouwd.

Er werd een project georganiseerd om de horecasector te begeleiden bij de preventie en het sorteren van organisch afval. Hierbij werd ook een specifieke sorteergids voor de sector uitgewerkt.

Er werden contacten gelegd met de twee andere Gewesten en bij Leefmilieu Brussel werd een voorstel van gemeenschappelijk bestek uitgewerkt om op intergewes-

telijk niveau na te denken over een uitgebreide producentenverantwoordelijkheid voor het klein gevaarlijk afval. Daarnaast werd gestart met een studie over de optimalisering van de uitgebreide producentenverantwoordelijkheid in Brussel en in België.

Momenteel wordt de laatste hand gelegd aan een temporele analyse (2010, 2011 en 2012) over industrieel afval (papier/karton, hout, plastic, metaal, glas, organisch afval, inert afval, restafval) en de verwerkingwijzen ervan.

Stromen waarvoor de uitgebreide producentenverantwoordelijkheid geldt (UPV)

Kenmerkende gebeurtenissen in 2013 betreffende de uitgebreide producentenverantwoordelijkheid, zijn:

- ▶ voortzetting van de werken in verband met de herziening van het besluit "terugnameverplichting" van 2002 om de terminologie en de verantwoordelijkheden tussen de verschillende actoren van de keten (beheerorganismen, producenten van producten, afvalproducenten) te verduidelijken: de spelers werden twee maal geraadpleegd en het voorontwerp zal begin 2014 worden bezorgd aan het kabinet. De tekst voorziet in de schrapping van de UPV voor voedingsoliën en -vetten en afval van geneesmiddelen. De tekst zet ook de nieuwe Europese richtlijn over afgedankte elektrische en elektronische apparatuur om;
- ▶ deelname aan de onderhandeling en/of de uitvoering van de milieuovereenkomsten specifiek voor:
 - **producten gebruikt in de fotografie:** door een aanzienlijke daling van de voor gezinnen bestemde ge-commercialiseerde fotografieproducten en dus van de teruggenomen hoeveelheden, wordt momenteel een afwijking op de terugnameverplichting van deze producten onderzocht. Dienaangaande werd er een nota opgesteld voor het Voogdijkabinet;
 - **draagbare en industriële batterijen:** een voorstel van overeenkomst werd goedgekeurd door de verschillende spelers en moet aan de Regering worden voorgelegd;

- **autobatterijen:** een voorstel van overeenkomst werd goedgekeurd door de verschillende spelers en moet aan de Regering worden voorgelegd;
 - **papier:** het voltooide voorstel van overeenkomst met de perssector werd niet voorgelegd aan de Regering;
 - **voedingsoliën en -vetten:** er werd een overeenkomst gesloten tussen de producenten, het Instituut en het Agentschap Net Brussel over de manier waarop de stroom na de schrapping van de UPV zal worden beheerd (zie hierboven);
 - **verpakkingen:** Leefmilieu Brussel nam deel aan de activiteiten van de Interregionale Verpakkingscommissie (IVC) en meer bepaald aan de goedkeuring van de nieuwe erkenning van Fost Plus en aan de follow-up van een studie over de uitbreiding van de plastic fractie van de PMD. Leefmilieu Brussel staat daarnaast voor België in voor de sturing van de follow-up van die afvalstroom op Europees niveau;
 - **elektrisch en elektronisch afval:** de overeenkomst werd gevolgd. Er zijn een reeks nieuwe initiatieven voor de ophaling van klein en heel klein AEEA in voorbereiding, in samenwerking met de partners van de Alliantie Werkgelegenheid-Leefmilieu. Dit partnerschap is ook gunstig voor de ontwikkeling van initiatieven om AEEA beter voor te bereiden op hergebruik;
 - **afval van fotovoltaïsche panelen:** met de spelers werden onderhandelingen aangevat voor het sluiten van een milieuovereenkomst en voor de follow-up van die stromen.
- ▶ deelname aan het IPUP (Interregionaal Platform Uitgebreide Producentenverantwoordelijkheid).

3.2 HET LUCHT-KLIAMAATPLAN

Jaarlijks wordt in Brussel bijna 30.000 ton gasvormige pollutanten uitgestoten. Die stoffen zitten in de lucht die wij inademen en kunnen een rechtstreeks effect hebben op onze gezondheid. En dan hebben we het nog niet gehad over de 4 miljoen ton broeikasgassen. De acties van Leefmilieu Brussel zijn erop gericht de luchtkwaliteit te verbeteren en de uitstoot van gasvormige pollutanten – waaronder broeikasgassen – te verminderen: energiebesparingen in de woonomgeving, de tertiaire sector en vervoer, ontwikkeling van hernieuwbare energiebronnen, enz. Momenteel loopt de goedkeuringsprocedure van een geïntegreerd gewestelijk Lucht-Klimaat-Energieplan.

De uitvoering van het Lucht-Klimaatplan Maatregelen betreffende het wegvervoer

Er werden onder meer maatregelen ten gunste van de mobiliteit uitgewerkt in het kader van de bedrijfsvervoerplannen (BVP). De verplichting om een BVP op te stellen geldt immers voor zo'n 600 vestigingen. In 2013 voerde Leefmilieu Brussel een audit uit van 160 van die plannen. Hierdoor kon worden gecontroleerd of de verplichte maatregelen waren ingevoerd en kon advies op maat worden gegeven aan de mobiliteitscoördinatoren van de ondernemingen. Bovendien werden verschillende opleidingen en workshops georganiseerd over thema's zoals de organisatie van sensibiliseringscampagnes, de uitwerking van een multimodaal toegangsplan, de invoer-

ring van een mobiliteitsbudget en een fietsbeleid binnen de onderneming.

Het Brussels Wetboek van Lucht, Klimaat en Energiebeheer (BWLKE) bevat ook nieuwe vrijwillige maatregelen, waaronder:

- ▶ de bevestiging van de milieuvergunning als beheerinstrument voor parkeerplaatsen buiten de openbare weg, waarbij voor kantoorgebouwen de keuze wordt geboden tussen het naleven van de GSV-normen of het betalen van een belasting op het teveel aan parkeerplaatsen;
- ▶ de verplichting voor gewestelijke en plaatselijke overheidsadministraties om maatregelen met een voorbeeldfunctie te treffen op het gebied van het beheer van hun wagenpark (aankoop van voertuigen die aan bepaalde milieueisen voldoen);
- ▶ de verplichting voor het openbaar vervoer om hun voertuigen die op diesel rijden uit circulatie te halen.

Daarnaast werden er nog andere acties gevoerd ter verbetering van de luchtkwaliteit:

- ▶ het voortdurend bijwerken van de site www.ecoscore.be, zodat ieder voertuig vanuit milieuoogpunt kan worden beoordeeld en een promotiecampagne van deze tool op het Autosalon;
- ▶ informatiecampagnes in het kader van de uitvoering van het noodplan bij verontreinigingspieken.

Maatregelen betreffende de ondernemingen

Leefmilieu Brussel zette verschillende acties op het getouw om de uitstoot van industriële activiteiten te beperken (uitstoot van Vluchtige Organische Stoffen).

De acties Lucht

De luchtkwaliteit in Brussel wordt gemeten sinds het einde van de jaren 1960. Het meetnet wordt beheerd door het Laboratorium voor Milieu-Onderzoek (LMO) van Leefmilieu Brussel.

De **Regionale Cel voor Interventie bij Binnenhuisvervuiling (RCIB)** die binnen het LMO werd opgericht, reikt artsen een diagnosehulpmiddel aan wanneer ze een gezondheidsprobleem vermoeden veroorzaakt door de woonomgeving van hun patiënten. Het laboratorium analyseert chemische componenten en stelt acties voor om de toestand te verbeteren.

Leefmilieu Brussel ging door met het inventariseren van atmosferische uitstoot op gewestelijk niveau.

Deze uitstootwaarden worden berekend op basis van de richtlijnen die op internationaal niveau worden vastgelegd. De voornaamste uitstootbronnen houden verband met energieverbruik (woon-, tertiaire en industriële sector) en wegvervoer. De aldus geformuleerde ramingen worden voortdurend onderworpen aan herzieningen in functie van de evolutie van het wetenschappelijke onderzoek en de beschikbaarheid van gegevens.

Krachtens de internationale en Europese rapporteringsverplichtingen moet elke lidstaat jaarlijks de volgende inventarissen bezorgen:

- ▶ tegen uiterlijk 15 januari van elk jaar de inventaris van de atmosferische uitstoot van Broeikasgassen (BKG);
- ▶ tegen 15 februari de inventaris die is vereist door het Verdrag betreffende grensoverschrijdende luchtverontreiniging over lange afstand 'LRTAP' – van het jaar x-2 (x-1 voor NEC) (uitstoot van verzurende stoffen, eutrofiërende stoffen, troposferisch ozon, persistente organische stoffen (POP's) en zware metalen, sulfide, VOS, NOx);
- ▶ tegen 31 december de inventaris die wordt opgelegd door de National Emission Ceiling-richtlijn (NEC) inzake luchtverontreiniging (NH₃-, VOS-, SO₂- en NOx-uitstoot).

De inventarissen worden dus elk jaar aangevuld voor het jaar x-2 en geactualiseerd in functie van de terbeschikkingstelling van bijkomende gegevens of bronwijzigingen. Het Gewest moet daarnaast de impact van zijn huidig en toekomstig beleid evalueren om de gewestelijke doelstellingen te halen op het gebied van de uitstoot van luchtverontreinigende stoffen die onder de huidige NEC-richtlijn vallen (VOS, SO₂, NOx, NH₃). Het Gewest moet bovendien deelnemen aan onderhandelingen met de Gewesten en de Federale Overheid over de regionalisering van de nationale emissiemaxima van verontreinigende stoffen die onder het nieuwe voorstel van richtlijn vallen dat betrekking heeft op de emissiemaxima voor bepaalde luchtverontreinigende stoffen.

De klimaatacties

In het kader van de uitvoering van het Verdrag van de Verenigde Naties over klimaatverandering en van het Verdrag van Kyoto moet het Brussels Hoofdstedelijk Gewest:

- ▶ de impact evalueren van zijn huidige en toekomstige beleid om de gewestelijke doelstellingen aangaande de daling van de uitstoot van broeikasgassen (BKG) te behalen;
- ▶ de toekomstige onderhandelingen tussen de gewesten en/of met de federale overheid technisch ondersteunen in verband met de regionalisering van de doelstellingen voor de daling van de BKG-uitstoot tegen 2020.

Om aan deze verplichtingen tegemoet te komen, werkte Leefmilieu Brussel een model uit dat de aan het verbruik van brandstof en benzine gekoppelde atmosferische uitstoot door energiebronnen tot in 2020 berekent.

De energieacties

Leefmilieu Brussel ziet toe op de jaarlijkse opstelling van de “energiebalans”, en op de analyse en interpretatie van de gegevens, de verspreiding van informatie en op de interne en intergewestelijke coördinatie ter zake. Deze balans bevat een samenvatting van de energiestatistieken sinds 1990.

Van 1990 tot 2010 steeg het verbruik van de tertiaire en de woonsector respectievelijk met 26% en 18%. Hierbij dient opgemerkt dat 2010 wel 34% meer graaddagen 15/15 telde dan 1990. Het verbruik van de vervoersector steeg over diezelfde periode maar met 3% dankzij de dalende tendens die we sinds 2005 ontwaren. Ten slotte was er eveneens sprake van een scherpe daling van het verbruik van de industrie dat sinds 1990 met 35% afnam. In 2010 bleef de woonsector met zijn aandeel van 42% van het totaal veruit de belangrijkste energieverbruiker van het Gewest, gevolgd door de tertiaire sector (33%) en daarna de vervoersector.

De acties die een daling van het energieverbruik van gebouwen en een bevordering van hernieuwbare energie voorstaan, kenden ook een vervolg (zie “Duurzaam beheer van energie en gebouwen”).

Naar een geïntegreerd Lucht-Klimaat-Energieplan

Via het Burgemeestersconvenant en in het kader van haar Algemene Beleidsverklaring van 2009, heeft de Brusselse Hoofdstedelijke Regering er zich toe verbonden om tegen 2025 voor een vermindering met 30% van de uitstoot van broeikasgassen te zorgen in vergelijking met 1990.

Om deze doelstelling te concretiseren, loopt op dit ogenblik, zoals eerder werd vermeld, de goedkeuringsprocedure van een geïntegreerd Lucht-Klimaat-Energieplan. Dit plan kadert in een langetermijnperspectief (2050) en zal het actieplan tot 2020 bepalen.

Het geïntegreerde plan en het BWLKE streven er beide naar het verband tussen de thema's lucht, klimaat en energie op de voorgrond te stellen: ze willen allebei **tegelijkertijd een antwoord formuleren op de uitdagingen op het vlak van energie, klimaat en luchtkwaliteit**. Over het algemeen gaat het over dezelfde behoeften (huisvesting, mobiliteit...), dezelfde installaties en gebruikswijzen (gebouwen, verwarmingsketels, motoren, producten...) alsook dezelfde economische sectoren (vastgoedsector, transportsector, tertiaire sector...).

Het voormelde plan zal het belangrijkste instrument vormen van het geïntegreerde beleid dat op gewestelijk niveau gevoerd zal worden in verband met de vermindering van de atmosferische uitstoot en de verbetering van de luchtkwaliteit, de bescherming van het klimaat, de vermindering van het energieverbruik en de productie van energie aan de hand van hernieuwbare energiebronnen.

Het nieuwe geïntegreerde Lucht-Klimaat-Energieplan zal de al gevoerde acties versterken en aanvullen, door met name het doelpubliek uit te breiden dat in de vorige plannen beoogd werd, door de voorbeeldinitiatieven voort te zetten, door duidelijke en ambitieuze normen te bepalen, door massaal steun te verlenen aan gezinnen en professionals, door te werken aan de voorbeeldfunctie van de overheid en, meer algemeen, door snel de verbeteringsmogelijkheden op korte termijn uit te proberen en deze tegelijkertijd in te passen in een beleid op lange termijn. Verder zal dit plan eveneens maatregelen bevatten die verband houden met het zich aanpassen aan de klimaatsveranderingen.

Het **BWLKE** werd op 2 mei 2013 aangenomen en heeft tot doel om:

- ▶ een eenvormig juridisch kader te ontwikkelen dat de reglementaire lucht-klimaat-energiemaatregelen bevat die nodig zijn om de doelstellingen te bereiken die het Gewest zich ter zake heeft vooropgesteld;
- ▶ de wetgeving op het vlak van luchtkwaliteit, uitstoot, energie en klimaat aan te passen aan de nieuwe Europese verplichtingen op dat vlak.

Het **BWLKE** vormt de vereiste juridische grondslag voor de maatregelen van het geïntegreerde Lucht-Klimaat-Energieplan.

3.3 HET GELUIDSPLAN

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is een dynamisch en aantrekkelijk stadsgewest met een heleboel economische activiteiten, een zich uitbreidend aanbod van ontspanningsmogelijkheden en tal van communicatie- en vervoersmiddelen. Deze eigenschappen, die van Brussel een aantrekkelijke stad maken, gaan onvermijdelijk gepaard met het nodige lawaai. Als dit lawaai buitensporige vormen aanneemt en storend wordt, spreken we van geluidshinder. Die kan een impact hebben op de levenskwaliteit en zelfs op de gezondheid van de inwoners van de stad. De grote uitdaging bestaat bijgevolg in het verzoenen van de behoeften aan levenskwaliteit van de inwoners van Brussel met de economische en sociale activiteiten en de mobiliteitsbehoeften die inherent zijn aan een grootstad.

De uitvoering van het Geluidsplan 2008-2013

De uitvoering van het Geluidsplan 2008-2013 werd voortgezet, onder meer wat het in aanmerking nemen van occasionele bronnen betreft (muziek, leveringen, ingedeelde inrichtingen) als met betrekking tot de isolatie van gebouwen. De tussentijdse balans van het Geluidsplan 2008-2013 werd bezorgd aan de Voogdijminister en er werden denksporen uitgetekend voor een nieuw plan.

Follow-up van de meetstations en opstelling van de geluidskadasters

Parallel met de continue beheeracties van de 17 meetstations, met name de voorbereiding van de vliegtuiggege-

vens in het kader van de follow-up van de inbreuken op het besluit van 27 mei 1999 en de valorisatie van de resultaten (autoloze dagen, vliegtuigen...), werd het kadaster van de door vliegtuigen veroorzaakte geluidshinder geactualiseerd voor 2011 en 2012 en werd het analyserapport voorgesteld. Er wordt gewerkt aan de actualisering van de knelpunten op de weg op basis van een gekruiste cartografische analyse van de door het wegverkeer veroorzaakte geluidshinder, bevolkingsgegevens en mobiliteitsgegevens.

Leefmilieu Brussel werkt ook geregeld mee aan diverse interregionale of Europese werkgroepen rond dit thema.

Strijd tegen de geluidshinder veroorzaakt door het vervoer over land

De opvolging van de milieuovereenkomsten die met de NMBS en de MIVB werden gesloten, gebeurde via jaarlijkse begeleidingscomités, opvolging van de klachten, uitwisseling van gegevens. Er werd een analyseverslag voor de periode 2009 tot 2013 opgesteld over de metingen in de permanente stations langs de spoorwegen waar permanente metingen worden uitgevoerd.

De continue acties, meer bepaald de contacten met Brussel Mobiliteit en Brussel Stedelijke Ontwikkeling in het kader van concrete projecten voor de aanleg van wegen, de opvolging van de begeleidingscomités, de doelgerichte adviezen in het kader van effectenstudies, overlegcomités (25 specifieke adviezen uitgebracht in 2013), werden verzekerd. Dankzij deze acties kon een concreet antwoord

worden geboden op de problemen die door de bevolking werden aangekaart en kon er ook voor worden gezorgd dat er rekening werd gehouden met geluidshinder in de lopende projecten.

In 2013 werden in het kader van de follow-up van “artikel 10”-verzoeken **twee meetcampagnes** uitgevoerd in de Rogierlaan in Schaarbeek (dichtbij het Meiserplein) en in de Steenweg op Drogenbos in Ukkel. Een derde “artikel 10”-verzoek is momenteel nog aan de gang voor het kruispunt van de Vleurgatsesteenweg met de Lannoylaan in Elsene.

Daarnaast werden 6 klachten over geluidshinder door bovengrondse vervoersmiddelen behandeld, waarbij meer en meer blijkt dat de trillingen die het openbaar vervoer genereert, problematisch zijn.

In het kader van de promotie van het vademecum voor wegverkeerslawaaï in de stad werd een informatieochtend voor professionals georganiseerd met als thema “Stedelijke en geïntegreerde oplossingen voor wegverkeershinder”. Hierbij werden goede praktijken belicht, meer bepaald op het gebied van wegbedekkingen, geluidsschermen en stedenbouwkundige plannen.

Acties op het gebied van sectorale geluidshinder

Het ontwerpbesluit tot vereenvoudiging en harmonisering van de meetvoorwaarden van trillingen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, zowel voor de ingedeelde inrichtingen als voor het openbaar vervoer, werd ter raadpleging voorgelegd aan de betrokken sectoren.

In het kader van de denkoefeningen over versterkte muziek werd een meetcampagne gehouden in verschillende representatieve Brusselse vestigingen (5 handelszaken, 5 restaurants, 5 discotheken en 15 cafés of bars). Deze gegevens werden aangevuld met gerichte metingen tijdens concerten of evenementen in open lucht en met een analyse van de klachten rond concertzalen. In samenwerking met de Inspectie kon hierdoor een ontwerpbesluit worden opgesteld over versterkte muziek, dat specifiek is voor het Brussels Gewest en dat onder meer werd opgesteld op basis van een vergelijkende analyse van de in Vlaanderen en in het buitenland bestaande wetgevingen.

Er werd ook een rondetafel georganiseerd met de vertegenwoordigers van de verschillende betrokken sectoren (artsen, organisatoren van fuiven, concerten, zaalbeheerders, geluidstechnici, geluidsexperten, nachtraven en administraties) om de ervaring van de betrokkenen op te tekenen. Hierna werd een raadpleging van de sectoren op basis van het ontwerpbesluit gelanceerd.

In de horeca werden twee proefprojecten van participatieve bemiddeling uitgevoerd met de gemeenten, de bewoners en de uitbaters in de Sint-Jacobswijk in Brussel en de Voorpleinwijk in Sint-Gillis. Deze proefprojecten werden in 2014 voortgezet. Tegelijkertijd werden twee communicatieacties gevoerd. Bij de eerste actie werd een artiestengroep opgericht, de Gentlemen Nachtraven, die in de zomer rondtrokken door verschillende drukke wijken van Brussel om het publiek er op een

humoristische en ludieke wijze toe aan te zetten rekening te houden met de omwonenden en minder lawaai te maken. Deze actie ging gepaard met een affiehecampagne met humoristische slogans om de acties van de Gentlemen Nachtraven voor te stellen.

In het kader van het strategisch goederenvervoerplan, in het bijzonder de maatregel om leveringen buiten de openingsuren te organiseren, werden contacten met partners gelegd om testmodaliteiten te bepalen ter controle van de naleving van het buurtlawaaibesluit (momenteel liggen er 5 proefprojecten ter studie) en om de mogelijkheden van accreditatie op basis van het PIEK-protocol, de PIEK-certificaten en de milieuvergunningen te bestuderen. Deze benadering sluit ook aan bij het Europees STRAIGHTSOL-project (Strategies and Measures for Smarter Urban Freight Solutions).

Efficiënte gebouwen

Wat de geluidsisolatie van gebouwen betreft, werd de uitwerking van de code van goede praktijken voor het geluidsgedeelte van de premie voor woningrenovatie voortgezet in samenwerking met het Bestuur Ruimtelijke Ordening en Huisvesting.

De meetcampagnes in scholen en crèches werden voortgezet (RCIB-project) en er werd gestart met het opstellen van een vademecum over geluidshinder in scholen “Geluidshinder in scholen bestrijden, waarom en hoe?”.

Er werd gewerkt aan de verdere ontwikkeling van de **portalsite Info Geluid**. Deze website heeft als doel om de burgers te informeren en hen te helpen de verschillende geluidsactoren in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest beter te identificeren, en vat de stappen samen die ondernomen dienen te worden mocht er zich een probleem voordoen.

3.4 EEN GEWESTELIJKE STRATEGIE “LEEFMILIEU – GEZONDHEID”

Ons hele leven lang worden we blootgesteld aan uiteenlopende elementen die onze gezondheid beïnvloeden: lucht, lawaai, onze verplaatsingen, de producten die we gebruiken, onze voeding, enz. Samengevat: ons leefmilieu beïnvloedt onze gezondheid! Leefmilieu Brussel vergaart informatie over de impact van het milieu op onze gezondheid, doet vaststellingen en voert interventies uit om de gevolgen voor onze gezondheid van binnenhuisvervuiling te verminderen, ondersteunt eerstelijnsprofessionals en de ontwikkeling van instrumenten opdat zij bij de uitvoering van hun job meer aandacht zouden hechten aan de milieuparameters.

Sinds 2000 geeft de expertisepool “gezondheid – leefmilieu” concreet gestalte aan meerdere projecten die zowel gewestelijke als plaatselijke actoren mobiliseren. Die projecten dragen bij tot het verwerven van kennis, tot de ontwikkeling van instrumenten om reflexen bij professionals aan te kweken en tot de integratie van doelstellingen aangaande de volksgezondheid in acties die het Instituut rond leefmilieu en energie organiseert:

► **identificeren en onderzoeken van volksgezondheidsgegevens:** oriëntering in de thematische plannen, evaluatie van de gezondheidsrisico's door blootstelling aan luchtverontreiniging en opvolging van de impact van de blootstelling aan fijne deeltjes (PM1, PM2,5 en PM10) en Black Smoke ter ondersteuning van de be-

slissingsprocessen van de gewesten die deelnemen aan het “Epidemio Lucht-Gezondheid”-project. Leefmilieu Brussel is één van de coördinatoren van deze studie die in 2014 zal worden uitgevoerd als voortzetting van het project “Steden en Vervuiling”;

► **identificeren van problemen van binnenhuisvervuiling die gevolgen hebben voor de gezondheid in woningen en andere leefruimtes:** tussenkomst in Brusselse woningen (op verzoek van een arts), crèches en kleuterscholen, ondersteuning van professionals uit de sociale en gezondheidssector bij het informeren van de bewoners;

► **ontwikkelen en exploiteren van modelleringsinstrumenten met het oog op een verbetering van de evaluatie van de blootstelling (binnen en buiten) aan verontreinigende stoffen – ExpAIR-project:** een betere classificatie van de blootstelling aan verontreinigende stoffen om een betere ondersteuning te bieden voor studies over de relatie tussen gezondheid en leefmilieu en meer specifieke aanbevelingen te geven voor de bescherming van de gezondheid;

► **instrumenten voor het sensibiliseren en opleiden van professionals uit de gezondheids- en sociale zorg op gebied van wonen:** valoriseren van goede praktijken aangetoond tijdens een onderzoeksactie naar advies voor bewoners, opstellen van themafiches rond milieugebonden aandoeningen, situaties van blootstelling en verontreinigende stoffen die een probleem vormen voor de gezondheid;

► **deelname aan partnerschappen en stadsnetwerken i.v.m. gezondheid:** opvolging van ervaringen van bewonersgroepen die werken rond de verbetering van de gezondheid in de stad, financiële steun aan de vereniging “Brussel, Gezond Stadsgewest” op initiatief van de Wereldgezondheidsorganisatie. In het kader van de doorvoering van het Nationaal Actieplan Milieu en Gezondheid (NEHAP) ondersteunde Leefmilieu Brussel de integratie van de Brusselse prioriteiten in de lopende acties door actief deel te nemen aan de nationale coördinatieteam Leefmilieu en Gezondheid.

Leefmilieu Brussel is in 2013 gestart met het ExpAIR-project (individual EXposure to urban AIR pollution in Brussels). Er werd een meetcampagne gelanceerd om de individuele blootstelling van de Brusselaars aan Black Carbon-deeltjes en aan vluchtige organische stoffen (VOS) te beoordelen. De metingen worden uitgevoerd met de medewerking van vrijwilligers die binnen Leefmilieu Brussel werden gerekruteerd, door middel van draagbare apparatuur die elke deelnemer gedurende 5 opeenvolgende dagen draagt. De ingezamelde gegevens zullen worden geanalyseerd en in verband worden gebracht met de verschillende bronnen van verontreinigende stoffen. Dat zal bijdragen tot het opstellen van aanbevelingen om de blootstelling aan verontreiniging in de binnen- en buitenlucht te verminderen.

3.5 BEHEER EN SANERING VAN VERONTREINIGDE BODEMS

Voor het beheer en de sanering van verontreinigde bodems hanteert Brussel een combinatie van instrumenten die een grotere rechtszekerheid nastreven, het principe “de vervuiler betaalt” versterkt, de economische realiteit integreert, de technische procedures verduidelijkt en de informatie toegankelijker maakt.

Hiertoe stelde Leefmilieu Brussel het evaluatieverslag op van de bodemordonnantie voor de periode 2010-2012 en bezorgde dit in juli 2013 aan de Regering en aan het Parlement. Bovendien nam Leefmilieu Brussel deel aan de besprekingen over de wijziging van de bodemordonnantie en over de uitwerking van de Premaz-ordonnantie en van verschillende toepassingsbesluiten (bodempremies, risicovolle activiteiten...). Privéconsultants voerden twee technische studies uit om de bestaande technische instrumenten te versterken, met name: 1/ de invoering van codes van goede praktijken om de doeltreffendheid van de sanerings- en risicobeheerswerken te optimaliseren en om de prestaties van de deskundigen en van de saneerders beter te controleren en 2/ de analyse van de industriële procedés van alle risicoactiviteiten om hun verontreinigingspotentieel beter te bepalen en alle procedés met een laag verontreinigingspotentieel van de lijst met risicoactiviteiten te schrappen. Door deze studie konden ook de chemische stoffen in kaart worden gebracht die voor elke risicoactiviteit bij een verkennend bodemonderzoek moeten worden geanalyseerd en kon

een systeem worden ingevoerd om op de site de uitgevoerde studies te controleren.

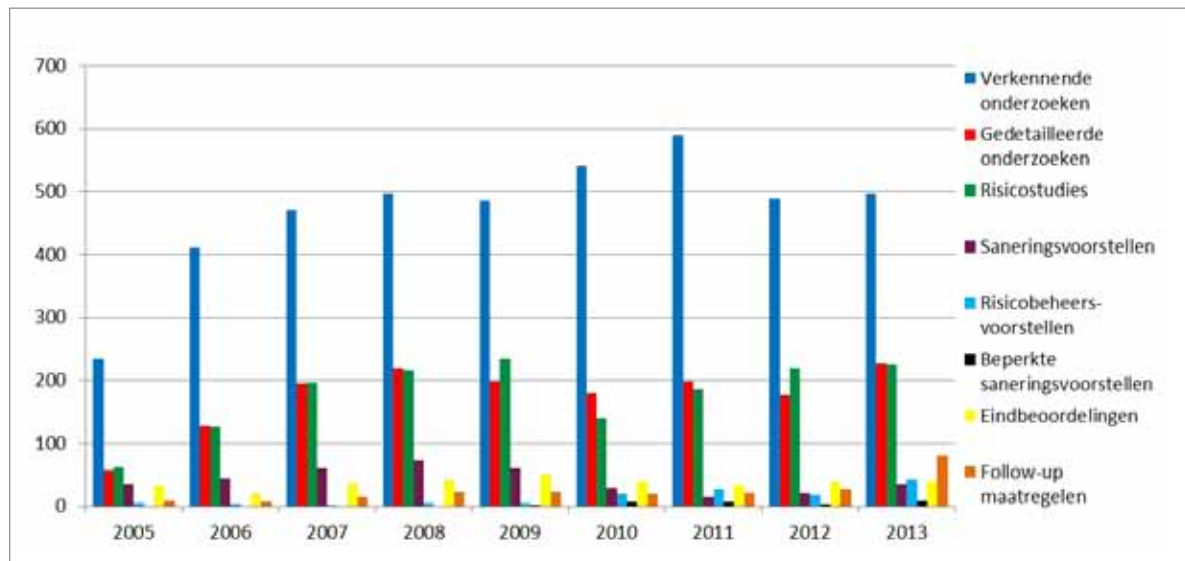
Er werden heel wat informaticatoepassingen ontwikkeld om de werkprocedures te optimaliseren en te dematerialiseren (publicatie van de kaart van de bodemtoestand, aanvraag en betaling van bodemattesten via Irisbox, dematerialisering van de uitgaande post via Alfresco, uploadplatform voor studies en bijwerkingen van de inventaris van de bodemtoestand – Brusoil, automatisering van de bijwerking van de gedigitaliseerde kadastrale legger...).

Identificatie en behandeling van verontreinigde bodems

De risicoactiviteiten (uitgezonderd tankstations)

Leefmilieu Brussel behandelde in 2013 **496 verkennende bodemonderzoeken**; **227 daarvan brachten een bodemverontreiniging aan het licht** (45%), 225 maakten het voorwerp uit van een risico-onderzoek en **in 87 gevallen werd er met een verontreinigingsbehandeling gestart** (18%). Op 9 terreinen werd er onverwacht verontreiniging ontdekt, waarna deze beperkt gesaneerd werden. In totaal werden er 35 sanerings-/risicobeheerwerven onderworpen aan een eindevaluatie en werden er voor 81 opvolgingsmaatregelen na behandeling getroffen. Bovenop deze studies, waarvoor soms nieuwe versies of aanvullingen vereist zijn voordat ze conform worden verklaard, werden bij Leefmilieu Brussel talrijke andere technische documenten ingediend (financiële waarborgen, uitvoeringsplanningen, vrijstellingen...). Met 4.623 geanalyseerde documenten werd het resultaat van 2012 met 2% overtroffen.

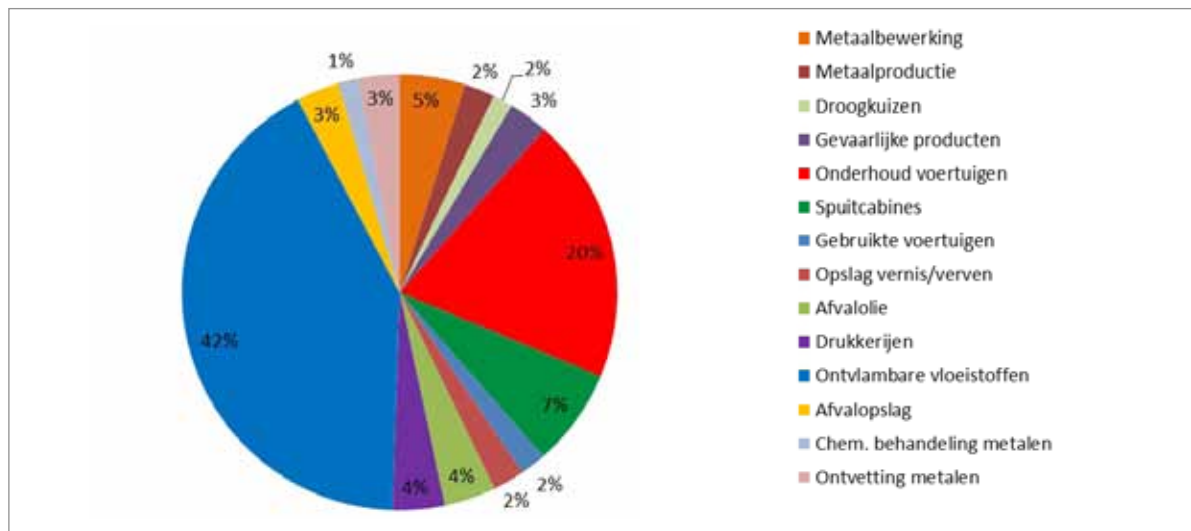
EVOLUTIE VAN HET AANTAL VERKENNENDE BODEMONDERZOEKEN EN WERKEN VOOR DE BEHANDELING VAN BODEMVERONTREINIGING (UITGEZONDERD TANKSTATIONS): 2005 TOT 2013

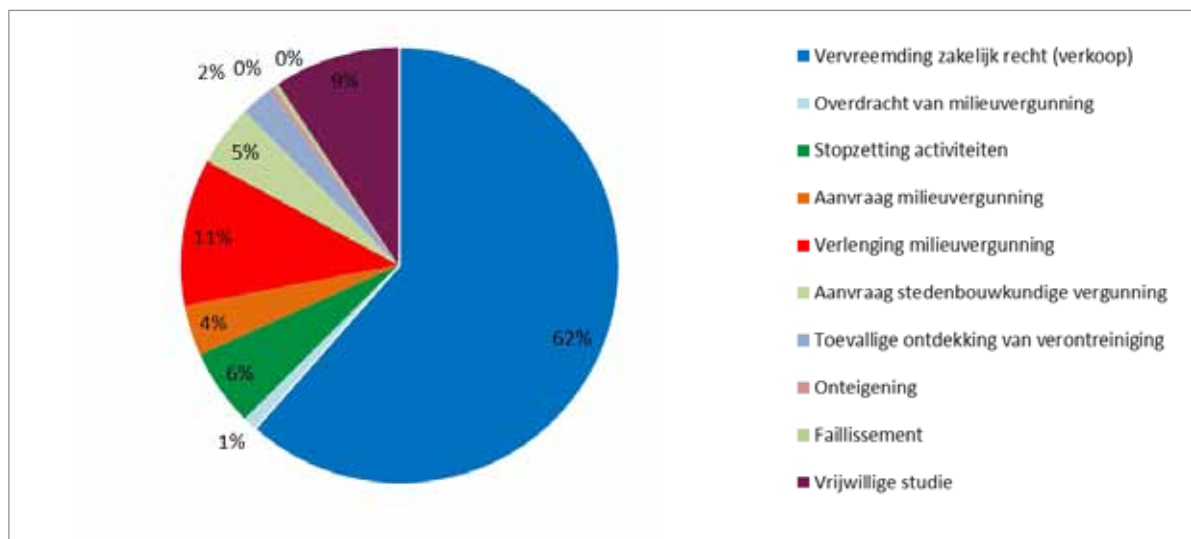
De verkennende bodemonderzoeken richtten zich op meerdere activiteitensectoren waaronder opslagplaatsen voor ontvlambare vloeistoffen (goed voor 42% van de onderzochte sites), werkplaatsen voor het onderhoud van voertuigen (20%), spuitcabines (7%), metaalbehandeling (5%), drukkerijen (4%), opslagplaatsen voor afvalolie (4%), opslagplaatsen voor gevaarlijke producten (3%) en metaalproductie (3%).

VERDELING VAN DE VERKENNENDE BODEMONDERZOEKEN IN FUNCTIE VAN DE RISICOACTIVITEITEN VOOR HET JAAR 2013

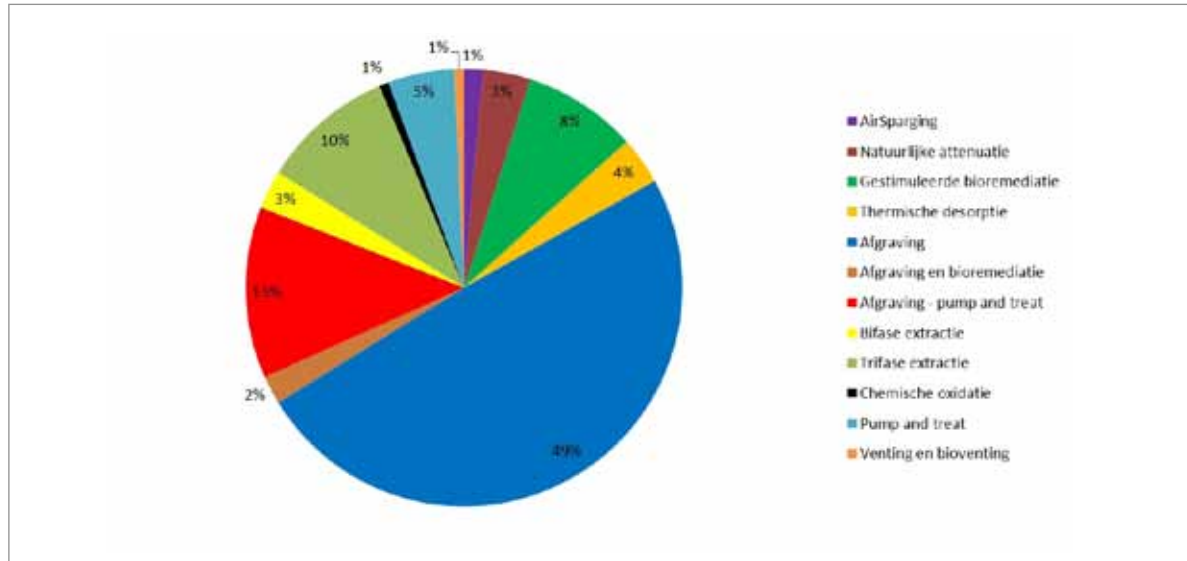

VERDELING VAN DE FEITEN DIE AANLEIDING GAVEN TOT VERPLICHTINGEN VOOR HET JAAR 2013

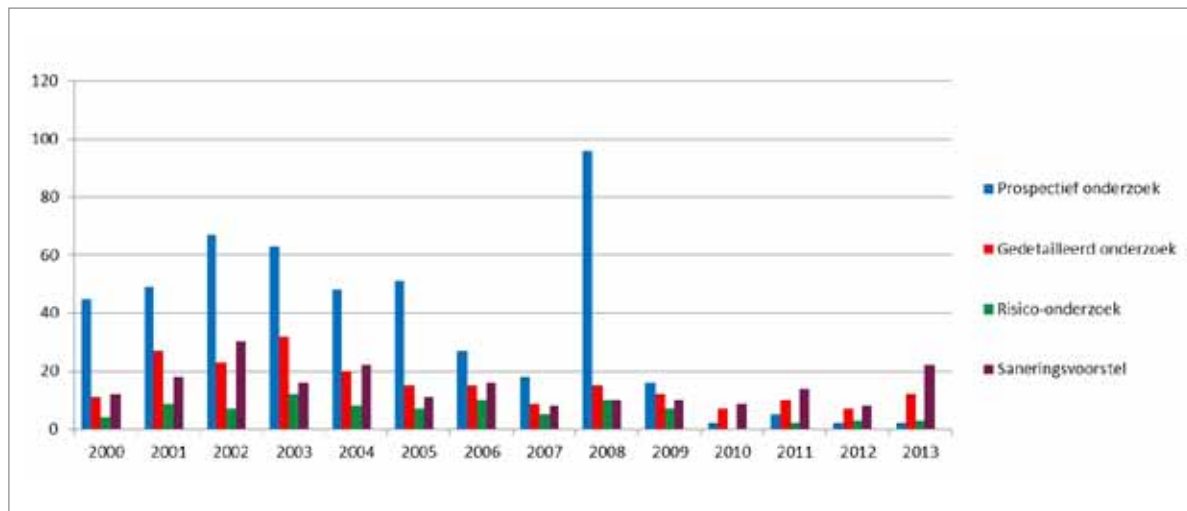
Het feit dat het meeste aanleiding gaf tot het vervullen van verplichtingen was in 2013 nog steeds de vervreemding van zakelijke rechten (waaronder verkopen van gronden) met 62% van de dossiers, gevolgd door de verlenging van milieuvergunningen (11%), de stopzetting van risicoactiviteiten (6%), de aanvragen van stedenbouwkundige vergunningen (5%) en de opstart van nieuwe risicoactiviteiten (4%). 9% van de dossiers zijn opgesteld voor vrijwillige studies.

VERDELING VAN DE SANERINGS- OF RISICOBEHEERSTECHNIEKEN VOOR HET JAAR 2013

De meest gebruikte techniek voor de behandeling van bodems is afgraving (64%), gevolgd door tweefasige/driefasige extractie (13%), gestimuleerde bioremediëring (8%), oppompen en behandelen van het grondwater (5%), thermische desorptie (4%) en natuurlijke vermindering (3%). De andere weinig gebruikte technieken (luchtexttractie uit de bodem, chemische oxidatie...) vertegenwoordigen slechts 3%. Het grote aandeel afgravingen wordt verklaard door het feit dat sanerings- of risicobeheerswerven vaak gecombineerd worden met bouw-/renovatiewerven want dit is een snelle techniek waarmee in bijna alle gevallen aan de wettelijke voorwaarden kan worden voldaan.

EVOLUTIE VAN HET AANTAL ONDERZOEKEN NAAR EN WERKEN TER BEHANDELING VAN BODEMVERONTREINIGING (TANKSTATIONS): 2005 TOT 2013

Tankstations

Leefmilieu Brussel ontving in 2013 2 prospectieve studies, 12 gedetailleerde onderzoeken, 3 risico-onderzoeken en 22 saneringsonderzoeken.

Alle 109 uitgebate tankstations die toegankelijk zijn voor het publiek zijn gerenoveerd. Na verschillende controles blijkt dat 75 ervan volledig voldoen aan de bepalingen van het besluit van 21 januari 1999 tot vaststelling van de uitbatingvoorwaarden voor benzinstations en dat 34 gedeeltelijk conform zijn.

De inventaris van de bodemtoestand

Bodemattesten en vrijstellingen

In toepassing van de wetgeving is de overdrager van een terrein of van een onderneming die risicoactiviteiten uitoefent, verplicht om de overnemer een bodemattest over te maken vóór de totstandkoming van de overeenkomst betreffende de vervreemding.

In 2013 leverde Leefmilieu Brussel 25.268 bodemattesten af en waren de hieraan gerelateerde inkomsten goed voor een totaalbedrag van 829.000 € (ten belope van 33€/attest). Er werden in totaal 3.046 vrijstellingen van de verplichting om een verkennend bodemonderzoek te verrichten, toegekend. Dit is een daling van 13% ten opzichte van 2012, die wordt verklaard door de invoering van een nieuwe elektronische tool waardoor alleen vrijstellingen moeten worden gevraagd als ze werkelijk nodig zijn.

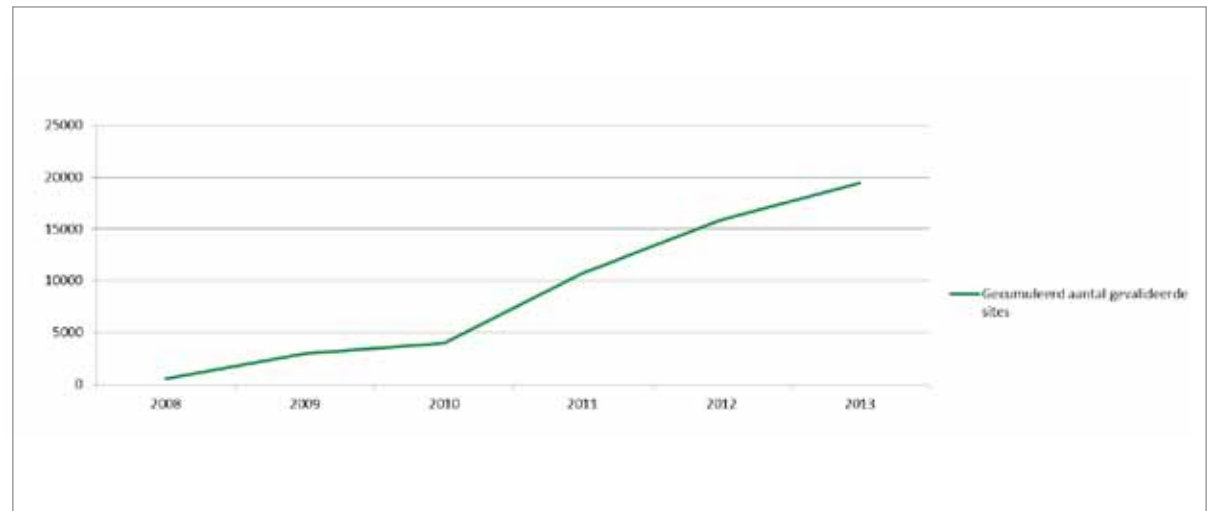
De validering van de inventaris

De inventaris van de bodemtoestand is bedoeld om alle eigenaars en uitbaters van percelen waarvoor het vermoeden van verontreiniging bestaat (ongeveer 35.000 personen), de informatie te verstrekken over oppervlakte, kadastrale referenties, bestemming, huidige of vroegere risicoactiviteiten en hun uitbaters, eigenaars, bodemtoestandscategorie, eventueel uitgevoerde onderzoeken en werkzaamheden, enz., waarover Leefmilieu Brussel beschikt. De betreffende personen worden verzocht te reageren en de gegevens van Leefmilieu Brussel in voorkomend geval te betwisten vóór hun terreinen in de inventaris van de bodemtoestand worden ingeschreven. Zo

tracht deze informatiecampagne de burgers te sensibiliseren voor de problematiek van bodemvervuiling en te voorkomen dat eigenaars en uitbaters bij de verkoop van de terreinen of bij het opstarten van nieuwe activiteiten met onaangename verrassingen worden geconfronteerd. In 2013 werden er 3.413 eigenaars en uitbaters op de hoogte gebracht van de bodemtoestand van 1.936 terreinen. Voor 886 terreinen besliste Leefmilieu Brussel om de eigenaars en uitbaters niet te informeren, omdat na grondige analyse van de beschikbare gegevens bleek dat er geen sprake was van een toereikend vermoeden van verontreiniging om ze op te nemen in de inventaris. Verder maakten 6 terreinen ook het voorwerp uit van rechtzettingen in het kader van de aflevering van bodemattesten. In totaal werden er 3.549 terreinen gevalideerd.

**EVOLUTIE VAN HET TOTALE AANTAL GEVALIDEERDE SITES
(21.500 TERREINEN WAARVOOR EEN VERMOEDEN VAN VERONTREINIGING GELDT)**

Toegang tot de bodemverontreinigings- onderzoeken

In 2013 ontvingen en verwerkten we 163 verzoeken om kopieën van bodemonderzoeken. Dat is een stijging van 25% ten opzichte van 2012.

De financiële middelen

Premies voor onderzoek

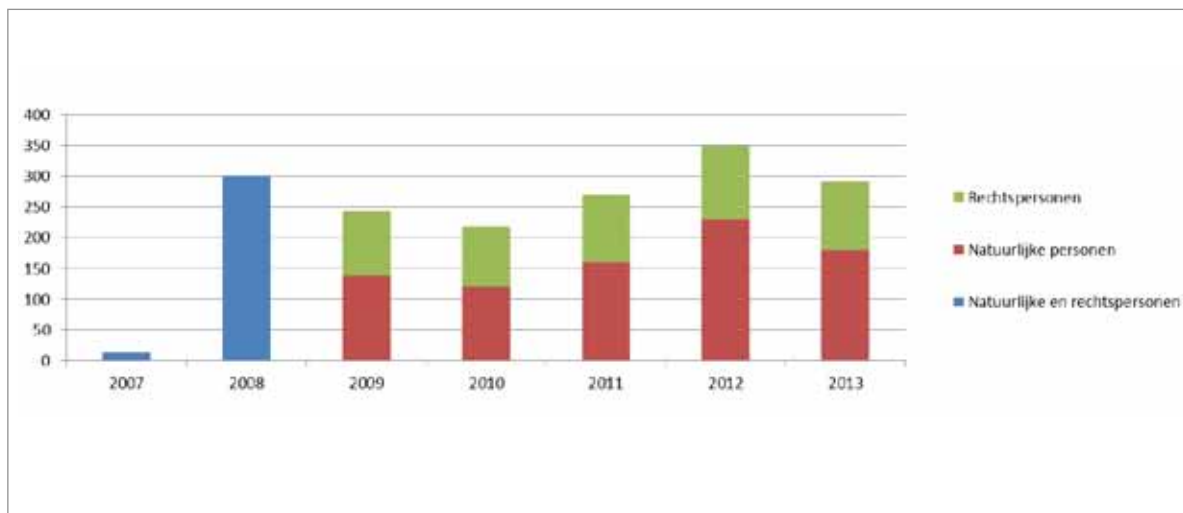
Het besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 20 juli 2007 machtigt Leefmilieu Brussel premies toe te kennen voor het verrichten van onderzoek naar bodemverontreiniging. In 2013 werden er **291 premies** toegekend – wat neerkomt op een daling met 17% ten opzichte van 2012 – voor een totaalbedrag van **534.863,45 €**.

Deze daling wordt verklaard door de wens van de aanvragers om te wachten op het nieuwe besluit dat interessantere premies aanbiedt dan de huidige regeling.

Steun bij de sanering van tankstations: Bofas

De vzw Bofas is belast met het beheer van de saneringsfondsen voor tankstations. Eigenaars en uitbaters van tankstations in heel België die als verkooppunten voor het publiek worden uitgebaat, konden tot maart 2008 een beroep doen op deze vzw. De vzw wordt gecontroleerd en staat onder het toezicht van de Interregionale Bodemsaneringscommissie (IBC) waaraan het werkprogramma, de rekeningen en de jaarverslagen worden voorgelegd. De drie gewesten en de federale staat zijn hierin vertegenwoordigd. Leefmilieu Brussel vertegenwoordigt het Brussels Hoofdstedelijk Gewest binnen de IBC.

EVOLUTIE VAN HET AANTAL “BODEMONDERZOEK”-PREMIES: 2005-2013

In 2013 vatte Bofas de sanering aan van 21 tankstations, goed voor een totaal bedrag van 2.151.054,63 €.

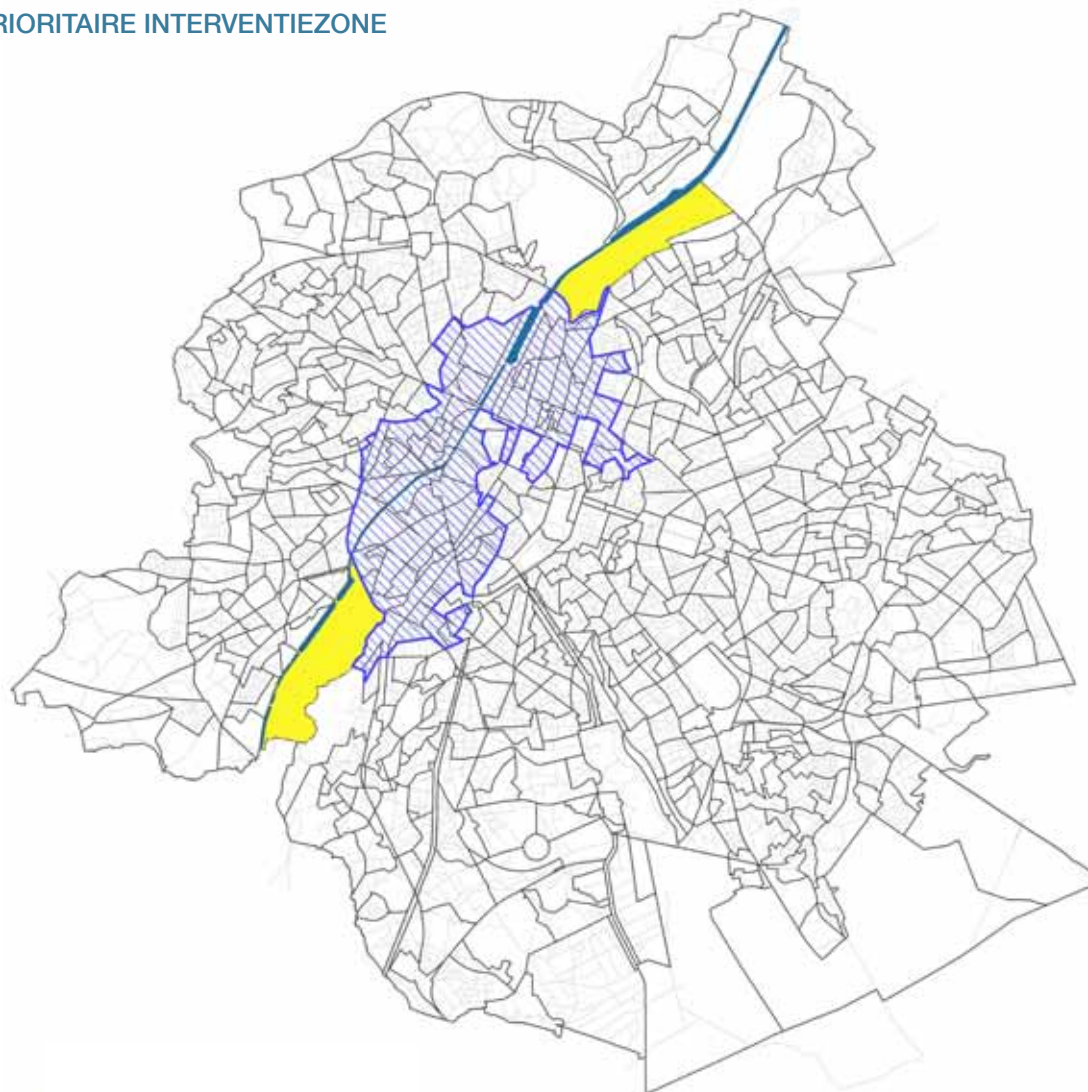
STEUN BIJ DE BEHANDELING VAN WEESVERONTREINIGING: BRUSSELS GREENFIELDS

Dit programma kadert binnen het operationeel programma EFRO 2007-2013 van het Gewest. Dat beoogt het gewestelijk concurrentievermogen en de tewerkstelling te verbeteren door de ontwikkeling en de creatie van economische activiteiten te ondersteunen. In een periode van 5 jaar zal 15 miljoen euro worden uitgetrokken voor de sanering van 120.000 m² braakliggende verontreinigde terreinen; bedoeling is dat op die plaats een zestigtal bedrijven verschijnt die werkgelegenheid zullen scheppen en een voorbeeld zullen stellen op het vlak van energieprestatie.

In 2013 ontving Leefmilieu Brussel 5 kandidaturen, waarvan er 4 werden aanvaard. Het totaal bedrag van de subsidies die aan de 4 begunstigden werden toegekend bedroeg 1.038.327 €. De 4 begunstigden plannen om de weesverontreiniging van de bodem te behandelen op gronden met een totale oppervlakte van 15.843 m² met de bedoeling om er economische projecten te vestigen die nieuwe banen (123 VTE) en een collectieve weerslag zullen opleveren.

De begeleiding van de bestaande 8 projecten werd op de gewone manier voortgezet en er werden subsidies uitgekeerd voor saneringswerken die door Leefmilieu Brussel al werden goedgekeurd.

PRIORITAIRE INTERVENTIEZONE

- GPB - Kerngebied
- GPB - Uitbreiding
- Kanaal
- Statistische sector
- Wegennet

De financiële waarborgen

In 2013 werd voor meer dan 10,6 miljoen euro aan waarborgen aangelegd in het kader van de verkoop van verontreinigde terreinen. Bij deze waarborgen gaat het ofwel om gestorte gelden op rubriekrekeningen van notarissen, ofwel om bankwaarborgen aangelegd bij financiële instellingen. Die waarborgen kunnen op eerste verzoek worden vrijgegeven en hiermee kan de koper de vereiste onderzoeken en werkzaamheden in geval van tekortkoming van de verkoper verrichten.

Het Premaz-Fonds

In het kader van de besprekingen over de oprichting van een fonds voor de sanering van verontreiniging door stookolietanks van verwarmingstoestellen (Premaz) zijn de gewesten en de federale staat uiteindelijk tot een compromis gekomen om een samenwerkingsakkoord te sluiten dat het raamwerk uittekent voor de oprichting van dit fonds. De administraties, waaronder Leefmilieu Brussel, brachten hun technische expertise in voor het opstellen van dit samenwerkingsakkoord. Eind 2013 werden de ontwerpen van wetgeving (Ordonnantie en decreten) tot goedkeuring van dit samenwerkingsakkoord in tweede lezing goedgekeurd door de respectievelijke gewestregeringen. De gewesten wachten op de goedkeuring van de federale staat, die zich nog niet heeft uitgesproken.

Premies voor de uitvoering van studies en werken van sanering van weesverontreiniging

Leefmilieu Brussel werkte mee aan het opstellen van een ontwerp van wijzigingsbesluit met betrekking tot de

toekenning van premies voor de uitvoering van studies en behandelingen van weesverontreiniging. Dit ontwerpbesluit werd in 2e lezing goedgekeurd door de Regering en trok de bestaande premies op om personen onderworpen aan verplichtingen te helpen om de studiekosten beter aan te kunnen (tot 4.000 € in plaats van de huidige 2.200 €). Die nieuwe premies zullen van toepassing zijn voor alle studies waarin de wetgeving voorziet. Nieuw is dat de steun ook zal worden verleend voor de behandeling van verontreiniging (tot 32.000 € voor particulieren en 28.000 € voor ondernemingen), wat tot nu toe niet bestond.

Partnerschap en communicatie

Om praktische problemen op te lossen die verband houden met het dossierbeheer en de doorvoering van de uitvoeringsbesluiten van de Bodemordonnantie, vonden meerdere ontmoetingen plaats met bodemverontreinigingsdeskundigen, de gemeenten en notarissen. Er werden verschillende nota's aan hen gericht om hen te helpen bij de uitvoering van de wetgeving. Daarnaast werden 3 opleidingsdagen georganiseerd: 2 voor de deskundigen (wetgeving en code van goede praktijken) en 1 voor de gemeenten (wetgeving en kaart van de bodemtoestand).

De informatiecampagne voor ondernemingen kende eveneens een vervolg en dat niet alleen met artikelen in "Leefmilieu Brussel News", maar ook door de publicatie van teksten en andere praktische informatie op de website van Leefmilieu Brussel of op de websites van de verschillende actoren die actief zijn op het vlak van het beheer van verontreinigde bodems.

Sinds 2001 komen de administraties van de drie gewesten van het land (OVAM voor Vlaanderen, la Direction de l'assainissement des sols voor Wallonië en Leefmilieu Brussel voor Brussel) regelmatig samen om de balans op te maken van de evolutie op het vlak van wet- en regelgeving in de drie gewesten, om onderzoek uit te wisselen dat in een van de gewesten werd gevoerd en om binnen technische groepen thema's te bespreken die de gewestgrenzen ruimschoots overschrijden. In 2013 kwam een werkgroep verschillende keren samen om de modelleringen van de risicobeoordelingen te harmoniseren nadat in Vlaanderen het S-Risk-model werd ingevoerd.

Ook op Europees niveau wordt er samengewerkt. Zo nam Leefmilieu Brussel deel aan het netwerk voor de uitwisseling van informatie over het beheer van verontreinigde bodems (Common Forum) waaraan tal van Europese landen meewerken.

In 2013 ten slotte nam een delegatie van Leefmilieu Brussel deel aan het colloquium Americana dat in Montreal (Canada) werd gehouden, in het kader van het samenwerkingsakkoord dat het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (buitenlandse betrekkingen) met de provincie Quebec heeft afgesloten inzake het beheer van verontreinigde bodems. De uitwisselingen die plaatsvonden gingen voornamelijk over financieringsmechanismen voor de behandeling van verontreinigde bodems, risicobeoordelingen, het beheer van afgegraven aarde, de inventaris van mogelijk verontreinigde bodems...

3.6 DUURZAAM WATERBEHEER

Zelfs in onze contreien, waar het toch overvloedig aanwezig lijkt te zijn, staat water zwaar onder druk. Want niet alleen intensieve landbouw, maar ook steden, de industrie en de gezinnen zijn verantwoordelijk voor de verontreiniging ervan, zodat het eerst gezuiverd moet worden, vooraleer het opnieuw in de natuur kan terecht komen, en dit proces kost de gemeenschap handenvol geld! Waterlopen, waterpartijen en vochtige gebieden vormen rijke en gevarieerde ecosystemen die omwille van biodiversiteit en landschappelijke en recreatieve waarde absoluut behouden moeten worden. Anderzijds is waterbeheer ook belangrijk om overstromingen te voorkomen.

De doorvoering van de Europese Kaderrichtlijn Water: het “Waterbeheerplan”

Het “Waterbeheerplan” (WBP) werd op 12 juli 2012 goedgekeurd door de Brusselse Hoofdstedelijke Regering en dient als referentiekader voor alle acties die verband houden met water, zowel voor Leefmilieu Brussel als voor de andere gewestelijke organisaties: Hydrobru (de vroegere BIWS), de Brusselse Maatschappij voor Waterbeheer (BMWB), Vivaqua en de Haven van Brussel.

Het “Waterbeheerplan” berust op 8 pijlers:

1. **ingrijpen op de pollutanten** teneinde de kwaliteitsdoelstellingen te bereiken voor het oppervlakte- en grondwater en voor de beschermde zones (opgelegd door de Europese Unie);
2. het **hydrografisch netwerk kwantitatief herstellen**;
3. het **terugwinningsprincipe toepassen voor de kosten voor de dienstverlening i.v.m. water** (opgelegd door de Europese Unie);
4. het **duurzame gebruik van water promoten**;
5. een actief **preventiebeleid voeren om overstromingen door regenval te voorkomen** (opgelegd door de Europese Unie);
6. **water opnieuw integreren in het levenskader van de inwoners**;
7. **energieproductie op basis van water bevorderen en tegelijk deze natuurlijke grondstof beschermen**;
8. **bijdragen tot het opstellen en uitvoeren van een Europees en internationaal waterbeleid** (opgelegd door de Europese Unie).

Voor elk van deze pijlers werden in het ontwerpplan strategische doelstellingen geïdentificeerd die concrete acties impliceren die in het Maatregelenprogramma werden uitgewerkt tot prioritaire acties. Het komt er nu op aan om deze uit te voeren.

Opstellen van een nieuw waterbeheerplan voor de periode 2016-2021

Dit jaar werden de eerste stappen gezet om het WBP te herwerken voor de periode 2016-2021: de Regering keurde het werkprogramma goed, de bijgewerkte lijst van de spelers en de belangrijkste kwesties van het WBP. Begin december 2013 werd hierover een openbare raadpleging gelanceerd voor een duur van 6 maanden.

[Klik hier](#) voor meer informatie.

De herziening van het WBP werd uitgevoerd op basis van de volgende 4 hoofdtaken:

1. opstellen van de voortgangsstaat en van de tussentijdse balans van het WBH 1 per prioritaire actie;
2. opstellen van de inhoudsopgave van het toekomstige WBP 2016-2021;
3. opstellen van kaarten van gebieden met overstromingsgevaar en van gebieden met overstromingsrisico's (zie verder);
4. opstellen van het Overstromingsrisicobeheerplan (ORBP). In overleg met alle waterbeheerders werd beslist om dat overstromingsrisicobeheerplan op te nemen in pijler 5 van het toekomstige WBP 2 (pijler 5 waarin in het WBP 1 het Regenplan 2008-2011 was opgenomen).

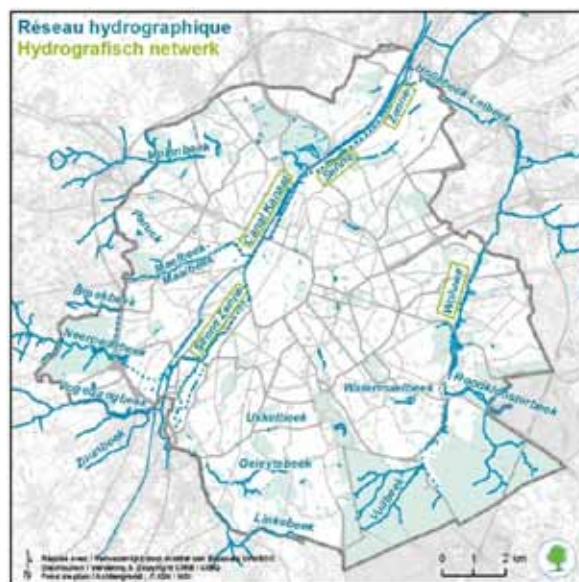
De strijd tegen overstromingen

In het kader van de opstelling van het Overstromingsrisicobeheerplan werden voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest twee kaarten met betrekking tot overstromingen opgesteld: de overstromingsgevaarkaart en de overstromingsrisicokaart.

De **overstromingsgevaarkaart** geeft de gebieden aan waar zich overstromingen zouden kunnen voordoen (van lage, gemiddelde of hoge omvang en frequentie) ten gevolge van waterlopen die buiten hun oevers treden, afvloeiing, opstuwung van riolen of tijdelijke stijging van de grondwaterlaag.

De **overstromingsrisicokaart** geeft de negatieve gevolgen weer die overstromingen in gevaargebieden zouden kunnen hebben op mensen, de economische activiteit, industriële installaties (waarvan de overstroming tot incidentele verontreiniging zou kunnen zorgen), de gebieden waar drinkwater wordt gewonnen, de Natura 2000-gebieden en het cultureel erfgoed.

Tegelijkertijd werd er in samenwerking met het CIBG een voor de gemeenten bestemd systeem afgewerkt om overstromingen in kaart te brengen. Hiermee kan op een meer systematische manier informatie over overstromende gebieden verzameld worden met het oog op een aanpassing van de huidige risicokaart.

Leefmilieu Brussel heeft verder ook deelgenomen aan het PLURISK-project voor de preventie van overstromingen.

Cartografie en modellering van het oppervlaktewater

Een precieze kennis van het hydrografisch netwerk en zijn administratieve en wettelijke kenmerken, vormt een eerste onontbeerlijk element om een duurzaam beleid voor het beheer van het oppervlaktewater uit te bouwen.

De Atlas van de Brusselse Waterlopen van 1959-1964 wordt sinds 2008 geactualiseerd en geïnformatiseerd op basis van op het terrein verrichte metingen die per vallei worden georganiseerd. Vervolgens worden er simulaties ontwikkeld, die de afvloeiingen bij verschillende weersomstandigheden (droog weer, regen, storm) schetsen. Dit model is onmisbaar voor het bepalen van de afmetingen van specifieke inrichtingen en de eventuele herprofilering van bepaalde waterlopen.

In 2013 werd de meting van de Hollebeek-Leibeek afgevoerd. De meting van het spui van de Zenne in het stadscentrum werd opgestart en zal in 2014 worden verdergezet.

Monitoring van de waterkwaliteit

De monitoring door Leefmilieu Brussel betreft het grondwater, het oppervlaktewater en de lozingen van afvalwater. Daarnaast controleert het Instituut ook de naleving van de procedure voor de analyse van het voor menselijke consumptie bestemde water.

- ▶ Leefmilieu Brussel volgde verschillende studieovereenkomsten op met betrekking tot de **bewaking van de (fysisch-chemische, chemische en biologische) kwaliteit van het oppervlaktewater**. Het Instituut voert verschillende periodieke metingen uit en toetst de resultaten aan de normen.
- ▶ Leefmilieu Brussel staat ook in voor de **kwantitatieve en kwalitatieve monitoring van het grondwater**: opvolging van het meetnet, gegevensverwerking, onderhoud van de apparatuur, scheikundige analyses, enz.
- ▶ Daarnaast moet Leefmilieu Brussel ook toezien op de **kwaliteit van het voor menselijke consumptie bestemde water**; dit gebeurt in samenwerking met de Brusselse Intercommunale voor Waterdistributie (HYDROBRU).

Net als elk jaar controleerde Leefmilieu Brussel of Hydrobru het nodige aantal controles had uitgevoerd en of een follow-up is gebeurd van de overschrijdingen. Wat betreft keukenkranen werden er 24 overschrijdingen vastgesteld. Van deze overschrijdingen werden er 18 opnieuw onderzocht via een nieuwe monstername. 3 overschrijdingen werden daarop bevestigd en de oorzaak werd toegeschreven aan de waterinstallaties in de woningen. Leefmilieu Brussel werd uitgenodigd om deel te nemen aan een studie die werd aangevat door het Waals gewest over zogenaamde oprijzende stoffen van het type 'resten van geneesmiddelen' in drinkwater(bronnen). De aanwezigheid van die stoffen in het leefmilieu is zorgwekkend maar is niet gereguleerd.

Het Blauwe Netwerk

Het Blauwe Netwerk laat de natuurlijke hydrografische netwerken (opnieuw) tot hun recht komen en doet dat met drie doelstellingen voor ogen: het verzekeren van de ontwikkeling van de biodiversiteit die verbonden is aan de aquatische milieus, het gebruik van de waterlopen als natuurlijke afvoerwegen voor regenwater en het verbeteren van de sociale functies (wandelen, visvangst, kanoën...).

Leefmilieu Brussel staat in voor de heraanleg en het onderhoud van waterlopen van de eerste (Zenne) en van de tweede categorie, en van een veertigtal vijvers.

Afgezien van de gewone onderhoudswerkzaamheden werd in 2013 de klemtoon gelegd op volgende interventies: het **herstel in hun oorspronkelijke staat van het moeras van Ganshoren, de herverbinding van de Gelelytsbeek met de Zenne** (die zo de eerste volledig herverbonden waterloop van het Brussels Gewest is), de **schoonmaak van de Zenne op het grondgebied van Anderlecht** en de **herverbinding van de Molenbeek onder de Nestor Martinstraat**.

In 2013 werd er overlegd met verschillende lokale partners om samen te werken aan het ecologische herstel van de Molenbeek.

Door het opnieuw bovengronds brengen van zuivere waterlopen wordt tegemoetgekomen aan de doelstellingen van het Blauwe Netwerk-project, nl. het geleidelijke herstel in oorspronkelijke staat van de Brusselse rivieren. De vijvers van het Koninklijk Domein van Laken zullen op termijn wellicht eveneens profiteren van de doortocht van dit zuiver water.

4 DE ONTWIKKELING, HET BEHOUD EN HET BEHEER VAN GROENE RUIMTEN EN BIODIVERSITEIT

4.1 BEHEER VAN DE GROENE RUIMTEN

De groene ruimten – parken, bossen, het Zoniënwoud, de particuliere tuinen, begraafplaatsen, sportvelden – nemen zowat de helft van de oppervlakte van het Gewest in. Ze dragen bij tot onze levenskwaliteit, tot onze gezondheid, tot de ontwikkeling van een grote biodiversiteit. Ze spelen een belangrijke rol voor de ecosystemen door hun productie van biomassa, hun CO₂-capaciteit, de regulatie van de watercyclus en hun invloed op het microklimaat. Die ruimten moeten doorlopend worden beschermd, heraangelegd, toegankelijker en aantrekkelijker worden gemaakt voor de inwoners van Brussel en dit overal in de stad, naargelang hun natuurlijk potentieel. Het gedifferentieerde beheer van de groene ruimten zorgt ervoor dat de verschillende functies – sociale, recreatieve, educatieve, landschappelijke en ecologische – op harmonieuze wijze naast elkaar kunnen bestaan.

Tuiniers en wachters als basis van onze beheeractiviteiten!

De aanwezigheid en de dagelijkse tussenkomsten van tuiniers, wachters en gespecialiseerde teams (snoeiers, netheid...) zijn van essentieel belang voor de kwaliteit van onze groene ruimten en dus voor het imago van Brussel. Zij helpen zorgen voor een gevoel van veiligheid en tevredenheid bij de gebruikers van onze groene ruimten en dragen bij tot hun milieueducatie, alsook tot hun respect voor die ruimten.

Het onderhoud door medewerkers van Leefmilieu Brussel en door aangenomen bedrijven gebeurt volgens

hoge doelstellingen op het gebied van kwaliteit en besparingen. Die omvatten principes van ecobeheer (geen pesticiden, brandstoffen die weinig verontreiniging veroorzaken, mulchmaaien, composteren...) en prestatienormen. Een voorbeeld daarvan is de invoering van het selectief sorteren van afval op de Kunstberg en in het Georges Henripark in samenwerking met Fost+.

Het toezicht en het beheer van de parken omvat niet alleen traditionele controle-, netheids-, bijstands- en informatietaken, maar ook een specifieke lokale en participatieve aanpak die elke site zijn eigen identiteit en originaliteit bezorgt. De wachters zijn animatoren van de wijkparken die uitgroeien tot gezellige plaatsen waar men zich kan ontspannen en die zich van andere stedelijke ruimten onderscheiden.

In 2013 waren voor 450 evenementen die in de parken georganiseerd werden, toelatingen en begeleiding door ons personeel nodig.

De omvang van deze evenementen neemt toe, wat een capaciteitsprobleem doet ontstaan. De toelatingen zijn strikter geworden om het lawaai te beperken, en afvalsortering en een milieuvriendelijker en verantwoordelijker beheer van de hulpmiddelen aan te moedigen.

Daarnaast waren bij verschillende stormen en episodes van sneeuwval tijdens vakantieperiodes of weekends dringende veiligheidsingrepen nodig.

Beheer van de gemeenschappelijke moestuinen

De oppervlakte ingenomen door moestuinen vertegenwoordigt slechts 0,6% van het Brusselse grondgebied en neemt nog verder af. Slechts 0,9% van de door het Gewest beheerde groene ruimten wordt door moestuinen ingenomen. Maar door hun ligging binnen openbare groene ruimten bieden de moestuinen wel het voordeel van een min of meer stabiele bestemming.

Leefmilieu Brussel neemt het beheer waar van 9 moestuinsites binnen parken.

De moestuinen die bewerkt worden, zijn verspreid over 6 gemeenten:

- ▶ Rood Klooster (Oudergem),
- ▶ Reigersbos, Tournay-Solvay (Bosvoorde),
- ▶ de Woluwe (Sint-Lambrechts-Woluwe),
- ▶ Zavelenberg, Oude Perenboom Wilderbos (Sint-Agatha-Berchem),
- ▶ Keyenbempt (Ukkel),
- ▶ Tillensblok (Vorst).

In 2013 werd de Wildersite heraangelegd en terug in gebruik genomen door de moestuinbewerkers. De Scheutbossite waar bodemverontreiniging was aangetroffen, werd schoongemaakt om de herbesteding ervan voor te bereiden.

Parallel hiermee konden via een projectoproep 'Collectieve moestuinen' 20 projecten worden bijgestaan door middel van technische ondersteuning, financiering, bezoeken, workshops, alsook een website die wordt beheerd door de vzw 'Le Début des Haricots'.

Moestuinen zijn een "duurzame" vorm van bodemgebruik in de stad; ze bieden het publiek ruimte voor gezinsactiviteiten, vrijetijdsbesteding, solidariteit, voedselproductie en een leerrijke omgeving vanuit maatschappelijk, economisch en ecologisch oogpunt. De (individuele of gemeenschappelijke) voedselproductie kan ook zonder volle grond gebeuren, een belangrijke optie die binnen een dicht stadsweefsel moet worden ontwikkeld.

Het eetbaar park

In 2013 werd een eetbaar park aangelegd op de Kunstberg. Het principe bestaat erin om het publiek een assortiment van eetbare moestuinplanten ter beschikking te stellen, die geplukt mogen worden. Door middel van regelmatige workshops werd de stadsbewoners geleerd hoe ze die mooie en lekkere planten kunnen gebruiken.

4.2 DE AANLEGWERKEN

De aanleg van nieuwe groene ruimten of het herstel ervan maakt deel uit van ambitieuze programma's. Ze lopen over meerdere jaren, van de voorafgaande studies, de voorbereiding van de projecten, de aanbestedingen tot de follow-up van de werkzaamheden. Ze vergen aanzienlijke investeringen, ofwel van eigen middelen, ofwel in het kader van het Beliris-samenwerkingsakkoord.

De Groene Wandeling

De Groene Wandeling is een lusvormig parcours van 63 kilometer dat de stadsparken, halfnatuurlijke sites, natuurrezervaten en bossen van de tweede kroon van het Brussels Gewest met elkaar verbindt. Ze biedt heel wat plaatsen voor ontspanning en recreatie en diverse mogelijkheden voor functionele verplaatsingen (zachte mobiliteit). Bovendien garandeert ze de duurzaamheid van de betrokken groene ruimten. De Groene Wandeling

maakt deel uit van het gewestelijke groene en blauwe netwerk in de tweede kroon.

Herstel van grote parken

Het herstel van grote parken en de aanleg van nieuwe parken is een tweede doelstelling van het groene netwerk. Voor verschillende sites werden al voorafgaande historische, bodemkundige, fytosanitaire, enz. studies uitgevoerd, zoals voor het Woluwepark, de Mellaertsvijvers, het Parmentierpark, de Massartuin en het Tournay-Solvaypark. Voor het Park van Laken, het Dudenpark en het Jubelpark werden richtschema's of voorontwerpen afgewerkt.

Sociale begeleiding van de aanlegprojecten

Voor de aanleg van aangepaste parken in dichtbevolkte wijken moedigt Leefmilieu Brussel participatie aan om de wijkactoren bij het project te betrekken. Socio-stedenbouwkundige studie is een van de middelen die worden gebruikt om de relaties tussen alle wijkactoren te begrijpen en hun verwachtingen te definiëren. Het resultaat is dat de bezoekers meer respect tonen voor de inrichting en dat er minder wordt beschadigd.

Het speelpleinnetwerk

Met het oog op de herschikking van de toekomstige investeringen in het kader van een gewestelijk "speelpleinnetwerk" voltooide Leefmilieu Brussel een inventaris van de speelpleinen, die het profiel van de gebruikers geeft, per site een diagnose stelt van de prioriteiten en een gewestelijk plan formuleert dat beantwoordt aan de verwachte bevolkingsaan groei.

In 2013 werden de speeltuinen van het Rood Klooster, het Senypark, de NMBS-wandeling en het Wilderbos heringericht.

DE VERDERE AANLEG VAN DE GROENE WANDELING IN 2013

De Groene Wandeling verbindt de Van Praetbrug met het Chinees Paviljoen via een nieuwe bomengang. De site van de waterkerskwekerij werd in ere hersteld in samenwerking met de boerderij Nos Pilijs. Het parcours rond de site van het Hof Ter Mus-schen werd verbeterd met een eigen bedding. Het traject langs de Zenne in Anderlecht werd aangelegd met Beliris, net zoals het traject tussen het Sint-Lambertusplein en de Wildejasmijnenlaan in Laken.

De andere aanlegwerken

Leefmilieu Brussel investeert ook om de onthaalcapaciteit te verbeteren. De werven van 2013 hadden betrekking op de ingang van het Koning Boudewijn I-park, de ingang van het Dauwspark aan de Bergensesteenweg in het kader van het Wijkcontract, de aanleg van het Dubrucqpark-lijn 28 in Molenbeek met Beliris. Er werden studies afgewerkt voor het park op Thurn & Taxis en de toegangen ertoe, alsook voor de ontwikkeling van Parckdesign 2014 op de site, het Zennepark in Schaarbeek in het kader van het Masuiwijkcontract, de uitbreiding van de moestuinen en de speeltuin van de Zavelenberg in Sint-Agatha-Berchem.

4.3 DE BESCHERMING VAN DE NATUUR EN VAN DE BIODIVERSITEIT

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest herbergt een biologisch erfgoed met een grote diversiteit. De openbare en private groene ruimten spelen een doorslaggevende rol in het behoud van deze biodiversiteit. De toenemende verstedelijking van de laatste braakliggende terreinen, de aantasting van de natuurlijke habitats ten gevolge van de toenemende recreatie en de aanwezigheid van invasieve exotische soorten, brengen bepaalde soorten Brusselse fauna en flora in gevaar. De grootste uitdaging voor Leefmilieu Brussel bestaat er dan ook in om de achteruitgang van de biodiversiteit een halt toe te roepen, gezien de aanzienlijke ecologische, sociale en economische gevolgen hiervan.

De herziening van de “Natuurwetgeving”

In 2012 werd een “kaderordonnantie” Natuur (samenvoeging van de ordonnanties van 1991 en 1995) door de Brusselse Regering goedgekeurd.

Het doel van deze “kaderordonnantie” is:

- ▶ de leesbaarheid, coherentie en toepasbaarheid van de Natuurwetgeving te verbeteren;
- ▶ een stevige juridische basis te geven aan de uitvoering van de Europese wetgeving in verband met het Natura 2000-netwerk, de bescherming van de fauna en flora en de invoering van een echt beleid op het vlak van natuurbehoud, door de uitwerking van een strategisch plan.

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is sinds 2009 betrokken bij een uitwisselings- en partnerschapsprogramma met verschillende steden wereldwijd, dat plaatselijke acties ten gunste van de natuur op het getouw zet. Het betreft het “Local Action for Biodiversity” (LAB)-programma van het ICLEI-netwerk (International Council for Local Environmental Initiatives).

Opstelling van een verslag en een strategisch plan “Natuur/biodiversiteit”

- ▶ In december 2012 werd een **rapport over de staat van de natuur** gepubliceerd dat bedoeld is om het Brusselse beleid ter zake te sturen;
- ▶ er werd een **participatief proces met de andere sleutelactoren van Brussel** (gemeenten, verenigingen...) gevoerd voor het opstellen van het strategisch plan “Natuur/biodiversiteit”. Hierbij was een aanzienlijk aantal deelnemers betrokken;
- ▶ in september 2013 werd een ontwerp van strategisch Natuurplan goedgekeurd door de Regering. Hierover zal vanaf 15 februari 2014 een openbaar onderzoek worden gehouden;
- ▶ de elementen van het Natuurplan en van het groene en blauwe netwerk werden in het ontwerp van GPDO geïntegreerd.

Doorvoering van het Natura 2000-netwerk

In 2013 werd de realisatie van het Natura 2000-netwerk voortgezet door:

- ▶ de voltooiing van de aanwijzingsbesluiten van de 3 “Speciale Beschermingszones” (SBZ);
- ▶ de indiening van tal van adviezen in het kader van de “specifieke” evaluaties van de effecten van de plannen en projecten die gevolgen kunnen hebben voor de natuurlijke sites of sites van het groene netwerk;
- ▶ de opvolging van de staat van de soorten en de habitats in de Natura 2000-sites.

DE EVOLUTIE VAN BRAAKLIGGEND LAND, EEN BOEIEND VOORBEELD VAN DE STUDIE ROND HET ECOLOGISCH NETWERK

Terreinen die er na de afbraak van gebouwen of de stopzetting van landbouw- of industriële activiteiten verlaten blijven; braakliggend land is een verlaten terrein waar zich vaak spontaan vegetatie van opmerkelijk grote biologische waarde ontwikkelt. Op heel wat plaatsen vervullen deze terreinen een informele recreatieve functie. Slechts 12,7% van het braakliggend land binnen het Brussels Gewest geniet de status van natuurbescherming.

De toenemende verstedelijking van de laatste stukken braakliggend land in de stad is een van de hoofdoorzaken van het verlies van natuurwaarde en biodiversiteit: tussen 1998 en 2008 ging 20 tot 25% van het bestaande braakliggend land teloor. De uitvoering van de urbanisatieplannen (Engeland, Avijlplateau, Thurn & Taxis) zal de komende jaren wellicht de laatste grote stukken braakliggend land doen verdwijnen.

De monitoring en het beheer van de fauna en flora

Naast het Natura 2000-netwerk sensu stricto voert Leefmilieu Brussel ook belangrijke inhoudelijke acties voor de opvolging (monitoring) en het beheer van fauna en flora. Dit werk omvat studies en monitoring maar ook interventies op het terrein om de ontwikkeling van de habitats en de biodiversiteit te bevorderen, zoals dringende interventies naar aanleiding van klachten, de controle van dode dieren en van invasieve soorten, en fytosanitair toezicht. Dit monitoringwerk wordt uitgevoerd in samenwerking met wetenschappelijke instellingen, natuurverenigingen en/of andere vrijwilligers.

Sinds 2013 zijn alle gegevens toegankelijk via de toepassing "Observations.be" waar amateurs ook hun waarnemingen rechtstreeks kunnen invoeren.

In 2013 werd de nadruk ook gelegd op het fytosanitair toezicht op bomen. Controle en beheer van de bomen zijn van fundamenteel belang voor de biodiversiteit maar ook voor de veiligheid van de gebruikers en het herstel van de ruimten. Met een nieuwe beheersoftware kunnen de gegevens ter plaatse rechtstreeks worden ingevoerd.

Leefmilieu Brussel zorgt voor een opvolging en formuleert voorstellen tot aanpassing van de juridische aspecten die de natuur en specifiek de bescherming van fauna en flora betreffen (afwijkingprocedure via elektronische weg voor vellen tijdens nest- en broedperiode). Ook de samenwerking met de gemeenten wordt verdergezet, onder meer via subsidies voor het steriliseren van zwervkatten. Intussen wordt ook de laatste hand gelegd aan een strategie voor de strijd tegen invasieve exotische soorten (parkieten en wilde watervogels).

Het beheer van de natuurlijke sites en de natuurreservaten

Het verdere beheer van de natuurlijke sites en natuurreservaten spitste zich toe op het behoud en het herstel van de biodiversiteit, met name in het kader van de Habitatrichtlijn 92/43/EEG, waarbij ook werd gelet op een goed onthaal van het publiek. De aandacht ging specifiek uit naar het herstel van vochtige en open gebieden (zoals het Rood Klooster, het moeras van Ganshoren en het Engelandplateau). Ook werden samenwerkingsbanden behouden met bepaalde verenigingen zoals de vzw CBN Vogelzang voor het beheer van het erkende natuurreservaat Vogelzang (maaien, diverse adviezen), met de vzw Milieucommissie Brussel en Omgeving (MOB) voor de site Hof ter Musschen (beheer van houtgewassen en hagen) en met de Ornithologische Commissie van Watermaal-Bosvoorde (OCWB) (beheer van het Vuursteendomein).

Er werden werken ondernomen voor het ecologische herstel van bepaalde sites, zoals een deel van het Engelandplateau in Ukkel, waar de halfopen omgevingen in de oorspronkelijke staat werden hersteld: beheer van een invasieve soort (*Prunus serotina*), plaatsen van afsluitingen voor een beheer waarbij men schapen laat grazen. Opnieuw wordt bescherming van de biodiversiteit en toegankelijkheid voor de bevolking gecombineerd.

Vochtige gebieden en waterpartijen

Ook werd het schoonmaken van waterlopen en het herstel van de vochtige omgeving verdergezet. Dit voorkomt overstromingen, zorgt voor een beter beheer van de vegetatie en verhoogt de ecologische en landschappelijke aantrekkingskracht van deze sites (bijvoorbeeld de Vellemolen in de Woluwevallei).

Ecologisch parkbeheer

Als volwaardig onderdeel van het geïntegreerd beheer van de gewestelijke groene ruimten, wil het ecologisch beheer de biodiversiteit in de parken verder ontwikkelen, en besparen op middelen, zonder afbreuk te doen aan de overige functies van deze ruimten. Dit meer natuurlijke, minder vervuilende en energievriendelijker beheer bestaat erin de ecologische aspecten ervan in stand te houden en te ontwikkelen.

Heel wat parken zijn als Natura 2000-gebied ingeschreven. De beheerplannen ervan werden aangepast om zo goed mogelijk aan de multifunctionele doelstellingen te voldoen. De behandeling van bosranden, droge grasvelden en resten van heidevelden zijn voorbeelden die in het bijzonder navolging krijgen.

Het beheer van de biodiversiteit op terreinen die niet door Leefmilieu Brussel beheerd worden

De opvolging van het ecologische beheer van terreinen die aan Defensie toebehoren, werd voortgezet (Neder-Over-Heembeek en Koningin Elisabethwijk) en levert goede resultaten op (terugkeer van insectenfauna en vermindering van vogels).

Verder werd ook gestart met een omvangrijk programma voor de bermen van bepaalde gewestwegen (in totaal ongeveer 10 ha). Deze plannen dienen ter verbetering en versterking van het ecologische netwerk en verminderen tegelijk de koolstofvoetafdruk van het beheer.

Ten slotte werd een inventaris van de vegetatie van de spoorwegbermen afgewerkt om INFRABEL voor te stellen een beheer te voeren dat rekening houdt met de biodiversiteit zonder dat dit technische problemen of meerkosten veroorzaakt. Het gaat om tientallen ha. Vanuit die visie worden enkele bermen bij wijze van experiment beheerd door Leefmilieu Brussel, met opmerkelijke resultaten.

4.4 HET WOUD

Het beheer

Leefmilieu Brussel neemt de meeste aspecten van bos- en woudbeheer voor zijn rekening en handelt daarbij overeenkomstig de beheerplannen: beveiligen van bosranden, aanplanten, bijplanten, onderhouden en opruimen van aanplantingen, hameren en vellen van gevaarlijke of specifieke bomen, snoeien, enz.

Het hakken en uitdunnen voor de verkoop per opbod van percelen staand hout gebeurt door de privésector.

In 2013:

- ▶ werd ongeveer 200 ha bos gehamerd voor uitdunning en beveiliging en werd 15 ha oud beukenbos gehamerd voor regeneratie;
- ▶ de bomen die tijdens het jaar werden gehamerd werden in oktober verkocht (verkoop met prijsafslag); in totaal gingen 25 loten beuk, eik, lork, den en diverse loofbomen van de hand (6.650 bomen – totaal volume van 7.863m³) voor een bedrag van 497.090 €;

CONTROLE EN MONITORING WERPEN HUN VRUCHTEN AF!

In 2013 stelden de bosopzichters en boswachters belast met het toezicht op de bossen en wouden 36 waarschuwingen en 38 processen-verbaal op, zijnde een constante daling ten opzichte van de jaren voordien.

- ▶ er vond een audit plaats voor de hernieuwing van het FSC-certificaat;
- ▶ de Veertiendaagse van het Zoniënwoud – een bewustmakings-/informatierally om het woud te beschermen, bracht 4.044 leerlingen van de 5de en 6de klas uit 75 basisscholen op de been. In het kader van de “Zoniënwoud”-campagne werd een aantal grootse acties op het getouw gezet (zie verder);
- ▶ in het Zoniënwoud werden 107 sportevenementen georganiseerd (veldlopen, joggings, oriëntatielopen, mountainbikewedstrijden...); in de andere Brusselse bossen waren dat er 31. Er namen ca. 37.408 personen aan deel.

De studies

De diverse studies die de voorgaande jaren werden gestart, werden voortgezet, zoals o.a. de gewestelijke bosinventaris. Een historische studie en een landschapsstudie werden afgerond. Jaarlijks wordt de gezondheidstoestand van de bomen (beuk en eik) onderzocht en wordt de reeën- en everzwijnpopulatie gemonitord.

Momenteel ligt een nieuw beheerplan voor het Zoniënwoud ter bespreking voor. Het is de bedoeling om het volgende hierin te verwerken:

- ▶ de resultaten van de laatste studies en dan vooral deze over de impact van de klimaatverandering op het woud;
- ▶ het Natura 2000-statuut;
- ▶ de nieuwe structuurvisie.

5 DUURZAAM BEHEER VAN ENERGIE EN GEBOUWEN

Wat betreft de projecten voor het jaar 2013, kunnen we o.a. het volgende vermelden:

- ▶ het verder uitbouwen van steunmaatregelen voor de verbruikers, met name door het succes van de **Energiepremies** (waarvan het beheer in 2012 werd overgenomen door Leefmilieu Brussel) en de **invoering van de lokale structuren van het Energiehuis**;
- ▶ een jaargang met een erg hoge kwaliteit van laureaten voor de editie 2013 van de **projectoproep “Voorbeeldgebouwen”** met dossiers die blijk geven van een positieve evolutie op vlak van duurzaamheid en een opmerkelijke opkomst van grote vastgoedprojecten ingediend door de projectontwikkelaars; een actie die sinds 2007 gevoerd wordt en die een almaar grotere internationale bekendheid geniet. Daarvan getuigen de bezoeken die zowel door Belgische als buitenlandse delegaties worden aangevraagd;

- ▶ het herbepalen van een strategie ten aanzien van professionele verbruikers, waarvan de impact duidelijk begint te worden via een hervorming van de Facilitatordienst, de uitwerking van een promotiestrategie en de voorbereiding van de toekomstige PLAGE-reglementering;
- ▶ de uitvoering van de reglementering in verband met de energieprestatie van gebouwen werd voortgezet, ondanks de talrijke moeilijkheden waarmee men zich geconfronteerd zag, maar die één na één opgelost werden. Daarbij werd steeds gestreefd naar verbetering (technische definities, intergewestelijke onderhandelin-

gen, informaticaontwikkelingen, informatieverstrekking aan de verbruikers en begeleiding van de sector...). De vooruitzichten zijn nog steeds goed, ondanks het feit dat het wat langer duurt dan voorzien;

- ▶ het afronden van de onderhandelingen met de beroepsfederaties over de invoering van de passiefnormen die vanaf 1 januari 2015 van kracht zullen worden voor nieuwbouw en zeer grondige renovatieprojecten; in aansluiting hierop de oprichting, met de hulp van de passiefplatformen (PHP-PMP), van een mobiel demonstratiecentrum (Energy Experience) over aangelegenheden

den in verband met hoge energie-efficiëntie en passiefgebouwen alsook de voorbereiding van een boek over passiefgebouwen (publicatie gepland in 2014);

- ▶ de publicatie door Leefmilieu Brussel van een **inventaris van gebouwen met hoge energie-efficiëntie in Brussel**, waarvan de volgende kerncijfers afkomstig zijn:
 - zo'n 800.000 m² passiefgebouwen (in ontwerp of afgewerkt) werden geteld in Brussel, waardoor Brussel in de TOP 5 van de Europese steden staat;
 - 90,6% van de gebouwen met hoge energie-efficiëntie zijn gerenoveerde gebouwen;
 - 2.365 gebouwen met hoge energie-efficiëntie;
 - 216 passiefgebouwen;
 - 2.144 (heel) lage-energiegebouwen;
 - 5 Nearly Zero Energy Buildings;
- ▶ de uitbreiding van het aanbod van opleidingen en seminars rond duurzaam bouwen voor professionals, dat voortaan alle domeinen van duurzaam bouwen zal bestrijken;
- ▶ de afronding (na maandenlang werken) van de gids voor duurzaam bouwen – een technisch referentiedocument – en de ontwikkeling van een meer aantrekkelijke en doeltreffende webinterface ter ondersteuning van de sector voor het realiseren van ambitieuze duurzaamheids- en energiedoelstellingen;
- ▶ de actieve deelname aan de Ecobouwers Opendeur waardoor 931 Brusselse deelnemers 33 huizen in Brussel konden bezoeken. Het ging daarbij om nieuwe of gerenoveerde voorbeeldgebouwen, passiefgebouwen of gebouwen met hoge energie-efficiëntie.

THE ENERGY EXPERIENCE: OP WEG NAAR HOGE ENERGIE- EFFICIËNTIE!

Een nieuw type van demonstratiecentrum: het is mobiel en verplaatst zich naar zijn doelpubliek. Het is interactief en omvat ludieke en didactische modules om de principes van passiefbouw en van hoge energie-efficiëntie concreet en eenvoudig uit te leggen. Met de hulp van deskundigen van de Passiefhuisplatformen (PHP en PMP) biedt het centrum ook begeleiding 'binnen handbereik' aan projectdragers. De bedoeling van dit centrum is mensen concreet te laten kennismaken met deze vernieuwende bouwtechnieken. Het mobiel centrum zal aanwezig zijn op grote evenementen en op Batibouw 2014: overal waar kandidaat-bouwers interesse kunnen hebben voor het project.

Meer informatie over hoge energie-efficiëntie vindt u op www.brusselpassief.be/nl.

NIEUWE GIDS DUURZAME GEBOUWEN ONLINE!

De Gids Duurzame Gebouwen is een hulpmiddel bij het ontwerpen van duurzame nieuwbouw of renovatieprojecten in Brussel. Een dynamische webtool vervangt voortaan de papieren versie van de gids. De inhoud werd grondig herzien door een multidisciplinair team van experts. Dit webformaat heeft vele voordelen. De gebruiker kan de gids ontdekken aan de hand van verschillende zoek- en filterfuncties. Hiermee kan niet alleen doelgericht maar ook transversaal worden gezocht. Of u nu een beginnende of een expert bent, u vindt er zeker wat u zoekt. U kunt de tool zelfs raadplegen op een tablet of uw gepersonaliseerde gids samenstellen. [Klik hier](#) om de nieuwe Gids Duurzame Gebouwen te raadplegen.

De PLAGE-programma's van Leefmilieu Brussel werden genomineerd voor de ManagEnergy Award 2013 die de Europese Commissie organiseerde in het kader van de Europese Week van de Duurzame Energie (EUSEW).

Bij die gelegenheid mocht Leefmilieu Brussel een diploma in ontvangst nemen.

5.1 DE ONTWIKKELING VAN EEN TECHNISCHE EXPERTISE INZAKE DUURZAAM BOUWEN

Een van de opdrachten van Leefmilieu Brussel is “de referentie” inzake milieu- en energiebewust bouwen te ontwikkelen, te promoten en te coördineren. Het Instituut ontwikkelt technische expertise en zorgt ervoor dat die via gewestelijke opleidingen en seminars en een reeks doelgerichte instrumenten wordt verspreid.

We vermelden onder meer:

- ▶ de actualisering van de technische praktische handleiding bedoeld als ontwerphulpmiddel bij duurzaam bouwen en renoveren (zie hoger);
- ▶ de opname van duurzaamheidsclausules in de typebestekken bestemd voor opdrachten voor aanneming

van werken, leveringen en diensten in verband met de renovatie, de bouw en het beheer van gebouwen;

- ▶ de geleidelijke ontwikkeling van een technische expertise met het oog op “Passief 2015”;
- ▶ het verwerven van een beter begrip van de impact van bouwmaterialen op leefmilieu en gezondheid;
- ▶ de erkenning van opleidingen die georganiseerd worden door bepaalde operatoren voor toekomstige erkende professionals;
- ▶ de ontwikkeling van technische informatie dankzij feedback van de ervaringen met de projectoproep “Voorbeeldgebouwen”;
- ▶ het opstellen van een referentiekader voor labeling en certificering van duurzame gebouwen (kwantificeren van de duurzaamheid van gebouwen in de vorm van themagebonden scores waarmee een algemene score voor het gebouw kan worden berekend).

5.2 DE ENERGIEPRESTATIE VAN GEBOUWEN (EPB)

In Brussel zijn gebouwen (huisvesting en tertiaire sector) verantwoordelijk voor ongeveer 70% van het totale energieverbruik van het Gewest. Vandaag bestaan er echter betrouwbare ontwerpen en technologieën die ons energieverbruik op een efficiënte manier kunnen verminderen. De Energieprestatie van Gebouwen – of EPB – heeft tot doel het primaire energieverbruik, en dus ook de CO₂-uitstoot, van gebouwen te verminderen en tegelijkertijd het binnenklimaat te verbeteren.

Leefmilieu Brussel zette zijn acties op het vlak van EPB voort:

► ondersteuning van de professionals met EPB-erkenning:

- erkenning van de erkende professionals;
- kwaliteitscontrole van de prestaties van de erkende professionals;
- ondersteuning van de erkende opleidingscentra (terbeschikkingstelling van pedagogische ondersteuning);
- begeleiding en informatieverstrekking aan erkende professionals;

- organisatie van ontmoetingen, rondetafels om te luisteren naar de feedback van professionals op het terrein en deze te integreren;

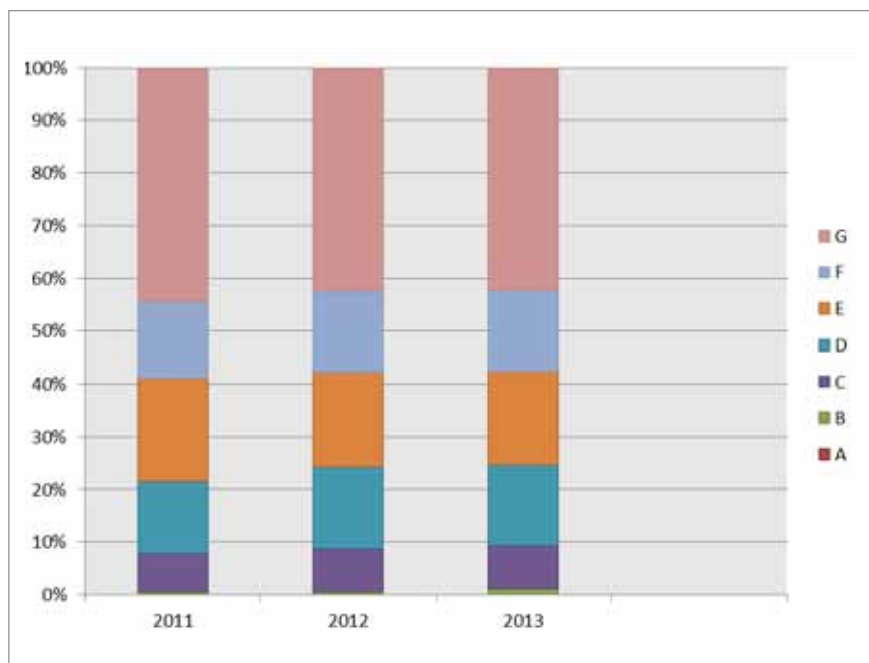
► verbetering van de EPB-wetgeving:

- vereenvoudiging van talrijke EPB-uitvoeringsbesluiten;

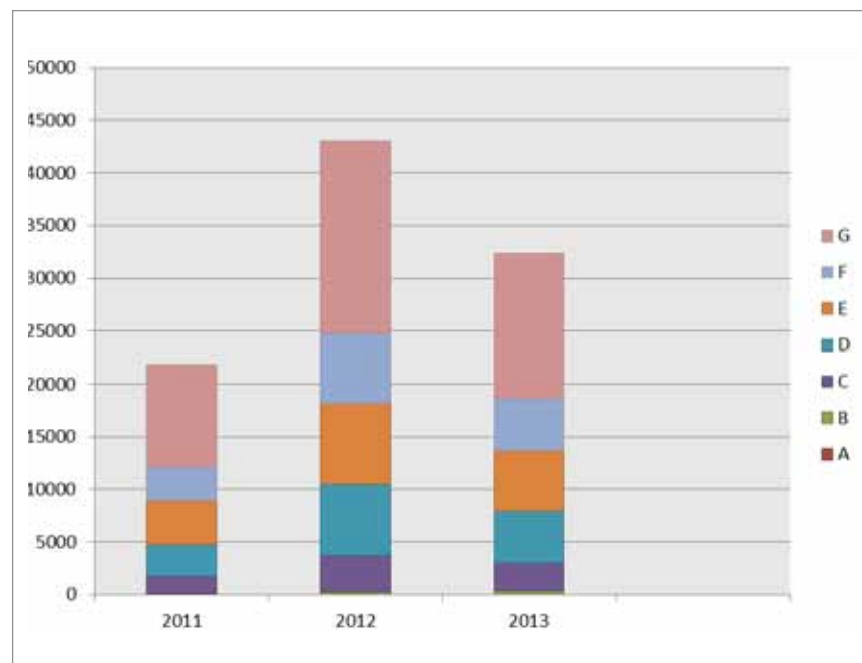
► EPB-eisen:

- strengere door de passiefnorm ingegeven eisen vanaf 2015 voor nieuwe woningen, kantoren en scholen;
- uitgifte van meer dan 1.400 certificaten voor nieuwe wooneenheden waaronder 2 met A-label;

VERDELING VAN DE LABELS VAN DE RESIDENTIËLE EPB-CERTIFICATEN

AANTAL UITGEGEVEN RESIDENTIËLE CERTIFICATEN PER KLASSE

► **verbetering van de tools die ter beschikking worden gesteld van de erkende professionals:**

- certificatiesoftware voor openbare gebouwen;
- software voor de berekening van de energieprestaties van nieuwe gebouwen;
- beheertools voor de EPB-attesten van periodieke controle van de verwarmingsketels;
- beheertools voor de EPB-attesten van periodieke controle van de klimaatregelingsystemen;

► **EPB-certificatie van bestaande gebouwen:**

- uitgifte van 160 certificaten voor bestaande kantoorgebouwen;
- beheer van meer dan 32.000 certificaten voor bestaande woningen:
 - 40% van de EPB-certificaten voor bestaande woningen hebben label G;
 - 15 certificaten met label A en 321 certificaten met label B werden uitgegeven;
- van de 1.270 erkende residentiële certificateurs heeft 36% meer dan 10 certificaten uitgegeven en is 30% niet actief;

► **EPB-verwarming en -klimaatregeling:**

- publicatie van de gids 'Efficiënt verwarmen' voor particulieren;
- erkenning van de eerste klimaatregelingscontroleurs;
- beheer van bijna 2.000 verwarmingsattesten (oplevering en periodieke controle).

Aantal erkende certificateurs (exclusief de erkende zonder KBO) eind 2013: **1.270**.

Aantal erkende certificateurs die ten minste 1 certificaat hebben opgemaakt in 2013: **887**.

Aantal erkende certificateurs die meer dan 10 certificaten hebben opgesteld in 2013: **463**.

5.3 DE BEVORDERING VAN ENERGIE-EFFICIËNTIE EN VAN DUURZAAM BOUWEN

Leefmilieu Brussel heeft zich ertoe verbonden om goede praktijken op het vlak van energieverbruik en de ontwikkeling van duurzaam bouwen te bevorderen, onder andere via een netwerk van gewestelijke facilitatoren, deelname aan beurzen, opvolging van het Brusselse systeem van energiepremies en de Plannen voor Lokale Actie voor het Gebruik van Energie (PLAGE).

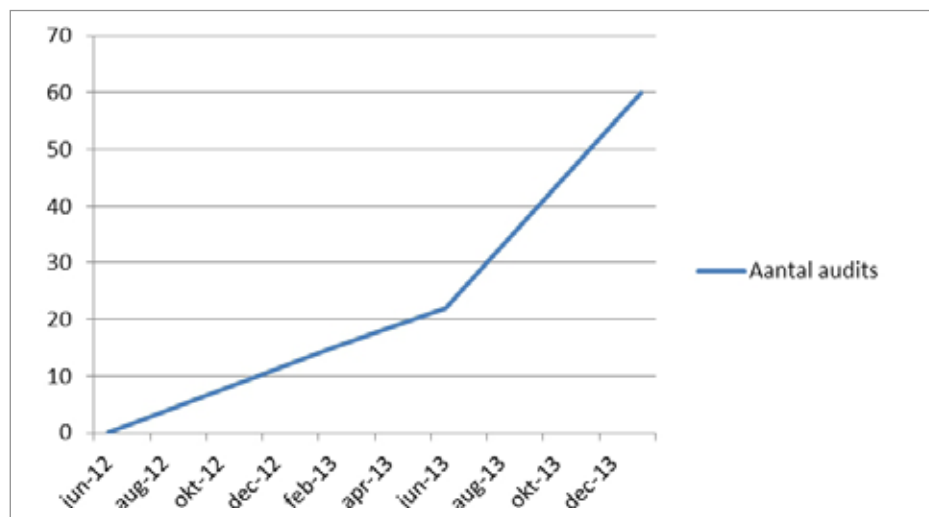
Op 15 januari 2013 werden, sinds het 'MV-audit'-besluit werd aangenomen, 60 audits ingediend. Hoewel tussen juni 2012 en juni 2013 slechts een twintigtal audits werden ingediend, werden er de laatste 6 maanden een veertigtal ingediend. Dat wijst op een versnelling of een inhaalbeweging van de ingediende audits.

Deze audits gaven aanleiding tot het opstellen van iets minder dan 20 bij de vergunningen te voegen actieplannen (de andere waren nog niet uitgereikt).

Herleid tot 40 audits kunnen we zeggen:

- dat de geauditeerde oppervlakte groter is dan een miljoen m² gebouwoppervlakte, d.i. het equivalent van meer dan 100 hectare (1.070.148 m²);
- deze oppervlakten of gebouwen aanleiding gaven tot een verbruik van 186 GWh per jaar met verrassend genoeg meer energieverbruik op basis van elektriciteit, meer bepaald 55% van het totale verbruik.

Deze audits (40) gaven aanleiding tot auditactieplannen (en niet tot in de MV opgenomen actieplannen) die op termijn (4 jaar) een energiebesparing van meer dan 22 GWh per jaar —of het equivalent van het verbruik van 1.400 woningen— mogelijk moeten maken. Dit komt neer op een gemiddelde vermindering van het energieverbruik met 12%. Door die audits kan ook een vermindering van de uitstoot van broeikasgassen met meer dan 10 kiloton CO₂-equivalent per jaar (10.074.864 kg CO₂) worden behaald.

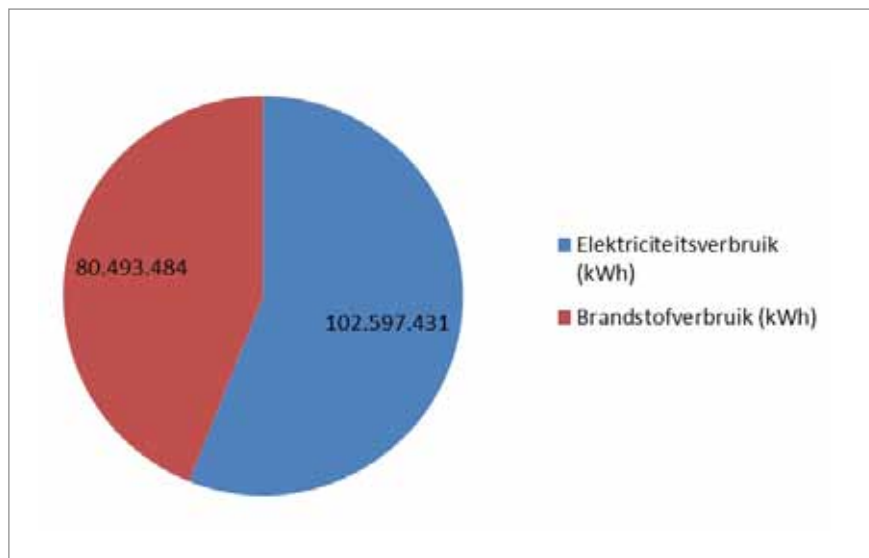
AANTAL
AUDITS

DE ENERGIEAUDIT BIJ GROOTVERBRUIKERS

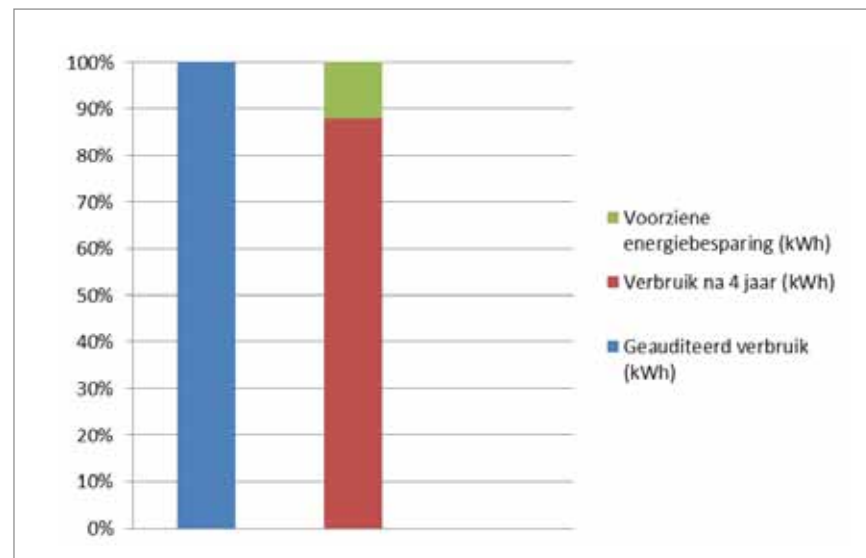
De vermindering van het energieverbruik van gebouwen blijft een aanzienlijke uitdaging. Naast de normen die van toepassing zijn op nieuwe gebouwen, werden er ook nieuwe normen opgesteld voor bestaande gebouwen die veel energie verbruiken. Zo moeten grote tertiaire gebouwen en industriële sites die veel energie verbruiken, sinds 2012 een audit laten verrichten bij een vernieuwing of verlenging van een milieuvergunning 1B. Dat betekent dat bestaande technische installaties en gebouwen (behalve woningen) onderworpen zullen worden aan energie-efficiëntieregels in verhouding tot hun potentieel. Deze nieuwe maatregel werd uitvoerig gecommuniceerd naar de vergunninghouders, de bedrijfsweld en de energiespecialisten toe.

ENERGIEVERBRUIK

VERBRUIK

Begeleiding van particulieren

In samenwerking met het Energiehuis (MEH) organiseerde het Instituut meerdere acties, evenementen en projecten om particulieren aan te zetten tot duurzaam bouwen (zie "Communicatie").

Ook kunnen de burgers via een lening met een intrestpercentage van 0% ("Brusselse groene lening") financiële steun krijgen voor de verwezenlijking van energiebesparende werkzaamheden in hun woning.

Doel van het **Energiehuis (MEH)** is de Brusselse gezinnen:

- ▶ **permanent informatie en advies te verstrekken** inzake rationeel energiegebruik (REG), ecoconstructie (ecologisch materiaal, groendaken...), hernieuwbare energie, reglementering en werkzaamheden ter verbetering van de energie- en milieuprestatie van de woningen;
- ▶ **proactief te begeleiden via huisbezoeken** rond dagelijkse gewoontes en beheer van de installaties, de identificatie van eenvoudig uit te voeren energierenovatiwerkzaamheden, door kleine rechtstreekse interventies, en desgevallend controle op de correcte uitvoering van de werkzaamheden en hun impact op het verbruik;
- ▶ **zowel technisch, administratief als financieel te begeleiden.**

Het Huis bestaat uit een overkoepelend orgaan (Leefmilieu Brussel) en plaatselijke structuren die afzonderlijk en autonoom voor hun beheer instaan; ze hebben de juridische vorm van een vereniging zonder winstoogmerk (vzw). In 2013 kregen de 6 voorziene lokale structuren financiële ondersteuning voor de organisatie van hun diensten en activiteiten.

De vijf kantoren die sinds mei 2013 open zijn voor het publiek zijn, ingedeeld per zone:

- ▶ West (Sint-Agatha-Berchem/Ganshoren/Jette/Koekelberg/Molenbeek): Leon Theodorstraat 151 in Jette;
- ▶ Zoniën (Oudergem/Ukkel/Watermaal-Bosvoorde): Payfa-Fosseprezplein 13 in Watermaal-Bosvoorde;
- ▶ Zuid (Anderlecht/Vorst/Sint-Gillis): Van Volxemlaan 387/1 in Vorst;
- ▶ Montgomery (Etterbeek/Sint-Lambrechts-Woluwe Sint-Pieters-Woluwe): Sint-Lambrechts-Woluwelaan 35 in Sint-Lambrechts-Woluwe;
- ▶ Noord (Schaarbeek, Evere, Sint-Joost): Koninginneplein 6 in Schaarbeek.

De zesde vestiging, de plaatselijke structuur Centrum (Brussel/Elsene) zal vanaf maart 2014 toegankelijk zijn voor het publiek (Kernstraat 38 in 1000 Brussel). Elk team bestaat uit vier tot vijf personen (architecten, eco-adviseurs, sociaal assistenten...).

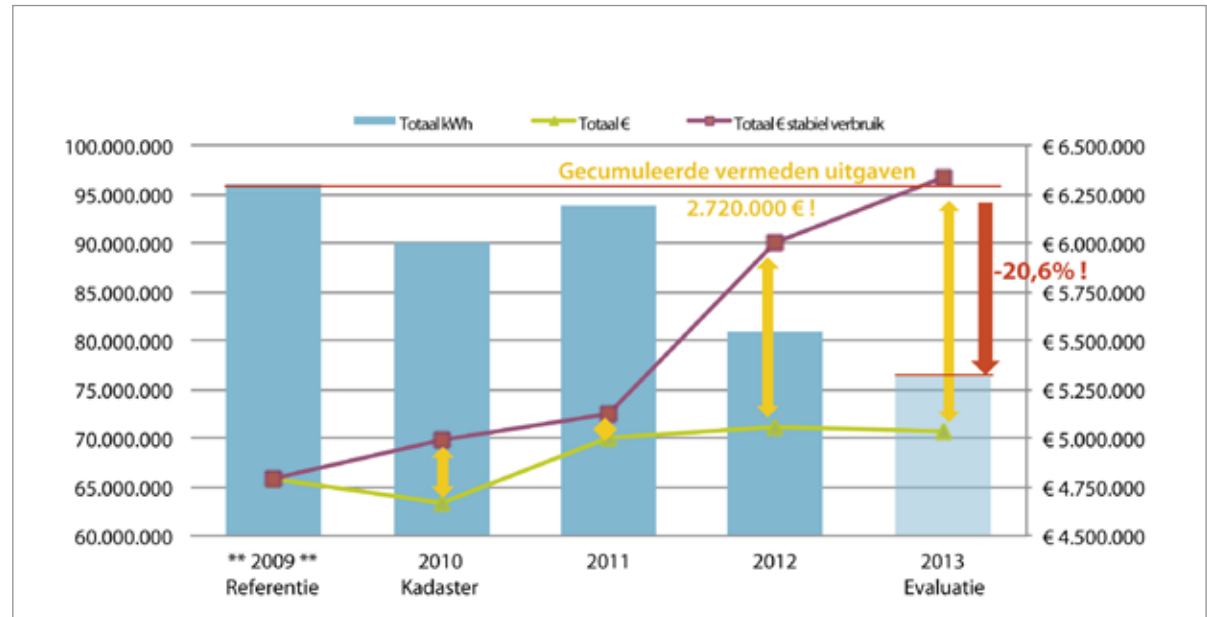
Sinds de opening verleenden de Energiehuizen al meer dan 1.000 begeleidingsdiensten, hoewel ze tot medio december 2013 als proefproject werkten om hun diensten te testen en te verfijnen. Die dienstverlening omvatte ook ongeveer 600 huisbezoeken.

GENORMALISEERD BRANDSTOFVERBRUIK VAN PLAGE VOOR SCHOLEN

Begeleiding van professionals

Leefmilieu Brussel biedt professionals een brede waaier van diensten en efficiënte instrumenten ter verbetering van de energiesituatie en de duurzaamheid van gebouwen en trekt aanzienlijke bedragen uit als steun aan voorbeeldacties. Voor 2013 vermelden we graag:

- ▶ de coördinatie van verschillende acties om de passiefnorm (zie EPB 2015-besluit) begrijpelijk en toegankelijk te maken en tegelijk de professionals te sensibiliseren voor zo hoog mogelijke energie-efficiëntie voor gebouwen en hen stimuleren om zich voor te bereiden op de verplichting die is ingegeven door de passiefnorm;
- ▶ de gecentraliseerde organisatie van promotieacties met het oog op het verstrekken van informatie: verhoogde zichtbaarheid verlenen aan onze acties, diensten, tools en resultaten op het gebied van duurzaam bouwen, organisatie van bezoeken aan sites van voorbeeldgebouwen, lancering van de promotie van de nieuwe online gids Duurzame Gebouwen, lancering van kwantitatieve en kwalitatieve studies om de kennis van onze doelgroepen te verbeteren, organisatie van evenementen zoals het evenement PLAGE voor scholen of het evenement voor de laureaten van de voorbeeldgebouwen, bijwerken van een online uitwisselingsplatform voor de energieverantwoordelijken van de verschillende PLAGE, deelname aan beurzen...;
- ▶ de voortzetting van de **Plannen voor Lokale Actie voor het Gebruik van Energie (PLAGE)** door de beheerders

van de vastgoedparken in 11 socialehuisvestingsmaatschappijen (goed voor 23.000 woningen met een totale oppervlakte van om en bij de 1,8 miljoen m²), en 110 schoolgebouwen (goed voor 33.000 leerlingen en ongeveer 550.000 m²) die tot de 6 netwerken van het leerplichtonderwijs behoren;

- ▶ de verplichte invoering van een PLAGE voor openbare gebouwen van meer dan 50.000 m² en voor private gebouwen van meer dan 100.000 m²;
- ▶ de verderzetting van de **“Dienst Facilitator duurzame gebouwen”** (bijna 3.000 oproepen in 2013) op-

gebouwd uit een eerste lijn van algemene adviseurs, die kunnen rekenen op de steun van specialisten om meer gerichte vragen met betrekking tot verschillende sectoren/domeinen te beantwoorden (EPB, tertiaire sector, collectieve huisvesting, warmtekrachtkoppeling, hernieuwbare energie, eco- en passiefbouw);

- ▶ de lancering van de 5de projectoproep voor het ontwerp en de bouw van voorbeeldgebouwen, goed voor een oppervlakte van 148.000 m² verspreid over 37 weerhouden projecten.

Inzake hernieuwbare energie en warmtekrachtkoppeling:

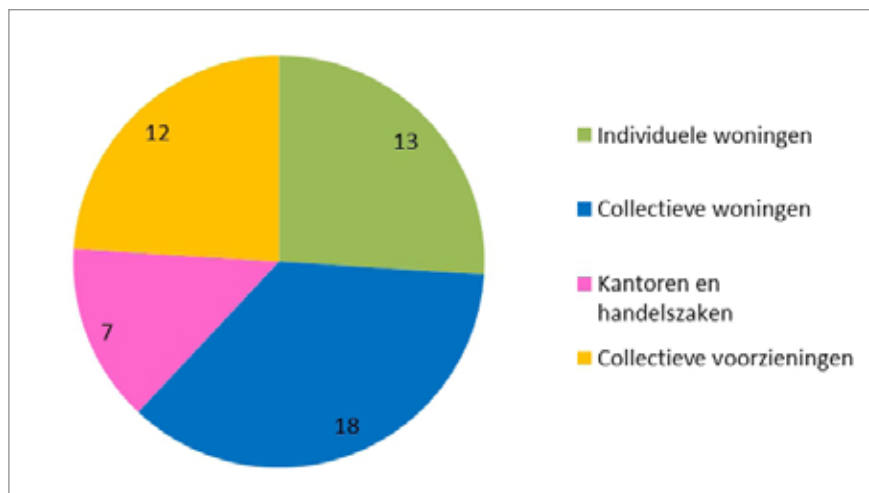
- ▶ de kwalitatieve analyse en **de monitoring van verschillende grote systemen hebben vrij verrassende resultaten opgeleverd**. Er werden windmetingen uitgevoerd over een periode van 6 maanden tot een jaar. De resultaten zijn veelbelovend voor de installatie van kleine windmolens in het Gewest. De conclusies van deze studies zullen worden gebruikt in het kader van promotie voor de doelgroep van professionals;
- ▶ er werd een fotovoltaïsche campagne **gevoerd om particulieren en professionals gerust te stellen over de stabiliteit van de regeling van de groenestroomcertificaten waarbij de investering over 7 jaar wordt terugverdiend**.

Ten slotte verleent Leefmilieu Brussel financiële steun aan verschillende vzw's, studiebureaus, instellingen, federaties, enz. van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest om Leefmilieu Brussel te positioneren als actieve partner in energie- en duurzame projecten.

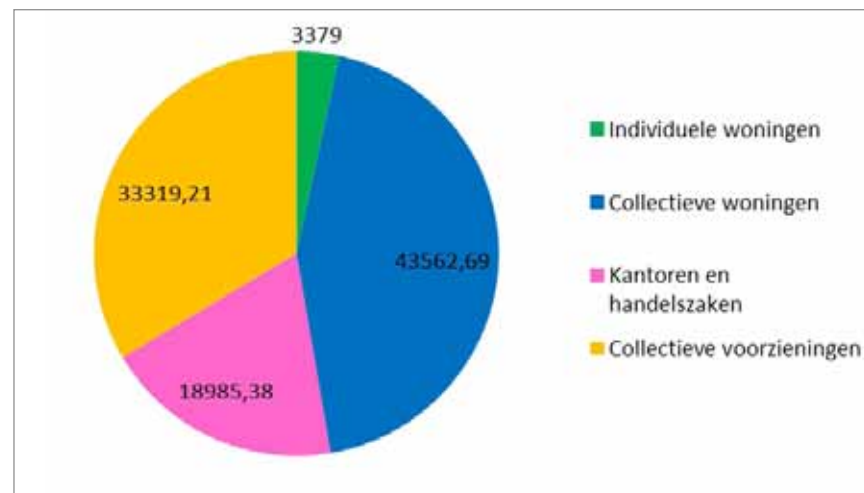
In het kader van een overeenkomst tussen de BGHM en Leefmilieu Brussel die tot doel heeft de BGHM klaar te stomen om te voldoen aan de ambitieuze EPB-doelstellingen van 2015, leverde Leefmilieu Brussel steun in de vorm van informatie, opleiding en technische bijstand door middel van bezoeken aan vestigingen, seminars, opleidingen en deskundige begeleiding via de dienst van de facilitator Duurzame Gebouwen. De balans van deze overeenkomst was heel positief. Via de facilitatordienst wordt aan werving gedaan om na te gaan of eventuele samenwerking met andere openbare instellingen mogelijk is.

VERDELING VAN DE WEERHOUDEN DOSSIERS VOOR 2013
PER BESTEMMING

VERDELING VAN DE WEERHOUDEN OPPERVLAKKEN VOOR 2013
PER BESTEMMING

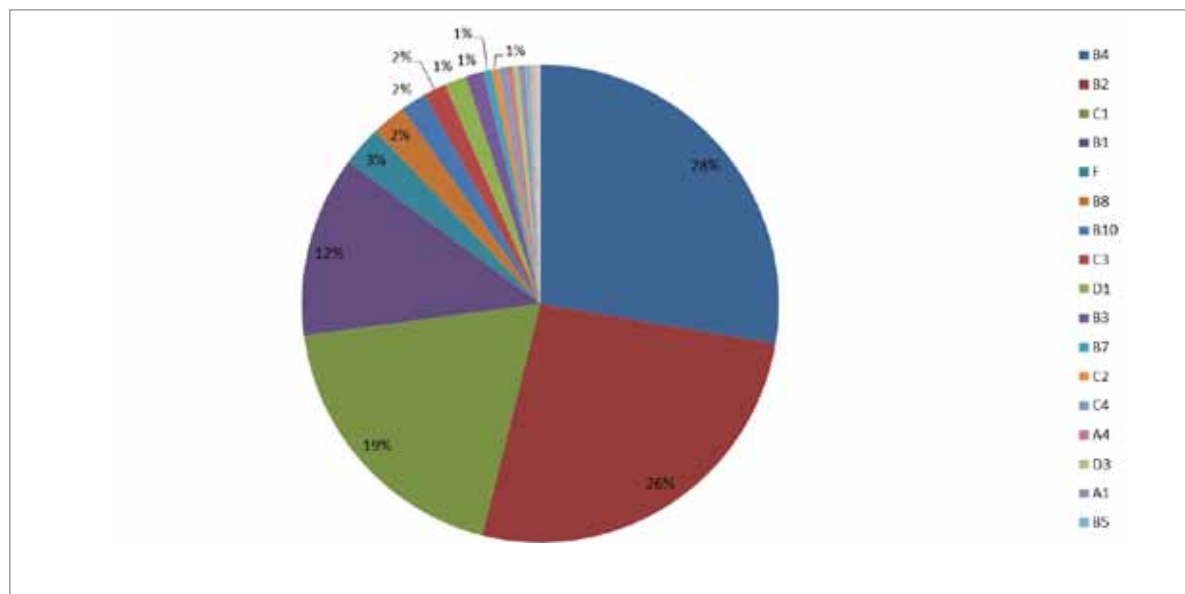

De premies

Via de budgetten voor “energiepremies” werden eco-efficiënte investeringen ook in 2013 verder gesteund.

De energiepremies zijn het uithangbord van het Brusselse energiebeleid. Deze investeringssteun informeert en moedigt de Brusselaars aan om de beste keuzes op het gebied van energie-efficiëntie te maken bij de renovatie van gebouwen. Door middel van de gegevens die op basis van de behandeling van de aanvragen worden verzameld, levert het departement ook informatie voor de strategische denkcoëfening die wordt gevoerd om het Gewest in staat te stellen zijn geïntegreerde ‘Lucht-Klimaat-Energie’-doelstellingen te halen tegen 2020, 2030 en 2050.

VERDELING VAN HET BUDGET 2013 PER PREMIETYP

DE ENERGIEPREMIES IN CIJFERS

	2013	2012
Aantal ontvangen aanvragen	21.318	18.627
Aantal behandelde aanvragen	21.663	18.405
Die werden toegekend	18.520	16.386
Die werden geweigerd	3.143	2.019
Aantal klachten	627	334
	Budget	Budget
Aantal betaalde aanvragen	15.170	13.787
Bedrag	22.401.506 €	12.352.654 €

In 2013 was het ‘premie’-budget vroegtijdig opgebruikt. De beslissing om de premies 2013 (gedeeltelijk) stop te zetten werd in juni 2013 bekendgemaakt en is op 1 juli in werking getreden. Er werd beslist om aanvragers die hun werken vóór 1 juli 2013 waren gestart niet te benadelen en die aanvragen dus tot 31 oktober 2013 te aanvaarden. In de loop van het jaar werden 3 indieningspieken opgetekend. De eerste piek komt overeen met de einddatum voor het indienen van een premieaanvraag tegen de voorwaarden van 2012. De volgende pieken zijn het gevolg van de aankondiging van de stopzetting van de energiepremies 2013, respectievelijk de einddatum van indiening na de aankondiging van de stopzetting en van de einddatum van de tolerantieregeling.

Bij het uitwerken van de premiereregeling voor 2014 werd dus beslist om het bedrag van bepaalde premies in sterke mate aan te passen om de voortdurende aanvraag van premies over een volledig jaar aan te kunnen. Er werd een tool ontwikkeld om het bedrag van de premies te berekenen in functie van het beschikbare budget.

De beheerdatabase van de premies werd aangepast en verbeterd.

Er werd een wekelijks rapporteringssysteem ontwikkeld, alsook indicatoren waarmee de prestaties van het departement kunnen worden gecontroleerd en waarmee kan worden geanticipeerd op indieningspieken en op de verwerkingstijd die nodig is om die pieken op te vangen.

5.4 VRIJGEMAAKTE ELEKTRICITEITS- EN GASMARKTEN

De vrijmaking van de gas- en elektriciteitsmarkt is op 1 januari 2007 in werking getreden. In 2009 keurde de Europese Unie een reeks maatregelen goed, die zijn opgenomen in het 'Derde Energiepakket', dat de contouren van die markten uittekent, meer bepaald wat de bescherming van de afnemers en de taken van de regulatoren betreft. Zo is Brugel het onafhankelijk organisme dat deze rol op zich neemt. Het vastleggen en de algemene coördinatie van het beleid met betrekking tot de gas- en elektriciteitsmarkt blijft een opdracht van Leefmilieu Brussel.

In die context trokken verschillende acties in 2013 de aandacht:

- ▶ voorzitterschap van de werkgroep over slimme meters binnen het overlegplatform voor Energie tussen de federale Staat en de Gewesten (ENOVER);
- ▶ voorstelling en verdediging bij de Europese Commissie van het Belgisch gemeenschappelijk standpunt over de invoering van slimme meters;
- ▶ secretariaat van en deelname aan de Raad van Gebruikers van Elektriciteit en Gas, die verschillende actoren groepeerd actief op de gas- en elektriciteitsmarkten: vertegenwoordigers van de verbruikers, vertegenwoordigers van de gewestelijke raden, vertegenwoordigers van de professionele gas- en elektriciteitsactoren, enz.;
- ▶ samenwerking met verschillende actoren van de energiemarkt buiten de Raad van Gebruikers;
- ▶ samenwerking met BRUGEL, de distributienetbeheerder (SIBELGA) en de gewestelijke transmissienetbeheerder (ELIA);
- ▶ vertegenwoordiging binnen de Algemene Raad van de CREG (de federale regulator) en deelname aan verschillende werkgroepen;
- ▶ opstellen van wetteksten (besluiten inzake toekenning, handhaving of schrapping van leveringsvergunningen, enz.);
- ▶ subsidie aan de OCMW's voor het verstrekken van openbare diensten betreffende sociale begeleiding inzake energie;
- ▶ subsidie voor de organisatie en het beheer van een informatiecentrum over de elektriciteits- en gasmarkt voor alle doelgroepen, met bijzondere aandacht voor kwetsbare gezinnen (InforGasElek);
- ▶ verdere organisatie van opleidingen-debatten rond de thema's vrijmaking van de markten, sociale energiebegeleiding, rationeel energiegebruik en gezondheid voor maatschappelijk werkers;
- ▶ omkadering en doorvoering van Sociale Begeleiding inzake Energie (SBE) door maatschappelijk werkers.

6 COMMUNICATIE

6.1 DE PROFESSIONALISERING

Het voornaamste doel van de communicatieacties van Leefmilieu Brussel blijft te komen tot een gedragswijziging en engagement van de burger, de mogelijkheid voor eenieder om te streven naar een betere omgeving en een betere levenskwaliteit. Dat alles door middel van een interactieve, ludieke, positieve en niet-moraliserende communicatie.

Sinds enkele jaren kan Leefmilieu Brussel rekenen op de diensten van communicatiespecialisten (communicatieconsultant, creatief bureau, enz.) voor het ontwerp en de uitvoering van de communicatiecampagnes voor het grote publiek. Door deze formule konden we al onze acties een grotere samenhang en een eenvormige stijl meegeven.

6.2 TOEGANG TOT INFORMATIE

Net als de voorgaande jaren zorgde Leefmilieu Brussel voor een permanente toegang tot milieu-informatie.

De dienst Info-Leefmilieu

Deze dienst zette zijn rol als eerstelijnsinformatiedienst van het Instituut inzake leefmilieu en energie voort. Het aantal oproepen (31.675) en vragen via mail (13.232) naderen de kaap van 45.000 informatieaanvragen. 64% van de vragen gaat over energie. De dienst Info-Leefmilieu wordt het meest geraadpleegd door particulieren (87%).

De website

Afgezien van het dagelijkse beheer van de website van Leefmilieu Brussel, werd in 2013 een algemene denkoefening gevoerd om de website te verbeteren en een krachtiger beheerssoftware aan te kopen. De ontwikkeling van de software werd eind 2013 aangevat en zal in de lente van 2014 worden afgerond.

De website fungeerde tevens als basis voor het elektronisch verspreiden van informatie d.m.v.:

- ▶ het versturen van een maandelijks nieuwsbrief voor particulieren;
- ▶ het maandelijks versturen van een nieuwsbrief voor professionals;
- ▶ het bijwerken van de **Facebook-, Twitter- en LinkedIn-**accounts;
- ▶ de verzending van specifieke mailings (meer bepaald ter promotie van opleidingen en seminars).

Er werd nieuwe inhoud toegevoegd aan de site, zoals:

- ▶ applicatie om een groene ruimte te reserveren voor een evenement;
- ▶ moestuinpagina's voor de scholen;
- ▶ pagina over de bodeminventaris met kaart;
- ▶ nieuwe parkeerverplichtingen;
- ▶ openbare raadpleging over het waterbeheerplan;
- ▶ ...

De in 2011 gelanceerde website “duurzaamstad.be” kende nieuwe ontwikkelingen, met name om de kandidatuur van Brussel als “Groene Hoofdstad van Europa 2015” te promoten.

Verder ontwikkelde Leefmilieu Brussel ook de website www.recepten4seizoenen.be. De klassieke website van de smartphoneapplicatie voor seizoensfruit en -groenten werd in april 2013 gelanceerd. Net als de applicatie heeft de site tot doel om de consumptie van plaatselijk geteelde seizoensproducten te bevorderen (die niet in verwarmde serres worden gekweekt).

Er werd [een engagementtool](#) ontwikkeld om de mensen in het kader van de Europese Week van de Afvalvermindering aan te zetten tot handelingen die hun afvalproductie verminderen.

Leefmilieu Brussel ontwikkelde ook een applicatie en een website over de groene ruimten van het Gewest, www.brussels-gardens.be. Deze tools werden gepromoot in het kader van een grote sensibiliseringscampagne die tijdens de zomer van 2013 werd gevoerd en zijn bedoeld om het publiek uitgebreider te laten kennismaken met de natuur in Brussel en de Brusselaars zin te geven om de natuur te beschermen. In 2014 zullen deze tools een tweede ontwikkelingsfase doorlopen.

Tot slot werd eind 2013 een animatie ontwikkeld om de evolutie van de Staat van het Leefmilieu op een ludieke en voor iedereen toegankelijke manier voor te stellen. Deze animatie zal begin 2014 online worden geplaatst.

De publicaties

In 2013 verschenen heel wat publicaties voor het sensibiliseren of ondersteunen van evenementen van het Instituut:

- ▶ meer dan 18.300 abonnees ontvingen het tijdschrift “Mijn stad onze planeet”; alle Brusselse gezinnen kregen een speciaal nummer over het thema “Brussel, groene stad” in hun bus;
- ▶ heel wat folders, brochures, boekjes, technische fiches, enz. ter ondersteuning van de acties en evenementen die plaatsvonden in 2013, werden gepubliceerd of geactualiseerd;
- ▶ eind 2013 werd **een kalender 2014** gedrukt rond het thema “Het leefmilieu gaat de strijd aan met de crisis”. Deze kalender werd geïllustreerd met vrolijke tekeningen van Pierre Kroll en is bedoeld om het publiek te sensibiliseren en op een humoristische manier tips te geven.

Lijst van de nieuwe publicaties van 2013:

- ▶ Voeding en leefmilieu: 100 tips om lekker, milieuvriendelijk én gezond te eten;
- ▶ De milieu- en energieadministratie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest;
- ▶ Europese Week van de Afvalvermindering;
- ▶ Honden welkom in onze parken;
- ▶ Rustig wonen in Brussel: 100 tips om zich te beschermen tegen lawaai en er geen te maken;
- ▶ Energiepremies en goedkope leningen om uw woning te renoveren – 2013;
- ▶ 2013 – Opleidingen ‘Duurzaam bouwen’ voor professionals;
- ▶ Regionale Cel voor Interventie bij binnenhuisvervuiling.

Die publicaties worden proactief of op vraag verspreid. Verder werden meer dan 58.000 brochures, folders en/of informatiebladen onder de bevolking verspreid via 25 presentatierekken in de gemeenten en op andere strategische plaatsen.

De ondernemingen konden blijven rekenen op hun driemaandelijkse tijdschrift “Leefmilieu Brussel News voor professionals”. Leefmilieu Brussel blijft altijd zoeken hoe het zijn publiek zo goed mogelijk kan bereiken en sensibiliseren en liet een enquête over de perceptie en de tevredenheid van de publicaties voor professionals uitvoeren door een peilingbureau. De enquête ging in het bijzonder over het driemaandelijkse tijdschrift Leefmilieu

Brussel News en de maandelijkse nieuwsbrief E-news. Uit de resultaten bleek een hoge mate van tevredenheid over deze informatiekkanalen. Ze leverden ook denksporen op om de kwaliteit van onze communicatie nog te verbeteren.

Eind 2013 werd een overheidsopdracht uitgeschreven voor eenzelfde type van enquête maar ditmaal wat betreft de tevredenheid over de publicaties voor het grote publiek. Deze opdracht wordt begin 2014 gegund.

6.3 DE CAMPAGNES, ACTIES EN EVENEMENTEN

Er werden verschillende informatie- en bewustmakingscampagnes gevoerd rond drie hoofdthema's.

“Brussel, Duurzame Stad”

Er werden verschillende acties uitgewerkt om Brussel te promoten als “duurzame stad”. De belangrijkste was de ondersteuning van de kandidatuur van Brussel als “Europese groene hoofdstad 2015” via de organisatie van een evenement (ideeënboom), het onthalen van de Expédition Végétale (Plantenexpeditie) van Nantes (Europese groene hoofdstad 2013), het posten van nieuwsberichten op de sociale media, het uitwerken van video's, brochures, persacties...).

Leefmilieu Brussel voert al verschillende jaren een groot aantal acties om de specifieke milieu-uitdaging van een modern stadsgewest aan te gaan. Bedoeling is dat Brussel de komende jaren uitgroeit tot een toonaangevende stad op het gebied van duurzame ontwikkeling. De acties betreffen verschillende domeinen: energiebesparing, vermindering van de broeikasgassen, groene ruimten, biodiversiteit, mobiliteit, lucht- en waterkwaliteit... Het gaat om de levenskwaliteit van de inwoners en solidariteit met de toekomstige generaties. Ook wil Brussel zijn verantwoordelijkheid nemen als internationale hoofdstad die een voorbeeldrol wil spelen. Het biedt ook een aanzienlijk jobpotentieel en een kans om het internationaal imago van het Gewest te promoten.

Naast goede resultaten kon Brussel op Europees niveau een unieke ervaring delen: een sociale benadering van het gevoerde beleid en de mogelijkheid om snel veranderingen door te voeren. Als Europese Hoofdstad kan Brussel ook heel wat kansen benutten om contacten op internationaal niveau te leggen. Al die verworvenheden en sterktes werden gebundeld in een gewestelijk plan voor duurzame ontwikkeling en tonen aan dat om het even welke stad kan streven naar een betekenisvolle verbetering van zijn milieuresultaten, en dat dit niet alleen het voorrecht is van steden die kunnen bogen op een lange 'milieugeschiedenis'.

Om die redenen stelde Brussel zich opnieuw kandidaat voor de titel van 'Europese Groene Hoofdstad 2015'. Brussel eindigde tweede (na Bristol). Er werden nog andere acties gevoerd om Brussel als 'Duurzame Stad' te promoten. Zo werden **7.500 moestuinkits verdeeld die verschillende, gemakkelijk te kweken zaden bevatten** en een brochure met uitleg over hoe thuis een moestuin aan te leggen, zelfs in kleine ruimten.

“Duurzame gebouwen”

Leefmilieu Brussel lanceerde een hele rits acties die de inwoners van Brussel niet alleen informeerden over alle hulp- en steunmaatregelen die hen ter beschikking worden gesteld (informatie over de **energiepremies en de Brusselse groene lening**, promotie van de projectoproep “**Voorbeeldgebouwen**”), maar ook over hun plichten (informatie over de wetgeving in verband met de **energieprestatie van gebouwen (EPB)**).

“Duurzame consumptie”

Leefmilieu Brussel herlanceerde de twee hoofdacties van 2012, met name 2 mediacampagnegolven om duurzame voeding te promoten en een campagne die de burgers ertoe aanzet om minder weg te gooien in het kader van de 5e uitgave van de “Europese Week van de Afvalvermindering” (EWAV).

In 2013 werd ook het **eco-irisproject** voortgezet in twee proefwijken van Brussel (in Vorst en Schaarbeek). De eco-iris is een complementaire munt die men kan verkrijgen door milieuvriendelijk te handelen en die in de winkels van de respectieve wijken gebruikt kan worden. Daarnaast werden verschillende acties op het getouw gezet om te sensibiliseren voor duurzame consumptie. Zo werd de **Week zonder pesticiden gepromoot in samenwerking met het Waals Gewest**.

Diverse acties

Heel wat acties waren erop gericht gedragswijzigingen op tal van vlakken uit te lokken.

Zo kwamen er inzake **luchtvervuiling** een nieuwe preventieve campagne en een nieuwe waarschuwingscampagne in geval van **verontreinigingspieken** (systeem met waarschuwingen via sms en e-mail, site www.pollutiepiek.be, e-mailing naar professionals, persartikelen, berichten voor de wisselborden (Variable Message Signs – VMS) van de Mobiris-tunnels, radiogeleide aankondigingen...).

Op het vlak van geluidshinder werden in 2013 de Gentlemen Nachtraven opgericht. Dat zijn straatartiesten die rondtrekken in de uitgaansbuurten van de Hoofdstad om nachtraven ervan bewust te maken dat feesten ook kan zonder hinder voor de omwonenden.

Wat **energie en duurzaam bouwen** aanbelangt, stonden in 2013 volgende acties in de kijker:

- ▶ financiële steun voor meerdere verenigingen die zich toeleggen op het informeren en sensibiliseren van gezinnen voor rationeel energiegebruik en voor duurzaam bouwen;
- ▶ deelname aan de Europese Week van de Duurzame Energie (EUSEW), aan de Revolve-tentoonstelling over hernieuwbare energie die in dat kader werd georganiseerd, en nominatie van de PLAGE-projecten voor de EUSEW Awards en voor de ManagEnergy Awards, wat leidde tot positieve artikels over Leefmilieu Brussel en zijn acties in de Europese pers;
- ▶ actieve deelname aan de Ecobouwers Opendeur, waarop 931 Brusselse deelnemers 33 huizen in Brussel konden bezoeken. Het ging daarbij om nieuwe of gerenoveerde voorbeeldgebouwen, passiefgebouwen of gebouwen met hoge energie-efficiëntie;
- ▶ promotie bij architecten van de opleidingen en seminars over duurzaam bouwen en sensibilisering voor de passiefnorm via advertenties of advertorials in gespecialiseerde tijdschriften (A+, Architrave);
- ▶ opening van vijf plaatselijke kantoren van het MEH (Maison de l'Énergie – Energiehuis) en al meer dan 1.000 begeleidingsdiensten die werden verleend;
- ▶ organisatie van de projectoproep Voorbeeldgebouwen 2013, van de huldigingsavond van de laureaten en van de tentoonstelling van hun projecten, die meer dan 600 bezoekers lokte;

▶ aanwezigheid op een stand op de Passiefbeurs, de Energiebeurs en Batibouw 2013...

Wat de **bevordering van de biodiversiteit en de bescherming van de natuur** betreft, zette Leefmilieu Brussel zijn sensibiliseringsacties bij het grote publiek voort met onder meer de financiële ondersteuning van de vzw Natagora, voor de actie "Natuur in de tuin" (Week zonder Pesticiden, Wildeplantenbeurs...). We vermelden ook de Europese nacht van de Vleermuis die bij het publiek enorm in de smaak blijft vallen.

Er werden verschillende evenementen georganiseerd om de acties concreter te maken voor het publiek. Zo was er o.a. de ceremonie voor de prijsuitreiking aan de Ecodynamische Ondernemingen, de komst van de Aéroflorale in het kader van het Irisfeest, de persconferentie waarop de nieuwe applicatie over de groene ruimten van het Gewest werd voorgesteld, de Agenda 21-dag. De 14e editie van het Milieufeest brak alle aanwezigheidsrecords. Er wordt geschat dat het evenement 20.000 mensen op de been bracht. Het feest ging de strijd aan met de crisis en werd erg gesmaakt door het Brusselse publiek.

6.4 MILIEU- EN ENERGIE-EDUCATIE

Het milieu- en energie-educatieprogramma dat het Brussels Hoofdstedelijk Gewest voorstaat, is opgebouwd rond twee prioriteiten: kinderen sensibiliseren voor de grote milieuproblemen en de impact van educatieve activiteiten op het leefmilieu beperken.

Sinds 2010 verenigt “Rond de tafel voor NME” de verschillende actoren uit de sector, om te komen tot een beter gecoördineerde aanpak die sterker wordt verankerd in het onderwijs: werkgroepen die hulpmiddelen ontwikkelen, opleidingen... Sinds januari 2013 werden de volgende acties ondernomen:

- ▶ organisatie van een voor de directie bestemde dag over ‘NME’ door de Algemene Directie van het Leerplichtonderwijs (16 deelnemers);
- ▶ betrekken van het hoger onderwijs (lerarenopleiding) bij het proces;
- ▶ afwerking en publicatie van de werkzaamheden van de inspectie over de opname van NME in het officieel leerprogramma;
- ▶ organisatie van 4 NME-dagen die in oktober 2014 zijn gepland.

Milieueducatieprogramma en actie in partnerschap

Het milieueducatieprogramma functioneert o.a. via financiële steun aan de verenigingen actief binnen het domein milieueducatie. We vermelden: de vzw Tournesol-

Zonnebloem, de Kinderboerderij van Jette, Apis Bruoc Sella, de vzw Paard en Bos, de vzw “Le début des Haricots”...

Leefmilieu Brussel kent overigens ook wekerende subsidies toe aan de acties van “Réseau Idée” en “Green Belgium” om:

- ▶ projecten en pedagogische instrumenten, opleidingen en milieueducatiecentra te ontwikkelen;
- ▶ banden tussen alle actoren van milieueducatie te creëren (leerkrachten van alle niveaus, animatoren, opleiders, ouders, milieuraadgevers).

Sinds 2011 biedt een door Leefmilieu Brussel erkend expertisecentrum (vzw Coren) de besturen en de verantwoordelijken van de aankoopdiensten van de scholen opleidingen milieubeheer aan, ontwikkelt het beheer-instrumenten en begeleidt hen op verzoek.

In 2013 werd ten slotte ‘Bubble’ ingehuldigd, **het Netwerk van Brusselse scholen op de bres voor het milieu**. Iedereen die in het Brussels Gewest bezig is met NME kan aansluiten bij het netwerk en zo goede praktijken uitwisselen, andere gemotiveerde betrokkenen ontmoeten, nieuwe ideeën opdoen en toegang krijgen tot een overvloed aan relevante informatie om milieuprojecten tot een goed einde te brengen. In december 2013 telt het netwerk 123 leden. 85 ervan zijn leerkrachten of directeurs van scholen. Er zijn 95 Franstaligen en 28 Nederlandstaligen, wat neerkomt op 77% en 23%.

INTERGEWESTELIJKE SAMENWERKING

De samenwerkingsovereenkomst betreffende milieueducatie die de Franse Gemeenschap, het Waals Gewest en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest bindt en die op 10 november 2011 door de drie ministers-presidenten ondertekend werd, werd op 12 april 2012 door de verschillende regeringen goedgekeurd. Wat de integratie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in het Nederlandstalige proces betreft, werd beslist om de huidige situatie voort te zetten: nauwe samenwerking tussen het Vlaams Gewest, de VGC en Leefmilieu Brussel (met vertegenwoordiging van Leefmilieu Brussel in de 'Begeleidingscommissie MOS').

Pedagogische en beheerinstrumenten

Leefmilieu Brussel zoekt, ontwikkelt of herwerkt elk jaar pedagogische instrumenten toegespitst op specifieke milieudoelstellingen: moestuinen, energie, enz. voor leerkrachten die deze thema's samen met hun leerlingen wensen te verkennen.

Sensibiliseringscampagnes

De campagne "Jongeren keren het klimaat" wordt sinds 2008 in de Brusselse basis- en secundaire scholen aangeboden en kan onveranderd rekenen op een groot succes. Tijdens het schooljaar 2012-2013 bereikte die

In 2013 kwam er een heruitgave van de campagne "De goede gebaren voor mijn planeet" voor alle kleuterklassen en alle eerste leerjaren. De campagne liep in 91 scholen en 18.343 leerlingen kwamen ermee in contact.

Workshops en begeleidingen

In 2013 werd de **projectoproep "het leefmilieu in mijn school 2012/2013"** afgerond: scholen stellen hun eigen project rond 4 thema's (energie, geluid, afval en voeding) voor en worden zowel wat betreft methodologie als financieel ondersteund. 37 (van de 44 ingediende) projecten werden weerhouden, waarbij 19.545 leerlingen waren betrokken (van dat aantal kwamen er meer dan 5.000 in contact met projecten rond voeding en meer

dan 12.000 met projecten rond afval). De oproep werd opnieuw gelanceerd voor 2013/2014: 32 scholen werden geselecteerd (van de 44 dossiers) en 16.500 leerlingen zullen ermee in aanraking komen.

Daarnaast vonden rond dezelfde thema's workshops plaats (schooljaar 2012/2013 – 3.852 leerlingen; schooljaar 2013/2014: 191 workshops waarbij het thema voeding steeds meer succes oogst).

Vorming van scholen

Leefmilieu Brussel zette haar doelgerichte vormingen voor scholen voort: in 2013 werden 4 vormingen georganiseerd.

7 DE INTER- EN BOVENGEWESTELIJKE BETREKKINGEN

7.1 DE INTERGEWESTELIJKE BETREKKINGEN

Milieuvragen belangen alle grote activiteitensectoren van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest aan. Daarom onderhoudt Leefmilieu Brussel partnerschappen met de gemeentelijke en gewestelijke actoren en operatoren.

Zo is er regelmatig contact met de Gewestelijke Overheidsdienst Brussel (Bestuur Ruimtelijke Ordening en Huisvesting, Brussel Mobiliteit, Directie Externe Betrekkingen, Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse...) en met andere overheidsinstellingen (Brussels Agentschap voor de Onderneming, Haven van Brussel, de Gewestelijke Ontwikkelingsmaatschappij Brussel, de Gewestelijke Investeringsmaatschappij voor Brussel, de Maatschappij voor het Intercommunaal Vervoer te Brussel, het Centrum voor Informatica voor het Brussels Gewest, Gewestelijk Agentschap voor Netheid, de Brusselse Huisvestingsmaatschappij, de Brusselse Hoofdstedelijke Dienst voor Brandweer en Dringende Medische Hulp, Instituut ter Bevordering van het Wetenschappelijk Onderzoek en de Innovatie van Brussel, enz.).

Ook met de gemeenten werden verschillende samenwerkingsverbanden gesloten: ecoadvies, controle van de ondernemingen, overlegcommissies en acties ten gunste van duurzame ontwikkeling. Zowel met de beroepsverenigingen als met verschillende ngo's werd een partnerschap gesloten.

7.2 DE BOVENGEWESTELIJKE BETREKKINGEN

Wat de opvolging van de internationale en Europese politiek betreft, ging Leefmilieu Brussel in 2013 verder met het vertegenwoordigen, beschermen en behartigen van de belangen van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest op die plaatsen waar de Europese en internationale beslissingen op het vlak van milieu en klimaat worden voorbereid, met name in structuren zoals het Coördinatiecomité Internationaal Milieubeleid (CCIM) of het Directorate-General for the Environment (DGE), enz.

Wat de internationale en Europese actualiteit op milieuvlak in 2013 betreft:

- ▶ Leefmilieu Brussel is blijven deelnemen aan de gesprekken op Belgisch niveau voor de follow-up van de **Rio+20-Conferentie en het post-2015-raamwerk**. Het belangrijkste resultaat van Rio+20 was een akkoord over de formulering van Duurzame ontwikkelingsdoelstellingen op wereldniveau (parallel aan de Millenniumdoelstellingen die aflopen in 2015). Leefmilieu Brussel is in die context blijven pleiten voor een duurzame ontwikkelingsdoelstelling op wereldniveau in verband met duurzame steden;
- ▶ op Europees niveau coördineerde het Brussels Gewest – dat verantwoordelijk is voor de sturing van de gesprekken over het **7de Milieuactieprogramma** – de deelname van België aan de gesprekken die in november 2013 onder het Ierse voorzitterschap hebben geleid tot een akkoord voor een beslissing over het 7^e

Milieuactieprogramma met als titel *‘Goed leven, binnen de grenzen van onze planeet’*. Dat programma legt de grote prioritaire doelstellingen vast voor het Europese milieubeleid tegen 2020 en formuleert tegelijk de volgende visie voor 2050: *“In 2050 leiden we een goed leven, binnen de ecologische grenzen van onze planeet. Onze welvaart en onze gezonde natuurlijke omgeving zijn te danken aan een innovatieve kringlooeconomie waarin niets wordt verspild en waarin natuurlijke grondstoffen duurzaam worden beheerd en de biodiversiteit wordt beschermd, naar waarde geschat en hersteld”*;

- ▶ nog steeds op Europees niveau nam het Brussels Gewest voor het CCIM de sturing van twee andere dossiers in handen: de problematiek van het plastic afval (draagtasjes) en duurzame voeding;
- ▶ op klimaatvlak stond het jaar 2013 in het teken van de voorbereiding van de **Internationale Conferentie in Warschau** van 11 tot 23 november 2013. Leefmilieu Brussel nam deel aan de voorbereidende werkzaamheden en aan de Conferentie van Warschau zelf. De belangrijkste resultaten van deze Conferentie zijn: (1) het nemen van een beslissing waarbij aan alle partijen wordt gevraagd om de voorbereiding van hun toekomstige bijdragen tot het globaal akkoord van 2015 aan te vatten (of op te voeren); (2) het uitwerken van een internationaal mechanisme rond ‘verlies en schade’ ten gevolge van de klimaatverandering en (3) het nemen van een reeks beslissingen om de ontwikkelingslanden te helpen hun broeikasgassen die het gevolg zijn van ontbossing en aantasting van bossen, te verminderen.

België – en dus ook het Brussels Hoofdstedelijk Gewest – moet een aantal verplichtingen respecteren in verband met de financiering van internationale verdragen op milieu- en energievlak, zoals het OSPAR-verdrag voor de bescherming van het mariene milieu. De Brusselse bijdrage hieraan wordt beheerd door Leefmilieu Brussel en bedraagt ca. 70.000 EUR per jaar.

Inzake klimaat draagt het Gewest financieel bij aan het CDCF (Community Development Carbon Fund) van de Wereldbank, waardoor het broeikasgasuitstootkredieten kan vergaren bovenop de inspanningen die het Gewest op eigen grondgebied levert, en kan zo zijn verplichtingen op het vlak van CO₂-uitstoot nakomen.

Daarnaast droeg het Brussels Hoofdstedelijk Gewest bij tot de financiering van de strijd tegen de klimaatverandering in de ontwikkelingslanden.

In het kader van Fast Start (financiering 2010-2012) stemde het Brussels Hoofdstedelijk Gewest er in december 2012 uiteindelijk mee in om een bedrag van 1,2 miljoen euro te storten aan het Aanpassingsfonds en betaalde dat bedrag ook daadwerkelijk in juni 2013.

Over de bedragen die zullen worden vastgelegd in het kader van het traject naar langetermijnfinanciering (financiering vanaf 2020) en voor die financiering zelf, werd nog geen overleg gepleegd. Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest heeft echter in december 2013 al een nieuwe bijdrage gestort aan het Aanpassingsfonds voor een bedrag van 0,5 miljoen euro.

Leefmilieu Brussel zette in 2013 verschillende acties op het getouw in het kader van de indiening van de tweede **kandidatuur van Brussel-Hoofdstad voor de prijs van Europese Groene Hoofdstad**. Deze prijs, die voor het eerst in 2010 werd toegekend, wordt ieder jaar door de Europese Commissie toegewezen aan een Europese stad die verwezenlijkingen van belangrijke milieudoelstellingen op haar naam heeft staan en die zich ertoe verbindt in de toekomst naar een beter leefmilieu en duurzame ontwikkeling te streven. De Europese groene hoofdstad moet ook een toonbeeld zijn voor andere steden en goede praktijken bij de andere Europese steden in de hand werken.

In 2011 stelde het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zich voor het eerst kandidaat voor de prijs van Europese Groene Hoofdstad 2014. Gesterkt door de opgedane ervaring en de vijfde plaats in het algemeen klassement, besliste het Gewest om zich opnieuw kandidaat te stellen voor de editie 2015. Het technisch dossier bood een antwoord op de vragen van de Europese Commissie binnen 12 strikt afgebakende thema's en werd in oktober 2012 ingediend. Dit dossier werd aangevuld met een drietalige website over de Brusselse kandidaatstelling die deze toelicht aan de hand van een groot aantal concrete verwezenlijkingen. Een internationaal gereputeerde groep van deskundigen beoordeelde de informatie die door de 7 kan-

didat-steden werd voorgelegd en stelde voor elk van de 12 thema's een prestatieklassement op. Brussel behaalde de 2de plaats binnen dit klassement en kreeg als finalist de gelegenheid om zijn dossier en zijn communicatieprogramma te verdedigen alsook een evenementenprogramma voor 2015 indien de stad als Europese groene hoofdstad zou worden geselecteerd. Na deze presentatie voor een jury in mei, kreeg Brussel de tweede plaats toegewezen, vlak na Bristol, dat de Europese groene hoofdstad 2015 wordt.

De nominatie van Brussel als finalist voor de Groene Hoofdstad 2015 bood de gelegenheid om te communiceren met de Brusselaars en hen ervan te overtuigen dat Brussel de titel van Europese Groene Hoofdstad verdient dankzij de talrijke initiatieven die de laatste jaren werden genomen. Deze communicatie vond plaats via de pers, de sociale media, de publicaties van Leefmilieu Brussel, de bestaande netwerken... Vooraanstaande Belgen steunden de kandidatuur via filmpjes op sociale media. De Brusselaars zelf konden de kandidatuur ook steunen door middel van een 'petitie' en het verzamelen van ideeën voor een duurzame stad. Die steun en die ideeën werden niet alleen online verzameld, maar ook via de ideeënboom op het Irisfeest, een evenement dat samenviel met de komst van de Aéroflorale van Nantes, dat in 2013 Groene Hoofdstad was.

7.3 DE INTERNATIONALE PARTNERSCHAPPEN

Leefmilieu Brussel ging verder met het sluiten van verschillende internationale partnerschappen binnen meerdere Europese netwerken die zich actief toeleggen op duurzame ontwikkeling.

Het Instituut is actief binnen internationale netwerken van steden en/of regio's die bijzonder interessant zijn voor het Brussels Gewest, zoals Eurocities, de Vereniging van Steden en Regio's voor Recyclage en duurzaam grondstoffengebruik (ACR+), ICLEI (Local Governments for Sustainability), Energie-cités, IMPEL ("European Union Network for the Implementation and Enforcement of Environmental Law"), het netwerk van gezonde steden (WGO)...

Voor 2013 kunnen we melding maken van de deelname aan het **Milieuforum van Eurocities in Nantes** in september 2013 en tegelijk aan het **Eco-City Worldforum** dat door de stad Nantes werd georganiseerd en waar Leefmilieu Brussel verschillende presentaties hield over zijn beleid en acties op het gebied van duurzame ontwikkeling en energie-efficiëntie.

7.4 DOOR EUROPA GEFINANCIERDE PROJECTEN

In 2013 nam Leefmilieu Brussel nog deel aan verschillende Europese projecten:

- ▶ de eindrapportering van het **"Pre-Waste"-project** dat het uitwisselen van ervaring inzake afvalpreventie tussen de lokale en regionale overheden beoogde, alsook het op punt stellen van indicatoren voor de opvolging en evaluatie van de efficiëntie van dit soort plannen of acties;
- ▶ het **"Green Cook"-project** dat een halt wil toeroepen aan voedselverspilling (INTERREG IVB);
- ▶ het **project 'European Week for Waste Reduction 2'** (Life +): het vervolg op het Europese project 'Week van de Afvalvermindering' werd aanvaard door de Europese Commissie;
- ▶ het **SCALDWIN-project** (1/01/2009 – 31/12/2014) dat werd geselecteerd in het kader van een projectoproep van INTERREG IVB-NWE;
- ▶ het **project 'Sustainable food in urban communities'** dat streeft naar de uitwisseling en realisatie van lokale actieplannen inzake duurzame voeding (URBACT II);
- ▶ het project **'Brussels Sustainable Economy'** (EFRO);
- ▶ het project **'ResilieNt Web'** (INTERREG IVB);
- ▶ het project **'Brussels Greenfields'** (EFRO);
- ▶ het **TURAS-project** (Transitioning towards Urban Resilience And Sustainability – www.turas-cities.org) dat door het 7de Kaderprogramma van de Europese Commissie gefinancierd wordt.

8

GEGEVENSVERGARING EN -ANALYSE

8.1 DE LABORATORIA

De bewaking van de luchtkwaliteit en van de geluidsniveaus in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest gebeurt door twee uitstekende laboratoria die deel uitmaken van Leefmilieu Brussel.

Het Luchtlabo

Het Luchtlabo controleert de luchtkwaliteit in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest met behulp van een netwerk van meetstations die de concentraties van verschillende verontreinigende stoffen permanent meten.

Dit netwerk bestaat uit 13 meetpunten en omvat verschillende analysatoren die gecontroleerd, onderhouden en gerepareerd moeten worden. De analysatoren meten verschillende parameters die in de "Immissies"-database worden ingevoerd. Zo kan worden nagegaan of de luchtkwaliteitsnormen die door de Europese richtlijnen worden vastgesteld, worden nageleefd. Ze worden ook gebruikt bij het opstellen van het verslag van de staat van het leefmilieu, alsook van verschillende wetenschappelijke rapporten en de dagelijkse luchtvervuilingsindex. De metingen van de luchtkwaliteit worden ook benut om de fysisch-chemische verschijnselen die een invloed hebben op de evolutie van de concentratie van verontreinigende stoffen beter te begrijpen.

Het Luchtlabo voert verder ook chemische analyses uit voor het monitoren van vluchtige organische stoffen, polycyclische aromatische koolwaterstoffen, zware metalen en Black Smoke.

IRCEL-LUCHT heeft zijn rol als interface vervuld tussen het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en de EU alsook met het Europees Milieuagentschap. Het laboratorium heeft de Brusselse metingen van de luchtkwaliteit verricht, geanalyseerd en doorgezonden op basis van de criteria en termijnen zoals vastgelegd in de verschillende richtlijnen.

Het Geluidslabo

Leefmilieu Brussel staat in voor het beheer en het onderhoud van het geluidsmetnetwerk dat 17 meetpunten omvat; met name voor de specifieke verwerking van de gegevens van de 9 stations die door het lawaai van vliegtuigen beïnvloed worden (codering, correlatie, identificatie van de vliegtuigen in overtreding ten aanzien van het besluit van 27 mei 1999, terbeschikkingstelling van de overtredingslistings aan de Milieupolitie).

De analyse van de gegevens van het telemetrisch netwerk toonde aan dat **Black Carbon** een relevante tracer is van de door de transportsector uitgestoten verontreiniging.

In 2013 werd deze verontreinigende stof tijdens meetcampagnes op verschillende plaatsen met druk verkeer gemeten met behulp van draagbare meettoestellen.

In combinatie met de metingen die sinds 2009 door het vaste netwerk worden gedaan, kon aan de hand van de verkregen resultaten de blootstelling aan Black Carbon in verschillende types van stedelijke omgevingen beter worden gekenmerkt. Samen met een modellering met hoge ruimtelijke resolutie vormen de Black Carbon-metingen een relevant instrument om het milieubeleid op het vlak van de daling van de uitstoot door het verkeer te evalueren, alsook om de impact van de aan het autoverkeer te wijten verontreiniging op de gezondheid te ramen.

8.2 DE MILIEUGEGEVENS

Een van de taken van Leefmilieu Brussel bestaat erin milieugegevens over te maken aan verschillende doelgroepen. Daarnaast moet het Instituut ook voldoen aan de rapporteringsverplichtingen op Europees niveau.

RAPPORTERINGS- VERPLICHTINGEN

In het kader van de rapporteringsverplichtingen opgelegd door de Europese richtlijnen of door andere regelgevingstukken, ging Leefmilieu Brussel meer bepaald over tot:

- ▶ het bijwerken van de gemeentelijke afval-indicatoren op vraag van EUROSTAT;
- ▶ de overdracht van gegevens over de luchtkwaliteit aan het EMA en aan de EU, meer bepaald via de Intergewestelijke Cel voor het Leefmilieu (IRCEL);
- ▶ het beantwoorden van de Europese vragenlijsten betreffende afval (afgedankte auto's, verpakkingsafval, industrieel afval...);
- ▶ het opstellen van een tabel die alle rapporteringsverplichtingen van het Instituut samenbrengt zodat we beschikken over een overzicht van onze verplichtingen en kunnen nagaan of we onze rapporteringsverplichtingen op Europees en internationaal niveau hebben vervuld;
- ▶ enz.

Om te voldoen aan de doelstelling inzake transparantie van de milieu-informatie en de toegankelijkheid ervan voor verschillende doelgroepen (beleidsmakers, geïnteresseerden, groot publiek, technici), wordt regelmatig allerhande informatie ter beschikking gesteld op de website van Leefmilieu Brussel:

- ▶ sommige documentatiefiches werden bijgewerkt; nieuwe fiches werden opgesteld, met name ter ondersteuning van het RSL 2007-2010 en de SSL 2011-2012;
- ▶ de subsite die aan de gegevens over de Staat van het Leefmilieu is gewijd en die het verrichte onderzoek structureert in het kader van het documentatiecentrum, werd aangevuld;
- ▶ in het kader van de doorvoering van de INSPIRE-richtlijn werd de organisatie van de geografische gegevens over leefmilieu herwerkt; de bedoeling was om beter tegemoet te komen aan de doelstellingen inzake catalogisering, informatieverstrekking, toegang en verspreiding van gegevens.

Het **Rapport over de Staat van het Leefmilieu 2007-2010 (RSL)** werd in 2013 openbaar gemaakt in drie talen.

Deze nieuwe volledige versie van het rapport werd gestructureerd in functie van een rechtstreekse elektronische verspreiding, in de vorm van webpagina's die geïntegreerd werden in de website van Leefmilieu Brussel. Het rapport bestaat uit analytische "indicator-" of "focus-"fiches die tal van tabellen, figuren en kaarten bevatten en die in 10 thema's zijn ingedeeld. Deze fiches worden aangevuld met diverse documenten (methodologische fiches die verband houden met de indicatoren, documentatiefiches, onderzoeksverslagen...). Verder werd ook voor een specifieke toegang "Indicatoren" en "Atlas" gezorgd.

De indicatoren zullen regelmatig worden geactualiseerd, meer bepaald in het kader van de synthese van het rapport (SSL) 2011-2012.

9 DE INTERNE ADMINISTRATIE

9.1 HET PERSONEELSBEHEER

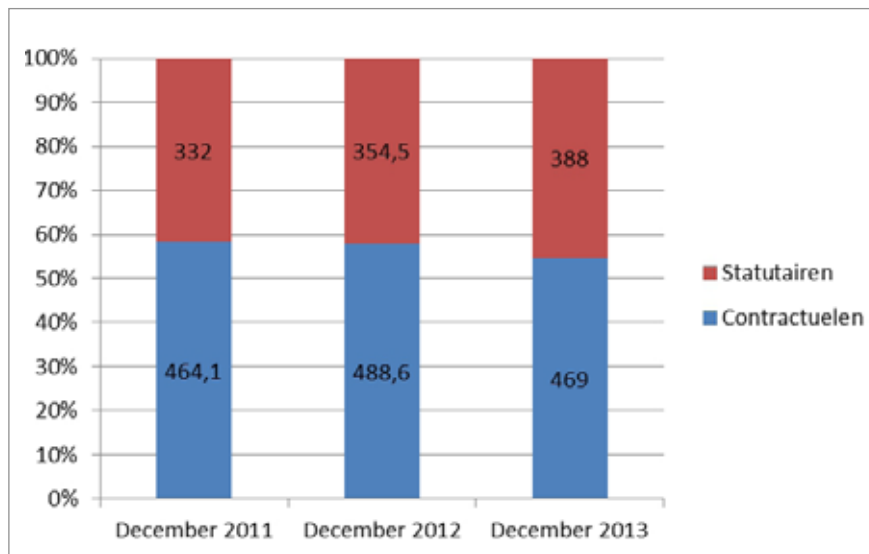
Eind december 2013 telde Leefmilieu Brussel 388 statutaire en 469 contractuele werknemers (in VTE). Deze cijfers houden geen rekening met de contractuele werknemers die werden aangeworven met een startbaanovereenkomst (Rosetta-plan), de contractuele werknemers die werken op (tijdelijke) vervangingscontracten, de seizoensarbeiders, de beheerpartnerschappen (mede-eigendom) en de contracten die verband houden met de eigen middelen.

Voor ieder personeelslid dient er een persoonlijk dossier te worden bijgehouden: beheer van de specifieke vakantiedagen (228 dossiers), de ziektes (lichte stijging in vergelijking met 2012) en de arbeidsongevallen (88 dossiers), organisatie van geplande en niet geplande opleidingen (goed voor 266 opleidingsonderwerpen, 4.400 deelnames en 618 opleidings sessies)...

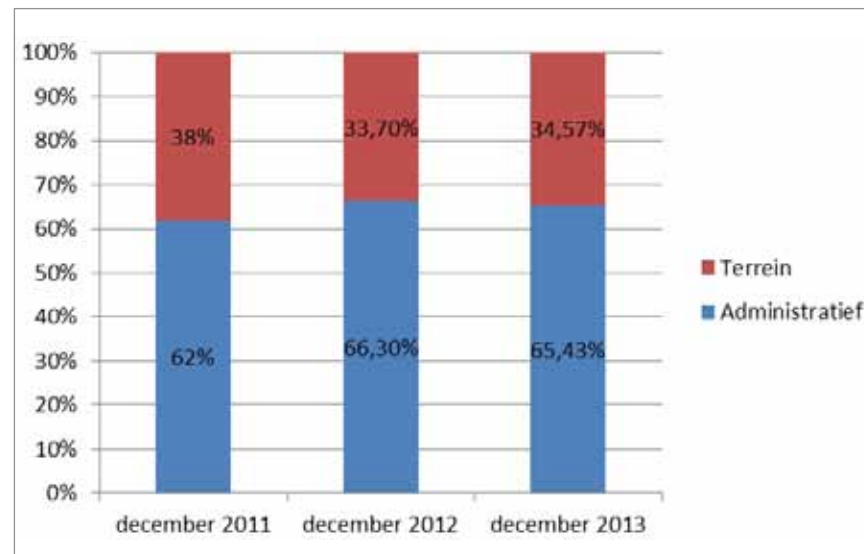
Verder werden er 5.462 kandidaturen ontvangen en verwerkt, 32 aanvullende aanwervingsproeven georganiseerd, met het oog op de definitieve aanstelling van personeelsleden.

Daarnaast steeg ook het aantal deelnemers aan het in 2011 gelanceerde project rond telewerk met 18 personeelsleden, waardoor er nu in totaal 145 telewerkers actief zijn. In 2014 zal het project bijna 3 jaar lopen en zal een enquête worden uitgevoerd bij de managers van Leefmilieu Brussel om de optimale verderzetting ervan te waarborgen.

EVOLUTIE VAN HET PERCENTAGE STATUTAIRE EN CONTRACTUELE PERSONEELSLEDEN TUSSEN 2012 EN 2013

SPECIFICITEITEN VAN HET PERSONEEL: ADMINISTRATIEF PERSONEEL, TERREINPERSONEEL TUSSEN HET JAAR 2012 EN 2013

In de loop van 2013 werd Leefmilieu Brussel verschillende keren gevraagd om te getuigen over zijn ervaring op het gebied van diversiteit. Leefmilieu Brussel vatte ook de uitvoering van het Actieplan diversiteit aan. De belangrijkste acties van 2013 zijn de voortzetting van het startbanenproject, het opstellen van een diversiteitshandvest en de denkoefening rond de sociale balans. De uitvoering van het plan zal in 2014 en 2015 worden voortgezet.

9.2 HET ECONOMAAT

Leefmilieu Brussel lanceerde voor de goede dagelijkse werking in 2013 een aantal grote overheidsopdrachten voor leveringen van goederen. Die opdrachten integreerden talrijke milieuclausules. Enkele voorbeelden:

- ▶ aankoop van duurzaam meubilair voor de toekomstige vestiging op Thurn & Taxis;
- ▶ aankoop van tuinbouwmachines die minder energie verbruiken.

In 2013 vernieuwde Leefmilieu Brussel ook 300 administratieve bureaumeubels. De renovatie bestond erin dat de oude versleten bovenbladen werden vervangen door nieuwe, grotere platen (voor meer werkruimte) die rechthoekig zijn (zodat ze minder ruimte innemen). Door deze renovatie kan 50% bespaard worden op de CO₂-uitstoot. Bovendien bedraagt de kostprijs maar een derde van de kostprijs van nieuwe bureaumeubels.

9.3 DE JURIDISCHE COÖRDINATIE

In 2013 omvatte de coördinatie van de juridische activiteiten meer bepaald het volgende:

- ▶ de zoektocht naar en de centralisering, de verspreiding en de archivering van belangrijke juridische informatie;
- ▶ het beheer van de juridische aspecten van de transversale dossiers, zoals de 6de staatshervorming, de bevoegdheidsdelegatie, de bescherming van persoonsgegevens;
- ▶ toezicht op de omzetting/doorvoering van het internationaal recht en het recht van de Europese Unie;
- ▶ het ontwikkelen en bijwerken van het interne netwerk van de juristen van het Instituut;
- ▶ het onder de aandacht brengen van onderwerpen uit de juridische actualiteit of van belangrijke juridische problemen waarmee men intern geconfronteerd werd;
- ▶ de opvolging van het “Smart Regulation”-proces op Europees, nationaal en Brussels niveau;
- ▶ de rationalisering van de openbare aanbestedingen inzake juridische dienstverlening die leidde tot het sluiten van een raamovereenkomst voor juridische consultancy-, bijstands- en vertegenwoordigingsdiensten op het gebied van milieu- en energierecht.

Het “Smart Regulation”-proces streeft ernaar om binnen de EU een slimme regelgeving tot stand te brengen en zo bij te dragen tot de verwezenlijking van de ambitieuze doelstellingen op het gebied van slimme, duurzame en inclusieve groei die in de Europa 2020-strategie werden vastgelegd.

Dit proces wil de kwaliteit van de regelgeving waarborgen doorheen de beleidscyclus (de uitwerking van de regelgeving, de evaluatie en de herziening ervan) door middel van maatregelen die bedoeld zijn om de bestaande wetgeving te vereenvoudigen en de administratieve last ervan te verminderen of om de impact van nieuwe regelgevingen die worden voorgesteld te analyseren (evaluatie van de economische, sociale en milieugevolgen).

9.4 INFORMATICA

Het beleid met betrekking tot de vernieuwing van hardware en apparatuur werd voortgezet. De vervanging van het volledige computerpark om de verhuizing naar T&T voor te bereiden, was aanvankelijk gepland voor mei 2014 maar werd in december 2013 uitgevoerd. Er zijn nog bepaalde aanpassingen nodig die een jaarplan voor vernieuwing van de hardware volgen. In dat kader werden de onderhoudscontracten voor de nieuwe hardware

tot 5 jaar verlengd zodat de hardware langer kan worden gebruikt en ons verbruik van grondstoffen en de productie van elektronisch afval kan dalen. De helpdesk, ondersteuning op maat, helpsessies of opleidingen op maat die rond het gebruik van nieuwe instrumenten georganiseerd worden, blijven eveneens een belangrijke activiteit. In 2013 werden er 5.158 verzoeken behandeld door de informaticadienst, waarvan 66% door de eerste lijn. We stellen ook vast dat het ticketsysteem tot volle ontwikkeling is gekomen, met resultaten die vergelijkbaar zijn met die van 2011. 2012 was een uitzonderlijk jaar waarbij de aanvragen sterk opliepen door de migratie van de mails naar het gewestelijk platform en waarbij meer dan 7.000 tickets werden behandeld.

Het cartografisch comité zette diverse acties en samenwerkingsverbanden voort met bijvoorbeeld het gebruik, via externe portalen, van de gegevens die Leefmilieu Brussel aanmaakt of de invoering van een nieuwe infrastructuur voor de productie en raadpleging van cartografische gegevens.

Op basis van deze elementen kon een denkoefening worden gestart over de invoering van nieuwe tools en van het beheer van generieke diensten die aanpasbaar zijn aan specifieke behoeften. Ook moet, om rekening te houden met projecten, op het einde van het projectbeheer worden overgeschakeld naar dienstverlening met verschillende teams die over de nodige informatie moeten beschikken om problemen op te lossen. Door deze servicegerichtheid kunnen ook herbruikbare tools worden ingezet waardoor de ontwikkelingstijd kan worden beperkt.

In 2013 zijn de werkzaamheden van start gegaan voor de overschakeling van de infrastructuur van Leefmilieu Brussel naar het gewestelijk Datacentrum. Eerst werd een inventaris opgesteld van het bestaande (As Is en To be). Er vonden verschillende technische workshops plaats om alle aspecten van deze migratie aan bod te laten komen (hardware, infrastructuur, Irisnetaansluiting, Vcloud-oplossing, opslag, back-up, firewall, DNS, behoud van het labo in Gulledele...). Na afloop van deze verschillende workshops werden de technische oplossingen uitgevoerd in samenwerking met het CIBG om de omgeving voor te bereiden. Er vonden tal van vergaderingen en uitwisselingen plaats om een volledige beheeromgeving voor te stellen voor Leefmilieu Brussel. Verschillende problemen werden opgelost en talrijke tests werden uitgevoerd om de oplossingen te valideren. De migratie van de productie naar het gewestelijk Datacentrum is gepland voor het eerste halfjaar van 2014. Het Agor@-programma (elektronisch beheer van de content van de onderneming) boekte in 2013 heel wat vooruitgang. Er werden verschillende projecten in de steigers gezet om de documenten, de workflow en de elektronische handtekeningen te beheren. Er werden aanzienlijke investeringen gedaan en deze zullen in 2014 worden herhaald om meer projecten en mensen te betrekken bij het Alfrescoplatform.

Aan de veiligheid van de systemen werd op verschillende niveaus aandacht besteed: VPN voor telewerk, DNS, vervanging van de firewalls als voorbereiding voor T&T maar ook om het dataverkeer en de toegangs-

machtigingen beter te beheren. Om de migratie naar het Datacenter voor te bereiden maar ook om het Agor@-programma en de ermee verband houdende projecten te ondersteunen, werd veel tijd besteed aan het beheer van de opslagruimten en het beheer van de servers. Naast de noodzakelijke ontwikkelingen werd gewerkt aan het beheer en het onderhoud van de bestaande tools, zowel op het niveau van de infrastructuur als van de applicatieontwikkelingen. Die acties worden projectmatig aangepakt wat de aanvragen tot verandering betreft of in de vorm van dienstverlening wat het technisch onderhoud betreft. Zo kan het takenbeheer nauwkeuriger worden uitgevoerd, kunnen de interventies worden gedocumenteerd en kan informatie worden gedeeld om onze gebruikers beter te begeleiden.

Tot slot werd meer vaart gezet achter de voorbereiding en planning voor T&T: de migratie naar het gewestelijk Datacenter werd voorbereid, de vervanging van de PC's werd afgerond, er werden analyses uitgevoerd van de inplanting van het kabel- en Wi-Fi-netwerk, de telefoonoplossingen van Irisnet en de mogelijkheden ervan werden bestudeerd, er werden nauwkeurige begrotingsramingen uitgevoerd voor de IT-voorbereiding van de verhuizing... Maar er ging ook aandacht naar de serverzaal, een wijdverbreide aansluiting op Irisnet, technische infrastructuur (koeling, UPS...), projectiemateriaal voor de vergaderzalen... Die verschillende projecten zijn klaar om in 2014 te worden opgestart om een betrouwbaar, snel, flexibel en goed verbonden IT- en telefonienetwerk te creëren.

9.5 HET BEHEER VAN HET PATRIMONIUM

Het administratieve beheer van de gebouwen en bouwwerken

Leefmilieu Brussel hield de inventaris bij van de te beheren gebouwen (ongeveer 200 gebouwen), beheerde de huurcontracten en de mede-eigendom van Gulledele 100 en zag toe op de naleving van de wettelijke bepalingen inzake veiligheid en hygiëne.

Het technische beheer

Leefmilieu Brussel verzekerde het dagelijkse beheer van de onderhoudscontracten, kleine renovatiewerken en dringende ingrepen, enkele investeringswerken, beveiligingswerken, het beheer van de technische werkplaatsen en het (rollend en niet-rollend) exploitatiematerieel, enz.

Enkele voorbeelden:

- ▶ meer dan 115.000€ werd geïnvesteerd in meubilair (banken, vuilnisbakken, infrastructuur voor honden, enz.);
- ▶ 1.200.000€ werd vastgelegd voor speeltuinen (investeringen, onderhoud en controle);
- ▶ een uitgave van bijna 454.000€ voor het onderhoud van de verlichting en de elektrische installaties;
- ▶ bewegwijzeringswerken voor een bedrag van meer dan 246.000€;
- ▶ beheer van mobiele voorzieningen (voertuigen, fietsen en tuinbouwmachines) voor een bedrag van 213.000€;
- ▶ enz.

Zoals steeds ging de meeste aandacht uit naar de werken die verband hielden met de werkomstandigheden van het personeel.

Verder voerde het Instituut renovatiewerken uit aan een aantal van zijn gebouwen, waarbij het de principes van ecoconstructie en ecorenovatie toepaste.

www.leefmilieubrussel.be · 02 775 75 75

Redactie en coördinatie: Isabelle Degraeve, Vera Mombeek

Herleving: Isabelle Degraeve, Florence Didion, Rik De Laet, Sylvie Clara

Copyright foto's: Claes Xavier: p. 1, 16, 17, 20, 54, 86, 87 · Crespel Quentin: p. 84 · De Coninck Evelien: p. 31, 33 · Degraeve Isabelle: p. 1 · De Lausnay Michael: p. 40 · Demeuse Frédéric: p. 6, 90 · Didelez Wim: p. 50

Didion Florence: p. 1, 60 · D'Or Boris: p. 24 · Ecores: p. 14 · Fonck Yves: p. 1, 24, 59 · Ghys Arnaud: p. 9, 17, 25, 28, 40, 64, 77, 79, 82, 90, 91, 95 · Glavie Yvan: p. 11, 21, 24, 41, 44, 65, 66, 68, 74, 76, 80

Gryseels Machteld: p. 63 · Isopix: p. 54 · La Rue asbl: p. 1 · Leefmilieu Brussel: p. 1, 5, 13, 24, 26, 35, 37, 38, 39, 43, 44, 46, 47, 49, 56, 62, 63, 67, 88, 94 · MIVB: p. 1 · Molitor Mathieu: p. 61, 81 · Nizette Nathalie - Manifold

Activities: p. 12 · Ricour Herman: p. 1, 6, 24, 26, 42, 89 · Maindiaux Bénédicte: p. 1, 57, 58, 95, 96 · Schmitt Simon: p. 1, 3 · Telemans Dieter: p. 1, 15, 34 · Thinkstock: p. 11, 21, 24, 25, 31, 35, 36, 51, 71

Tomas Millan Magalie: p. 60 · Vanlathem Aude: p. 18, 83

Verantwoordelijke uitgevers: F. Fontaine & R. Peeters · Gulledele 100 · 1200 Brussel